

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนฉลองรัช
กรณีศึกษา : ชุมชนบึงพระราม 9

DEVELOPMENT OF AREA UNDER CHALONGRACH EXPRESS WAYS
CASE STUDY: BUENG RAMA 9 COMMUNITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาดบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2564

KMITL-2021-AR-M-001-001

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

DEVELOPMENT OF AREA UNDER CHALONGRACH EXPRESS WAYS

CASE STUDY: BUENG RAMA 9 COMMUNITY

JIRAT PRACHAYAKAEWSALAI

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFLLMENT

OF THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF

MASTER OF URBAN AND REGIONAL PLANNING IN URBAN AND ENVIRONMENTAL PLANNING

FACULTY OF ARCHITECTURE

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABNG

2021

KMITL-2021-AR-M-001-001

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2021

FACULTY OF ARCHITECTURE

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนคลองรัช

กรณีศึกษา : ชุมชนบึงพระราม 9)

นักศึกษา

นางสาวจิรัฐฎ์ ปรัชญาแก้วไสล

รหัสประจำตัว

60602010

ปริญญา

การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

พ.ศ.

2564

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปนายุ ไชยรัตนานนท์

บทคัดย่อ

พื้นที่สาธารณะเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่มีความจำเป็นต่อพื้นที่เมือง ถ้าได้รับการวางแผนและออกแบบที่เหมาะสมจะก่อให้เกิดการใช้สอยที่เป็นประโยชน์ต่อประชากรในเมือง แต่ในปัจจุบันกรุงเทพมหานครยังคงประสบปัญหาความไม่เพียงพอของพื้นที่สาธารณะสำหรับการบริการแก่ประชาชน จึงเริ่มมีแนวทางการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมสาธารณะ ซึ่งพื้นที่ใต้ทางด่วนในกรุงเทพมหานครยังคงมีพื้นที่อีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ การศึกษานี้จึงมุ่งค้นหาแนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ใต้ทางด่วนคลองรัชบริเวณบึงพระราม 9 ให้เกิดประโยชน์สาธารณะต่อชุมชนโดยรอบ ได้แก่ 1) ศึกษานโยบายแผนงานของหน่วยงานการทางพิเศษแห่งประเทศไทย สำนักงานระบายน้ำและสำนักงานเขตห้วยขวาง 2) เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ว่าง 3) เพื่อศึกษารูปแบบความต้องการของคนในพื้นที่เพื่อหาประโยชน์ที่เหมาะสม 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย โดยมีขั้นตอนการศึกษาเริ่มจากการทบทวนนโยบายและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลจากการสำรวจสภาพพื้นที่ใต้ทางด่วน การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม จำนวน 215 คริวเรือน และใช้การวิเคราะห์ใช้วิธีการทางสถิติเชิงพรรณนาเพื่อบรรยายลักษณะของข้อมูล และสถิติเชิงอนุมานเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรคุณลักษณะประชากร กับ กิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนและความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในชุมชนมีความต้องการกิจกรรมการพักผ่อนในลักษณะการออกกำลังกาย และการพักผ่อนในลักษณะสงบที่ใกล้เคียงกัน โดย ต้องการการออกกำลังกายมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 58.0 รองลงมามีความต้องการที่จะทำกิจกรรมเดินเล่นคิดเป็นร้อยละ 46.0 และนั่งพักผ่อนคิดเป็นร้อยละ 42.8 ในด้านความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการในด้านความปลอดภัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และเผยแพร่ไปยังเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และอำนวยความสะดวกในระหว่างทำกิจกรรมมากที่สุด เช่น ไฟแสงสว่างมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 62.8 รองลงมา คือ ห้องน้ำคิดเป็นร้อยละ 60.9 และสวนหย่อมคิดเป็นร้อยละ 40.9 ซึ่งความต้องการในด้านต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันวิเคราะห์ได้จากความสัมพันธ์กับคุณลักษณะประชากร เช่น เพศ อายุ อาชีพ สถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัย และระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะในการศึกษาพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายและแผนการดำเนินงานอย่างจริงจังเพื่อดำเนินการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความจำเป็นรองรับกิจกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และ II บังอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis	Development of area under chalongrach express way Case study: bueng rama 9 community
Student	Miss Jirat Prachayakaewsalai
Student ID	60602010
Degree	Master of Urban and Regional Planning
Program	Urban and Environmental Planning
Year	2021
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr.Panayu Chairatananonda

ABSTRACT

Public space is one of the essential components of urban space. If it is planned and designed appropriately, it will produce useful uses for the urban population. But nowadays, Bangkok still faces the problem of inadequate public spaces for services to the people. Therefore began to develop an area under the expressway to be the area for public activities that there are still many areas under the expressways in Bangkok that are not used. This study aims to find ways to develop the area utilization under Chalong Rat Expressway. Rama 9 Swamp area for public benefits to the surrounding communities, including

- 1) Study the policy and work plan of the Expressway Authority of Thailand. Drainage office and Huaykwang.
- 2) To study the area under the expressway That affect the development of free space.
- 3) To study the patterns of needs of local people to find suitable benefits.
- 4) To suggest suggestions on how to improve the area under the expressway that is in line with the needs of the local people and the Expressway Authority of Thailand.

The educational process starts from reviewing related policies and literature. Data collection from the survey of the area under the expressway The questionnaire was collected on 215 households and using descriptive statistical methods to describe the characteristics of the data for describe the nature of the information And inferential statistics to study the relationship of population characteristic variables with development activities under the expressway and the need for facilities.

From the study, it was found that most of the sample groups in the community had a need for leisure activities as exercise and rest in a similar calm manner, requiring exercise the most, accounting for 58.0 percent, followed by a need for walking activities, accounting for 46.0 percent and sitting and resting, accounting for 42.8 percent In terms of need for facilities, most respondents had the most needs for safety and convenience during their activities, such as the most lighting was 62.8 percent, followed by bathrooms, 60.9 percent, and gardens, 40.9 percent. So The needs of different areas were analyzed from the relationship with demographic characteristics such as sex, age, occupation, land ownership situation, residential area and length of residence is different. The suggestion of the study found that Relevant agencies should have a policy and plan of action to improve and develop the area.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของบุคคลหลายท่าน ซึ่งไม่อาจนำมากล่าวได้ทั้งหมด ซึ่งผู้มีพระคุณท่านแรกคือผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคือ ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปนายุ ไชยรัตนานนท์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำคำปรึกษาข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานอีกด้วย ดร.ณัฐกฤษฐ นบนอบ ผศ.ดร.อมร กฤษณพันธ์ และอาจารย์ทุกท่าน สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมือง และสภาพแวดล้อม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาการวางแผนภาคและเมืองทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณรุ่นพี่ และเพื่อน ๆ ผังเมือง ที่ให้คำแนะนำให้กำลังใจทั้งเรื่องเรียน และการทำวิทยานิพนธ์ รวมถึงพี่ ๆ เจ้าหน้าที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ที่น่ารักทุกท่านสำหรับการให้ ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาในการศึกษาที่สถาบันแห่งนี้

ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา และเพื่อนพี่น้องที่ กรมโยธาธิการและผังเมือง ที่เข้าใจ คอยไต่ถามให้กำลังใจ และการสนับสนุนผู้วิจัยในการเรียนเสมอมา

สุดท้ายนี้ ขอมอบความสำเร็จที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้กับ “ครอบครัวปรัชญาแก้วใส” ซึ่งเปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนคอยช่วยเหลือและให้ทุกเวลาที่เหนื่อยล้าจนการ เรียนผ่านพ้นไปได้ด้วยดี จนกระทั่งมีวันนี้ได้

จิรัฐฎ์ ปรัชญาแก้วใส

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	IX
สารบัญภาพ.....	XII
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	3
1.4 ขั้นตอนการศึกษา.....	7
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.6 คำจำกัดความ.....	8
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ว่างและพื้นที่ว่างสาธารณะ.....	10
2.1.1 ทฤษฎีพื้นที่ว่าง.....	10
2.1.2 พื้นที่สาธารณะ.....	21
2.1.3 สวนสาธารณะ.....	27
2.2 การปรับภูมิทัศน์เมือง.....	34
2.2.1 ภูมิทัศน์เมือง.....	34
2.2.2 ชุมชนน่าอยู่.....	37
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่.....	40
2.3.1 วิธีการสร้างพื้นที่ชุมชน.....	41
2.3.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบสวนสาธารณะ.....	42
ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ	
2.3.3 แนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design).....	47

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และ VI อ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	9
2.4.1 ความเป็นมาของนันทนาการ.....	48
2.4.2 นิยาม/ความหมาย.....	49
2.4.3 รูปแบบนันทนาการ.....	51
2.4.4 เกณฑ์มาตรฐานพื้นที่นันทนาการ.....	54
2.4.5 ความจำเป็นในการวางแผนพัฒนาพื้นที่นันทนาการ.....	59
ในเขตชุมชนเมือง	
2.4.6 ปัจจัยจากสภาพทางกายภาพ.....	59
2.4.7 ปัจจัยจากสภาพทางด้านสังคม.....	60
2.4.8 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเพียงพอของพื้นที่นันทนาการ.....	60
2.4.9 นโยบายในการพัฒนาพื้นที่และจัดหาผลประโยชน์.....	66
ในเขตทางพิเศษ	
2.5 งานวิจัยในประเทศไทยและงานวิจัยต่างประเทศ.....	75
2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	99
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	101
3.1 รูปแบบวิธีวิจัย.....	101
3.2 การกำหนดพื้นที่ศึกษา.....	101
3.3 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	104
3.4 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	104
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	108
3.6 การนำเสนอข้อมูล.....	110
3.7 นิยามปฏิบัติการ.....	110
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	113
4.1 สภาพทั่วไปเชิงกายภาพของพื้นที่ศึกษา.....	114
4.2 สภาพทั่วไปเชิงสังคมและเศรษฐกิจ.....	123

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และ VII อ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล	124
5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะกลุ่มตัวอย่าง.....	124
5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพัฒนาพื้นที่สำหรับชุมชน..... เพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์	128
5.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพื้นที่กิจกรรมชุมชน.....	130
5.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม.....	134
5.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	147
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	149
6.1 นโยบายแผนงานของหน่วยงานการทางพิเศษแห่งประเทศไทยสำนักงาน..... ระบายนํ้าและสำนักงานเขตห้วยขวาง	149
6.2 สภาพพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ว่าง.....	150
6.3 รูปแบบความต้องการของคนในพื้นที่เพื่อหาประโยชน์ที่เหมาะสม.....	150
6.4 แนวทางการปรับปรุงพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษที่สอดคล้องกับ..... ความต้องการของคนในพื้นที่และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย	151
6.5 สรุปผลการวิจัย.....	151
6.6 ข้อเสนอแนะในการศึกษา.....	152
บรรณานุกรม.....	154
ภาคผนวก.....	156
ประวัติผู้เขียน.....	161

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	มาตรฐานของพื้นที่นันทนาการและสวนสาธารณะ..... 29
2.2	แสดงมาตรฐานของพื้นที่และรัศมีการให้บริการของพื้นที่..... 55 นันทนาการประเภทต่าง ๆ
2.3	เกณฑ์มาตรฐานสวนสาธารณะ..... 56
2.4	เกณฑ์มาตรฐานสนามเด็กเล่นและสนามกีฬา..... 57
2.5	เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุด..... 58
2.6	การศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการสำหรับชุมชน..... 58 เมืองขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำนักพัฒนามาตรฐาน
2.7	พื้นที่ในเขตทางพิเศษที่สามารถจัดประโยชน์ได้ 7 สายทาง..... 67 รวมพื้นที่เช่า-ใช้
3.1	แสดงนิยามปฏิบัติการ..... 110
5.1	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ..... 126
5.2	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ..... 127
5.3	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม..... 127 สถานภาพในครัวเรือน
5.4	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม..... 127 จำนวนคนในครอบครัว
5.5	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพสมรส..... 128
5.6	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา..... 128
5.7	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ..... 129
5.8	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนก..... 129 ตามระยะเวลาการอยู่อาศัย
5.9	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนก..... 130 ตามสถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัย
5.10	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ..... 130 ความต้องการการมีพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมชุมชน
5.11	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ..... 131 ความเพียงพอของพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมของชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และ IX อ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.12 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการ..... ปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชน	131
5.13 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ..... กิจกรรมของชุมชนที่มีการร่วมกันทำในปัจจุบัน	132
5.14 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ..... กิจกรรมที่ต้องการในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	132
5.15 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ..... สิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการ	133
5.16 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ..... ผู้ลงทุนในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	135
5.17 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบ..... สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแล พื้นที่หากมีการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	135
5.18 แสดงการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยคุณลักษณะประชากรกับ..... ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่ รองรับกิจกรรมของชุมชน	136
5.19 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... เพศต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	137
5.20 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... อายุต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	138
5.21 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... สถานภาพในครัวเรือนต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	138
5.22 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... จำนวนคนในครอบครัวต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	139
5.23 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... สถานภาพสมรสต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	140
5.24 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... ระดับการศึกษาต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	140

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และ X อ่างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.25 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... อาชีพต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	141
5.26 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... ระยะเวลาการอยู่อาศัยต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	142
5.27 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... สถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัยต่อความต้องการ การพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	142
5.28 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... เพศต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก	143
5.29 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... อายุต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก	143
5.30 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... สถานภาพครัวเรือนต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก	144
5.31 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... จำนวนคนในครอบครัวต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก	145
5.32 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... สถานภาพสมรสต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก	146
5.33 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... ระดับการศึกษาต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก	146
5.34 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... อาชีพต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก	147
5.35 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้าน..... ระยะเวลาการอยู่อาศัยต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก	148

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1	แสดงแผนที่ภาพรวมบริเวณบึงพระราม 9..... 4
1.2	แสดงแผนที่ขอบเขตใต้ทางด่วน..... 5
1.3	แสดงแผนที่ขอบเขตศึกษา..... 6
2.1	แนวความคิดการออกแบบสวนสาธารณะที่มีการจัดพื้นที่..... 80 เพื่อกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุผู้พิการและคนทุกวัย
2.2	ภาพขยายสวนสาธารณะ โซนพักผ่อน..... 81
2.3	ภาพขยายสวนสาธารณะ โซนผู้สูงอายุ..... 82
2.4	ตัวอย่างเครื่องออกกำลังกายที่เน้นการบริหารกล้ามเนื้อใหญ่..... 83
2.5	ตัวอย่างอุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ..... 83
2.6	ภาพขยายสวนสาธารณะ โซนลานกิจกรรมกลางแจ้ง..... 84
2.7	ภาพขยายสวนสาธารณะส่วนที่ 4 โซนเครื่องออกกำลังกาย..... 84
2.8	การจัดภูมิทัศน์ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย..... 86
2.9	การจัดภูมิทัศน์ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย..... 86
2.10	การจัดภูมิทัศน์ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย..... 87
2.11	การจัดภูมิทัศน์ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย..... 87
2.12	การจัดภูมิทัศน์ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย..... 88
2.13	บริเวณพื้นที่ท่าเรือ..... 94
2.14	แผนผังการใช้ประโยชน์พื้นที่โครงการ Koog aan de Zaan..... 95
2.15	ผังพื้น, ผังบริเวณ, รูปตัด พื้นที่โครงการ Koog aan de Zaan..... 95
2.16	บริเวณพื้นที่ ลานสเก็ต..... 96
2.17	บริเวณลานหน้าซูปเปอร์มาร์เก็ต..... 96
2.18	บริเวณลานจอดรถ..... 97
2.19	บริเวณลานหน้าซูปเปอร์มาร์เก็ตจัดทำเป็นลานจอดจักรยาน..... 97
2.20	บริเวณลานด้านข้างซูปเปอร์มาร์เก็ตจัดทำเป็นลานจอดรถยนต์..... 98
2.21	ลานจอดรถข้างซูปเปอร์มาร์เก็ต..... 98
2.22	ลานจอดรถหน้าซูปเปอร์มาร์เก็ต..... 99
3.1	แสดงแผนที่ภาพรวมบริเวณบึงพระราม 9..... 102

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
3.2	แสดงแผนที่ขอบเขตใต้ทางด่วนบริเวณ..... 103
3.3	แสดงแผนที่ขอบเขตบริเวณชุมชนบึงพระราม 9..... 103
3.4	แสดงการเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม (1)..... 106
3.5	แสดงการเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม (2) 107
3.6	แสดงการเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม (3) 108
4.1	แผนที่แสดงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา..... 113
4.2	แผนที่แสดงพื้นที่บริเวณทางด่วน..... 115
4.3	บริเวณทางด่วนบึงพระราม 9..... 116
4.4	บริเวณพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9..... 116
4.5	บริเวณพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9..... 117
4.6	บริเวณพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9..... 117
4.7	บริเวณพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9..... 118
4.8	บริเวณรอบพื้นที่ทางด่วนบึงพระราม 9..... 118
4.9	บริเวณรอบพื้นที่ใต้ทางด่วนบึงพระราม 9..... 119
4.10	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งพื้นที่ค้าขายเดิม..... 120
4.11	บริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9..... 121
4.12	ร้านค้าริมทางบริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9..... 121
4.13	เส้นทางถนนโดยรอบของพื้นที่ศึกษา..... 122
4.14	เส้นทางถนนโดยรอบของพื้นที่ศึกษา..... 123
4.15	บริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม..... 124
4.16	บริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9..... 124
4.17	บริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9..... 125

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสำคัญของปัญหา

ชุมชนเป็นสถานที่ซึ่งคนใช้เป็นที่ตั้งบ้านเรือน ทำมาหากิน และกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในชีวิต (ดารณี, 2539) ชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Areas) การปะทะสัมพันธ์กันทางสังคม (Social Interaction) และความผูกพันร่วมกัน (Common Ties) นั่นคือ ชุมชนต้องประกอบด้วยบุคคลหลาย ๆ กลุ่ม ที่มีการปะทะสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ระหว่างกันทางสังคมในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และมีความผูกพันร่วมกันในสิ่งใดหรือหลายสิ่ง

ปัจจุบันชุมชนที่อยู่ในเมืองต้องการพื้นที่ทำกิจกรรมชุมชน จะเห็นได้ว่าบางชุมชนขาดพื้นที่ทำกิจกรรมชุมชน และมีพื้นที่ค่อนข้างจำกัดในการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นพื้นที่ใต้ทางด่วนเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่จะช่วยโยกย้ายพื้นที่ทำกิจกรรมสำหรับชุมชน

การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ได้ตระหนักเห็นความสำคัญของปัญหาการจราจร จึงมุ่งมั่นพัฒนาทางพิเศษ โดยการพัฒนา ปรับปรุงโครงข่ายทางพิเศษปัจจุบันให้มีมาตรฐานที่ดีสามารถอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้กับผู้ใช้บริการ มีการขยายโครงข่ายทางพิเศษโดยการก่อสร้างทางพิเศษสายใหม่ ซึ่งปัจจุบันการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ได้ก่อสร้างทางพิเศษและเปิดให้ใช้บริการแล้ว 8 สายทาง รวมระยะทาง 224.59 กม. ดังนี้

1. ทางพิเศษเฉลิมมหานคร ระยะทาง 27.1 กม.
2. ทางพิเศษศรีรัช ระยะทาง 38.3 กม.
3. ทางพิเศษฉลองรัช ระยะทาง 28.2 กม.
4. ทางพิเศษอุดรรัถยา ระยะทาง 32 กม.
5. ทางพิเศษบูรพาวิถี ระยะทาง 54 กม.
6. ทางพิเศษสายบางนา - อ่างนครักษ์ ระยะทาง 4.7 กม.
7. ทางพิเศษกาญจนาภิเษก (บางพลี - สุขสวัสดิ์) ระยะทาง 22.49 กม.
8. ทางพิเศษสายศรีรัช – วงแหวนรอบนอกกรุงเทพมหานคร ระยะทาง 16.7 กม.

(การทางพิเศษแห่งประเทศไทย , 2561)

จากการก่อสร้างทางพิเศษ ซึ่งมีลักษณะ โครงสร้างยกระดับให้สูงจากพื้นดินขึ้นมา เพื่อข้ามผ่านถนน ทางรถไฟ คลอง เส้นทางต่าง ๆ และชุมชนในบริเวณพื้นที่นั้น จึงทำให้เกิดช่องว่างใต้ทางพิเศษในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก สำหรับพื้นที่ใต้ทางพิเศษและพื้นที่ในเขตทางพิเศษ ซึ่งเรียกเอกสารนี้เป็นเอกสารให้สงวนเวลาหรือการเขียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รวมว่า “พื้นที่ในเขตทางพิเศษ” ณ วันที่ 30 กันยายน 2559 กทพ. มีพื้นที่ในเขตทางที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกสายทางรวม 1,160,369 ตารางวา (2,900 ไร่ 3 งาน 69 ตารางวา) โดยแยกเป็น

- พื้นที่ในเขตเมือง ได้แก่ พื้นที่ในเขตทางพิเศษเฉลิมมหานคร ทางพิเศษศรีรัช ทางพิเศษฉลองรัช (รวมส่วนต่อขยายรามอินทรา - ถนนวงแหวนรอบนอกกรุงเทพมหานคร) ทางพิเศษ สายบางนา - อ่างนครักษ์ และทางพิเศษอุดรรัถยาบางส่วน (ช่วงถนนแจ้งวัฒนะ - ถนนศรีสมาน) เนื้อที่ 631,098 ตารางวา (1,577 ไร่ 2 งาน 98 ตารางวา)

- พื้นที่นอกเขตเมือง ได้แก่ พื้นที่ในเขตทางพิเศษอุดรรัถยา (ช่วงถนนศรีสมาน - บางปะอิน) ทางพิเศษบูรพาวิถี และทางพิเศษกาญจนาภิเษก (บางพลี - สุขสวัสดิ์) เนื้อที่ 529,271 ตารางวา (1,323 ไร่ 71 ตารางวา)

การมีพื้นที่ว่างใต้ทางพิเศษในเขตเมืองทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น การเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่ได้รับอนุญาตอย่างถูกต้อง และไม่ได้รับอนุญาต รวมถึงปัญหาพื้นที่นั้นทนทานการซึ่งถูกบุกรุกทดแทนด้วยอาคารและสิ่งก่อสร้าง ทำให้พื้นที่นั้นทนทานการลดลงประชากรขาดพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในเมือง (อ้างถึงใน ร้อยตำรวจโทณัฐพงศ์ พรหมไทร ,2549) สำหรับพื้นที่ใต้ทางด่วนเป็นตัวอย่างหนึ่งว่าด้วยทฤษฎีการพัฒนาพัฒนาที่ว่างเมือง ที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะ พื้นที่นั้นทนทานการของเมือง เพื่อก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่ากับประชาชนในบริเวณพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง จะเห็นได้ว่าพื้นที่ใต้บริเวณทางด่วนเป็นพื้นที่ว่างเมืองแบบหนึ่งที่ไม่ได้ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่และในปัจจุบันพื้นที่ใต้ทางด่วนในกรุงเทพมหานครพบว่าการขาดแคลนพื้นที่สีเขียวรวมทั้งการขาดแคลนพื้นที่นั้นทนทานการและพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกันสำหรับชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้พื้นที่ใต้ทางด่วนก่อให้เกิดเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนได้ใช้ประโยชน์สูงสุด

พื้นที่สาธารณะมีบทบาทเป็นกลไกในการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน รวมถึงเป็นองค์ประกอบหลักเพื่อส่งเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (สินีนาด สุกรัตน์เมธี,2558) เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตของผู้คนที่สำคัญมีความสำคัญต่อความเป็นชุมชน เป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้ชุมชนเกิดกิจกรรม สร้างเอกลักษณ์วิถีประจำวันผ่านการใช้พื้นที่ มีความยืดหยุ่นเชื่อมต่อกัน มีการใช้งานที่หลากหลาย ปรับเปลี่ยนได้ตามเงื่อนไขทางกายภาพและสังคม (ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ ,2551)

สำหรับบริเวณใต้ทางด่วน (ฉลองรัช) ช่วงพระราม 9 ใกล้บึงพระราม 9 มีสถานที่สำคัญ มีชุมชนบึงพระราม 9 ชุมชนบึงพระราม 9 (พัฒนา) โรงเรียนไทยญี่ปุ่น ห้างโกลเด้นเพลส โครงการ

หมู่บ้าน อีกทั้ง มีวัดพระราม 9 และศูนย์แพทย์พัฒนา ซึ่งปัจจุบันพื้นที่สำนักงานระบายน้ำขอใช้ประโยชน์และเป็นที่จอดรถเก็บขยะของสำนักกรุงเทพมหานคร และมีประชาชนใช้พื้นที่ขายของและจอดรถในพื้นที่บริเวณบึงพระราม 9 ซึ่งจะเห็นได้ว่าพื้นที่ว่างบริเวณใต้ทางด่วนสามารถนำมาใช้ประโยชน์และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้น การวิจัยนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนเพื่อเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์สำหรับชุมชน โดยใช้พื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษฉลองรัช (ช่วงบึงพระราม9) เป็นกรณีศึกษา

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและตรงกับความต้องการสำหรับชุมชนโดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลของการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน เพื่อเป็นทางเลือกในการมีพื้นที่นันทนาการ และทำให้เกิดภูมิทัศน์ที่สวยงามของกรุงเทพมหานคร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 ศึกษานโยบายแผนงานของหน่วยงานการทางพิเศษแห่งประเทศไทย สำนักงานระบายน้ำและสำนักงานเขตห้วยขวาง

1.2.2 เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ว่าง

1.2.3 ศึกษารูปแบบความต้องการของคนในพื้นที่เพื่อหาประโยชน์ที่เหมาะสม

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่

โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่ว่าง บริเวณใต้ทางพิเศษฉลองรัช (ช่วงบึงพระราม 9) เนื่องจากหากพิจารณาความเหมาะสมทางกายภาพแล้ว ปัจจุบันมีชุมชนบึงพระราม 9 ยังมีพื้นที่ว่างค่อนข้างมากที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ ดังนั้นการศึกษาพื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อพัฒนาพื้นที่ว่างเพื่อรองรับกิจกรรมพื้นที่ชุมชน ถนนเส้นนี้มีลักษณะยาวเป็นเส้นตรงประมาณ 28.2 กิโลเมตร เป็นถนนสายใหญ่ที่มีการจราจรคับคั่งเป็นถนนที่เชื่อมระหว่างถนนเส้นใหญ่ 2 เส้น คือ โดยมีถนนประดิษฐ์มนูธรรม ขนาบจากรามอินทรา พื้นที่ศึกษามีเนื้อที่ทั้งหมด 54 ไร่ 0 งาน 62 ตารางวา หรือ 86,648.81 ตารางเมตร

ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา 27 ไร่ 1 งาน 83 ตารางวา หรือ 43,932.48 ตารางเมตร บริเวณใต้ทางด่วน
สำนักงานระบายน้ำขอใช้พื้นที่ 14 ไร่ 3 งาน 70 ตารางวา

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเขตลาดพร้าวและเขตบางกะปิ
ทิศใต้	ติดต่อกับเขตบางกะปิและเขตห้วยขวาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเขตบางกะปิ
ทิศตะวันตกจด	ติดต่อกับเขตห้วยขวางและเขตจตุจักร

ภาพที่ 1.1 แสดงแผนที่ภาพรวมบริเวณบึงพระราม 9

หมายเลข 1 บริเวณศูนย์แพทย์พัฒนา

หมายเลข 2 บริเวณวัดพระราม 9

หมายเลข 3 บริเวณชุมชนหลังสมาคมโรงเรียนไทย – ญี่ปุ่น

หมายเลข 4 บริเวณชุมชนบึงพระราม 9 (พัฒนา)

หมายเลข 5 บริเวณชุมชนบึงพระราม 9

หมายเลข 6 ถนนมุ่งหน้าสู่แยกเหม่งจ๋าย

หมายเลข 7 ถนนมุ่งหน้าสู่แยกเอกมัย

หมายเลข 8 สำนักงานระบายน้ำ

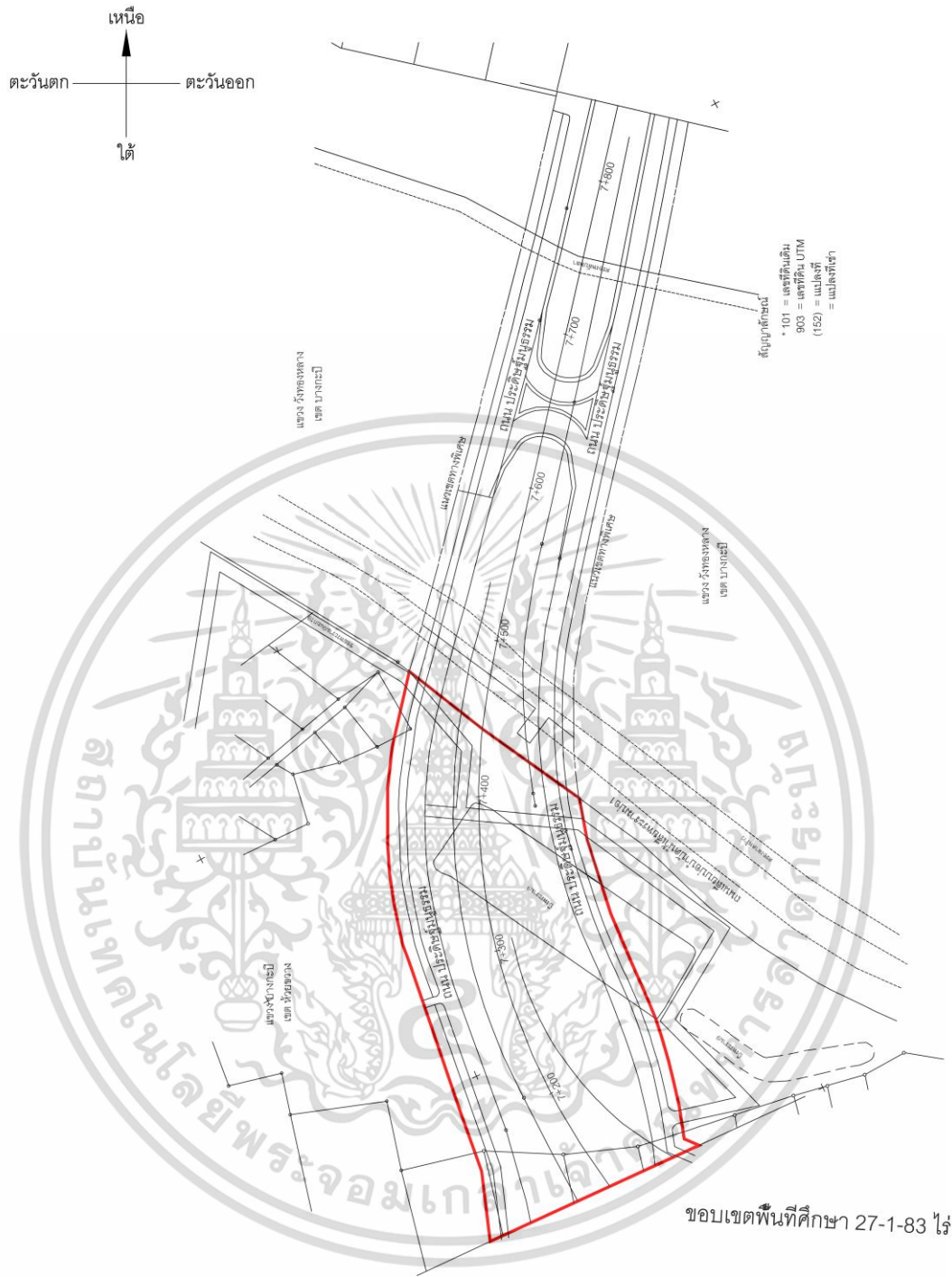
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 1.2 แสดงแผนที่ขอบเขตใต้ทางด่วน

- หมายถึง แสดงแผนที่ขอบเขตใต้ทางด่วนบริเวณ
- หมายถึง แสดงแผนที่ขอบเขตบริเวณชุมชนบึงพระราม 9 พัฒนา ที่อยู่ติดกับบริเวณพื้นที่ที่จะศึกษาในระยะ 500 เมตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 1.3 แสดงแผนที่ขอบเขตศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

โดยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตเชิงเนื้อหานี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษานโยบายแผนงานของหน่วยงานการทางพิเศษแห่งประเทศไทยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ว่าง
2. ศึกษานโยบายแผนงานของหน่วยงานสำนักงานระบายน้ำและสำนักงานเขตห้วยขวาง
3. ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นันทนาการ / พื้นที่ว่าง / พื้นที่ว่างสาธารณะ
4. เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษ
5. ศึกษารูปแบบความต้องการของคนในพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษ
 - 5.1 ชุมชนบึงพระราม9 (พัฒนา)
6. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย

1.4 ขั้นตอนการศึกษา

- 1.4.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพื้นที่
- 1.4.2 ทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และแผน นโยบายที่เกี่ยวข้อง
- 1.4.3 สืบหาพื้นที่โดยรอบและองค์ประกอบภูมิทัศน์ของพื้นที่ใต้ทางพิเศษ
- 1.4.4 ทำการสำรวจความต้องการการใช้งานพื้นที่และลักษณะของพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาโดยการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม
- 1.4.5 เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่การใช้งาน
- 1.4.6 รวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบแล้วทำการวิเคราะห์ประเมินผล
- 1.4.7 สรุปผลการศึกษาเพื่อเสนอเป็นฐานข้อมูลประกอบการพิจารณาและการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 เพื่อทราบความต้องการของคนในพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 ของคนในพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วน เพื่อเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5.2 การทางพิเศษแห่งประเทศไทยได้แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในบริเวณพื้นที่

1.5.3 ประชาชนในพื้นที่ได้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์

1.5.4 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางกับการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนอื่น

1.6 คำจำกัดความ

พื้นที่ใต้ทางด่วน หมายถึง พื้นที่ในระดับพื้นดินซึ่งด้านบนถูกปกคลุมด้วยทางด่วนที่อยู่ในระดับสูงเหนือพื้นดินตั้งแต่ระดับ 2 เมตรขึ้นไป และอยู่ในแนวตอม่อของทางด่วน หรืออยู่ในแนวเขตของทางด่วนในที่นี้จะรวมเฉพาะที่ดินใต้ทางด่วนเท่านั้น (Roger Trancik ค.ศ. 1986, หนังสือ Finding Lost Space)

ทางพิเศษ หมายถึง ทางหรือถนนซึ่งจัดสร้างขึ้น หรือได้รับโอนหรือได้รับมอบ ไม่ว่าจะจัดสร้างขึ้นในระดับพื้นดินเหนือ หรือใต้พื้นดินดินหรือพื้นน้ำ เพื่ออำนวยความสะดวกในจราจรเป็นพิเศษ และให้หมายความรวมถึงสะพานอุโมงค์ เรือสำหรับขนส่งรถข้ามฝากท่าเรือสำหรับขึ้นลงรถ ที่จอดรถ เขตทาง ไหล่ทาง เขื่อนกั้นน้ำ ท่อหรือทางระบายน้ำ กำแพงกันดิน รั้วเขต หลักระยะ สัญญาณจราจร เครื่องหมายจราจร อาคาร หรือสิ่งอื่นใดที่จัดไว้ในเขตทางเพื่ออำนวยความสะดวกหรือเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับงานทางพิเศษ (การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (Expressway Authority of Thailand), 2556.)

การพัฒนาพื้นที่ หมายถึง พัฒนาพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 โดยพัฒนาพื้นที่ชุมชนบึงพระราม 9

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในบทนี้ผู้ศึกษาได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 6 ส่วน คือ ส่วนแรกผู้ศึกษาขอกล่าวถึงแนวความคิดพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ว่างเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ส่วนที่สองจะกล่าวถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์เมือง และส่วนที่สามเกณฑ์แนวคิดเกี่ยวกับนันทนาการและแนวคิด ทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ และผลงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดของทางการพัฒนาพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนเพื่อเป็นกิจกรรมพื้นที่ชุมชน การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ และผลงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัย ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ว่างและพื้นที่ว่างสาธารณะ
 - 2.1.1 ทฤษฎีพื้นที่ว่าง
 - 2.1.2 พื้นที่สาธารณะ
 - 2.1.3 สวนสาธารณะ
- 2.2 การปรับปรุงภูมิทัศน์เมือง
 - 2.2.1 ภูมิทัศน์เมือง
 - 2.2.2 ชุมชนน่าอยู่
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่
 - 2.3.1 วิธีการสร้างพื้นที่ชุมชน
 - 2.3.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบสวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ
 - 2.3.3 แนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design)
- 2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับนันทนาการ
 - 2.4.1 ความเป็นมาของนันทนาการ
 - 2.4.2 นิยาม/ความหมาย
 - 2.4.3 รูปแบบนันทนาการ
 - 2.4.4 เกณฑ์มาตรฐานพื้นที่นันทนาการ
 - 2.4.5 ความจำเป็นในการวางแผนพัฒนาพื้นที่นันทนาการในเขตชุมชนเมือง
 - 2.4.6 ปัจจัยจากสภาพทางกายภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 2.4.7 ปัจจัยจากสภาพทางด้านสังคม
- 2.4.8 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเพียงพอของพื้นที่นันทนาการ
- 2.4.9 นโยบายในการพัฒนาพื้นที่และจัดหาผลประโยชน์ในเขตทางพิเศษ

2.5 งานวิจัยในประเทศไทยและงานวิจัยต่างประเทศ

2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ว่างและพื้นที่ว่างสาธารณะ

2.1.1 ทฤษฎีพื้นที่ว่าง

พื้นที่ว่างเปล่าในที่นี้ หมายถึง พื้นที่ซึ่งไม่มีสิ่งปลูกสร้าง อาคารใด ๆ ไม่มีการเพาะปลูกใด ๆ ในเชิงเกษตรกรรมและเป็นพื้นที่ซึ่งไม่ได้ใช้ประโยชน์ (กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร พฤษภาคม 2559)

2.1.1.1 การจำแนกรูปแบบประเภทที่ว่างในชุมชนเมือง (ปาจิริย์ ประเสริฐ, 2546:13)

1. จำแนกตามลักษณะของตำแหน่งที่ตั้งของที่ว่าง ได้แก่
 - ก) ที่ว่างในชุมชนเมือง (urban space) เป็นพื้นที่ว่างเพื่อประโยชน์ของการใช้สอยในชุมชนเมือง อันได้แก่ สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น เป็นต้น
 - ข) ที่ว่างนอกเขตเมือง (rural space) เป็นพื้นที่ว่างที่กว้างขวาง ต้องการพื้นที่มาก ๆ อยู่ห่างจากพื้นที่พักอาศัยและเป็นพื้นที่เพื่อประโยชน์ใช้สอยโดยส่วนรวม อันได้แก่ บริเวณพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณควบคุมการระบายน้ำและควบคุมระดับน้ำท่วมถึง
 - ค) ที่ว่างตามธรรมชาติ (natural space) เป็นพื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นในธรรมชาติมีการสงวนรักษาไว้ให้คงสภาพเดิม เช่น แม่น้ำ ลำคลอง พื้นที่ป่า พื้นที่คุ้มครองสัตว์ป่า เป็นต้น
2. จำแนกตามลักษณะของประโยชน์ใช้สอยของที่ว่าง ได้แก่
 - ก) ที่เว้นว่างสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านสาธารณูปโภค (open utility) เช่น แนวสายไฟฟ้า ระบบระบายน้ำ ระบบการป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น
 - ข) ที่เว้นว่างที่เป็นสีเขียวหรือไม่จำเป็นต้องเป็นสีเขียว แต่เป็นที่เว้นว่างที่มีขนาดใหญ่พอสมควร (open green) เช่น สนามกีฬา สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ปลูกชำ แนวสีเขียวของเมือง (green belt) เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ก) ที่เว้นว่างสำหรับการสัญจร (corridor space) เช่น ถนน ทางเดิน คลอง เป็นต้น

3. จำแนกตามลักษณะโครงสร้างของที่ว่าง ได้แก่

ก) ที่ว่างที่เป็นสีเขียว (green) ได้แก่ สวนสาธารณะ สนามหญ้า สนามกีฬา สนามม้า เป็นต้น

ข) ที่ว่างที่มีวัสดุปิด-ลาด (paved) มีการก่อสร้าง ได้แก่ จัตุรัสหรือลาน อเนกประสงค์ต่าง ๆ

ซึ่งจากการจำแนกที่ว่างในลักษณะต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าพื้นที่ได้สะพานข้ามแยกในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมีลักษณะเป็นที่ว่างในชุมชนเมือง (urban space) และที่ว่างสำหรับการสัญจร (corridor space) ที่มีความสำคัญอีกพื้นที่หนึ่ง ซึ่งสมควรจะได้รับการดูแลและปรับปรุงเพื่อเพิ่มประโยชน์ใช้สอยให้เหมาะสมแก่ชุมชนเมืองย่านต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานครต่อไป

2.1.1.2 ความสำคัญของที่ว่างในชุมชนเมือง

Stanley B Tankel (1961) กล่าวถึง ความสำคัญของที่ว่างในชุมชนเมืองมี 3 ประการคือ

1. เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมืองทั้งในรูปแบบที่ไม่ต้องออกแรงกำลัง (passive recreation) หรือในรูปแบบที่ต้องการออกแรง (active recreation)
2. เป็นจุดหมายตา เป็นองค์ประกอบของทิวทัศน์ของเมืองทำให้เกิดมุมมองที่สวยงามสำหรับผู้พบเห็น
3. ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนตัว หลุดพ้นจากเมืองที่สับสนวุ่นวาย เกิดความรู้สึกสบาย ทาให้เมืองดูกว้างขวางและเป็นสัดส่วน

ที่ว่างในชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นนั้นมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาเมืองเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมือง สามารถแบ่งบทบาทได้เป็น 2 ประการ ได้แก่

2.1.1.3 บทบาทของที่ว่างต่อประชากรเมืองทำหน้าที่เป็นพื้นที่รองรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวเมือง อันได้แก่

1. เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งสถานที่สำหรับการสันตนาการ พักผ่อนหย่อนใจในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองนั้นนับว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากชีวิตที่รีบเร่งแข่งกับเวลาของชาวเมืองนั้น ต้องการพื้นที่พักผ่อนที่อยู่ใกล้บ้าน และมีรูปแบบของกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน ซึ่งทั้งนี้รูปแบบของกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจในแต่ละสังคมอาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น การศึกษา รายได้ ค่านิยม เป็นต้น

การพักผ่อนที่ต้องออกแรง (active recreation) เช่น การออกกำลังกาย ได้แก่ การเดิน การขี่จักรยาน การเล่นกีฬา เป็นต้น

การพักผ่อนที่ไม่ต้องออกแรง (passive recreation) เป็นการพักผ่อนที่เป็นไปในลักษณะของความสงบเพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย เช่น การชื่นชมธรรมชาติ การนั่งเล่นในสวน เป็นต้น

2. เป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ เป็นพื้นที่มีบทบาทในการรวมกลุ่มทางสังคม เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ

3. เพื่อความสุนทรีย์ด้านการมองเห็น เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดตกแต่งให้มีความสวยงาม สร้างเอกลักษณ์ มีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ มีการรับรู้ด้านความงามทั้งในด้านสายตาและจิตใจไปพร้อม ๆ กัน

2.1.1.4 บทบาทของที่ว่างในการเป็นองค์ประกอบหลักของเมือง องค์ประกอบหลักของเมืองที่เป็นส่วนสำคัญต่อการมองเห็น และทำให้เมืองมีความสวยงามเกิดความน่าประทับใจต่อผู้อยู่อาศัยและผู้พบเห็น มีองค์ประกอบดังนี้

1. ธรรมชาติ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและยังคงมีอยู่ในเมือง เช่น แม่น้ำ คลอง บึง ภูเขา ป่าละเมาะ เป็นต้น ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าทั้งด้านความงามและประโยชน์ใช้สอย สามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นสวนสาธารณะของชาวเมือง ให้คนทั่วไปได้มีโอกาสชื่นชมธรรมชาติ มีความผ่อนคลายจากชีวิตเมืองที่รีบเร่งมาตลอดทั้งวัน

2. อาคารและส่วนประกอบอาคาร ได้แก่ อาคาร บ้านเรือน ตึกแถว รวมถึงส่วนประกอบของอาคารต่าง ๆ เช่น ลานทางเข้า กันสาด ป้าย เป็นต้น

3. ที่เว้นว่าง ได้แก่ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น ลานอเนกประสงค์ ลานเชื่อมระหว่างอาคาร สวนสาธารณะ เป็นต้น

4. ทางสัญจร ถนน ทางเดิน ได้แก่ ถนน ทางเท้า ทางจักรยาน ทางรถไฟ รวมถึงแม่น้ำ ลำคลองที่ใช้ในการสัญจร ซึ่งเป็นส่วนประกอบของเมืองที่เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยองค์ประกอบของเมืองจะเรียงรายและเข้าถึงได้ด้วยเส้นทางสัญจร ถนน และทางเดินเหล่านี้

5. มนุษย์และการประกอบกิจกรรม ได้แก่ ส่วนประกอบของเมืองที่มีชีวิต มีการเคลื่อนไหว ทำกิจกรรมในส่วนต่าง ๆ ของเมือง บางกิจกรรมทำเป็นประจำวัน บางกิจกรรมทำเฉพาะเทศกาลพิเศษ และบางกิจกรรมมีความน่าสนใจ ชักจูงให้ผู้มาเยี่ยมชมเข้าร่วมกิจกรรมไปด้วยกัน เช่น กิจกรรมค้าขาย การพักผ่อน การพูดคุย เป็นต้น

6. สิ่งน่าประทับใจ / สิ่งน่ารำคาญใจ เป็นลักษณะของเมืองที่เห็นได้โดยทั่วไป เป็นคุณภาพหรือสุนทรียภาพของเมือง จะมีสุนทรียภาพที่ดีย่อมเกิดจากส่วนประกอบทางกายภาพที่ดีของเมือง ที่เรียกว่า ภูมิทัศน์ชุมชนเมือง ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ รวมตัวกันภายในหลักการดังต่อไปนี้

ความเป็นระเบียบเป็นองค์ประกอบแรก ๆ ที่ทำให้เมืองมีความสวยงาม งาม ซึ่งความเป็นระเบียบ หมายถึง ความสะดวกในการทำกิจกรรมและคุณภาพของการมองเห็นที่เรียบร้อย การจัดวางส่วนประกอบต่าง ๆ ของเมืองอย่างกลมกลืน และส่วนประกอบเหล่านั้นได้รับการเอาใจใส่ให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ ไม่ชำรุดเสียหาย หรือสกปรกรกรุงรังยากแก่การใช้งานความสะดวกในการทำกิจกรรม ได้แก่ การประกอบกิจกรรมทุกอย่างเป็นไปได้สะดวกทั้งผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองเองและผู้ที่มาเยี่ยมชม เช่น การเดินทางที่ราบรื่น การหาสิ่งที่ต้องการพบได้อย่างสะดวก

ความสบาย คือ ความสบายตามอัธยาศัย ได้แก่ อุณหภูมิที่พอเหมาะพื้นที่ไม่ใหญ่หรือแคบจนเกินไป หรือไม่มีฝุ่นมากจนเกินไป ทั้งนี้สภาพแวดล้อมบางอย่างที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น สภาพอากาศ แต่สามารถจัดเตรียมบริเวณให้สภาพอากาศนั้น ๆ บรรเทาลงได้ เช่น จัดเตรียมร่มเงา การไม่มีลานรับแดดขนาดใหญ่ซึ่งเป็นการเพิ่มความร้อนให้กับบริเวณ หรือเตรียมพื้นที่หลบฝนไว้ให้ สำหรับพื้นที่มีฝนตกบ่อย ๆ เป็นต้น

การมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน หมายถึง การสร้างภาพจำของเมืองให้ปรากฏให้แก่บุคคลที่พบเห็นแล้วจำได้ หลังจากที่ได้ไปเยี่ยมชมเมืองนั้นมาแล้ว

2.1.1.5 บทบาทความสำคัญและประโยชน์ของที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมือง

1. เพื่อการนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ ทั้งแบบที่ต้องออกแรงและไม่
ต้องออกแรง (active & passive recreation) โดยบริเวณพื้นที่ว่างสาธารณะจะถูกใช้เป็นส่วน
สวนสาธารณะของเมือง
2. เพื่อการค้า เป็นสถานที่เพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ผลิตภัณฑ์ เจริญ
ธุรกิจ โดยอาจใช้พื้นที่ว่างมากกว่าหนึ่งแห่งเป็นตลาดเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้า และอาจใช้ถนน
ส่วนที่มีความกว้างมากพอเป็นตลาดขนาดเล็ก ๆ ของเมือง ได้อีกด้วย
3. เพื่อการสื่อสาร เป็นสถานที่เพื่อประกอบกิจกรรมทางสังคม มีการ
สื่อสารกระจายข่าว มีการพบปะพูดคุยกัน หรือสังสรรค์กัน เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
ระหว่างคนในสังคมเดียวกัน

2.1.1.6 ปัจจัยที่มีผลในการกำหนดสภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างประเภทต่าง ๆ มี

2 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยพื้นฐาน คือ ปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อการเกิดขึ้นของกิจกรรมทุก
ประเภท อันได้แก่ สภาพที่ตั้ง จะต้องมิตั้งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับโครงข่ายกิจกรรมหลัก
ภายในย่านนั้น ๆ ความต่อเนื่องที่ดี จะต้องมีความต่อเนื่องที่ดีกับพื้นที่โดยรอบ มีความต่อ เนื่องทาง
สายตา (visual connection) และสามารถเข้าถึงได้ (accessibility) องค์กรประกอบดึงดูดหลัก (major
attractions) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในด้านที่เป็นพื้นฐานที่ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วม
ประกอบกิจกรรมโดยตรง ซึ่งหากขาดแรงดึงดูดที่มีประสิทธิภาพพอก็จะไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลได้
องค์ประกอบในพื้นที่ว่างที่สามารถดึงดูดให้มีการใช้ประโยชน์ได้อย่างดี ยกตัวอย่างเช่น ร้านค้า
หาบเร่แผงลอย การแสดง ต่าง ๆ เป็นต้น

ขนาดพื้นที่ขั้นต่ำ (minimum space) ขนาดพื้นที่ที่พอเหมาะกับการประกอบ
กิจกรรมต่าง ๆ แต่ละประเภทที่มีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งกิจกรรมประเภทพักผ่อน
หย่อนใจ ต้องการความหนาแน่นต่ำ จึงควรมีขนาดพื้นที่ใหญ่กว่ากิจกรรมทางสังคมที่ใช้ความ
ใกล้ชิดกันและใช้เวลาอันสั้นในการประกอบกิจกรรม

ร่มเงาและแสงสว่าง การใช้ประโยชน์ในตอนกลางวันจำเป็นต้องใช้พื้นที่ว่าง
ที่มีร่มเงา โดยมีการควบคุมอุณหภูมิความร้อนและระดับความจ้าของแสงให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม
กับการใช้ประโยชน์ แต่ร่มเงาที่มากเกินไปจนเกิดความมืดทึบก็ส่งผลเสียต่อการใช้ประโยชน์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เช่นเดียวกัน สำหรับการใช้งานเวลากลางคืนนี้ องค์ประกอบของแสงสว่างมีความจำเป็นมาก เนื่องจากจะทำให้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีแล้ว ยังทำให้รู้สึกปลอดภัยอีกด้วย

2. ปัจจัยเสริม คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบกิจกรรมในแต่ละครั้งให้ยาวนานขึ้นหรือ มีความสำคัญต่อกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ เอื้อประโยชน์ต่อการเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

สภาพแวดล้อม (environment) สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีของพื้นที่ที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ประเภทการพักผ่อนหย่อนใจ และการใช้ระยะเวลาในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เป็นสำคัญ แต่หากสิ่งแวดล้อมมีมลภาวะหรือเป็นพิษ ก็จะส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์เป็นเวลานาน โดยอาจเป็นได้ทั้งมลภาวะทางสายตา ทางอากาศ และทางเสียง ยกตัวอย่างเช่น กองขยะ ผุ่นละออง ควันพิษ เสียงเครื่องยนต์ เป็นต้น

สภาพภูมิอากาศในพื้นที่ (micro climate) สภาพที่สบายจำเป็นต่อการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญในการเกิดภาวะสบายได้แก่ อุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสม ทั้งนี้ร่มเงาและลมนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดปัจจัยดังกล่าวข้างต้น คุณภาพทางนามธรรม (abstract quality) คุณสมบัติในเชิงนามธรรม มักจะพัฒนาขึ้นจากการใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน หรือมีความโดดเด่นกว่าพื้นที่อื่น ๆ ทำให้สามารถพัฒนาเป็นปัจจัยในการดึงดูดให้คนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เป็นประจำจนเกิดเป็นความคุ้นเคย

การจัดแบ่งพื้นที่ย่อย (subspace) และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ (facility) การจัดแบ่งพื้นที่ย่อยอย่างเหมาะสม จะช่วยให้การประกอบกิจกรรมแต่ละประเภทประสบความสำเร็จ และยังมีผลต่อการรับรู้ที่แตกต่างกันออกไปซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ว่างอีกด้วย ในด้านของสิ่งอำนวยความสะดวก จะช่วยให้เกิดความสะดวกเพิ่มเติมแก่ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ จะช่วยดึงดูดให้เกิดกิจกรรมและใช้ระยะเวลาของการใช้งานในพื้นที่ในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน

2.1.1.7 ประเภทของที่ว่างในชุมชนเมือง

STANLEY B TANKEL (อ้างถึงใน คัมภีร์,2545: 17) ได้กล่าวไว้ใน “cities and spacethe future use of urban land” ว่า “ที่ว่าง” นั้นไม่เพียงแต่ประกอบขึ้นด้วยพื้นดินและพื้นน้ำที่ไม่ได้ปกคลุมด้วยสิ่งก่อสร้าง แต่รวมไปถึงอากาศและแสงสว่างซึ่งอยู่เหนือพื้นที่นั้นด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

JOSEPH DE CLARA AND LEE KOPPELMAN ได้จัดประเภทที่เว้น
ว่างออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. RESOURCE LANDS หมายถึง บริเวณที่เป็นแหล่งวัตถุดิบ หรือพื้นที่ที่ใช้
ในการผลิต ได้แก่

- 1) พื้นที่ป่า
- 2) หุ่นหญ้า
- 3) เหมืองแร่
- 4) พื้นที่เกษตรกรรม
- 5) ทะเลสาบ คลองเก็บน้ำ ส่งน้ำ

2. FLOOD CONTROL AND DRAINAGE บริเวณควบคุมน้ำท่วม และการ
ระบายน้ำ ได้แก่

- 1) บริเวณที่ราบลุ่มที่มีการป้องกันน้ำท่วม
- 2) ทางระบายน้ำ ลำธาร คูคลอง
- 3) บริเวณที่มีการควบคุมการพังทลายของดิน

3. URBAN UTILITIES SPACE บริเวณสาธารณูปโภคของเมือง ได้แก่

- 1) อ่างเก็บน้ำ
- 2) บริเวณที่ปรับปรุงโดยการถมดิน
- 3) บริเวณโรงกำจัดน้ำเสีย

4. RESERVES AND PRESERVES บริเวณอนุรักษ์และสงวนรักษา ได้แก่

- 1) พื้นที่ป่าที่ยังไม่ได้จัดทำเป็นที่พักผ่อน
- 2) บริเวณคุ้มครองสัตว์ป่า
- 3) พื้นที่ป่าสงวนไว้สำหรับการพัฒนาเมือง

5. GREEN OPEN SPACE หมายถึง พื้นที่สีเขียวต่าง ๆ ได้แก่

- 1) พื้นที่ป่าทั้งหมด
- 2) บริเวณที่ควบคุมการพัฒนาเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ เช่น สวนสัตว์เปิด
- 3) สวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ
- 4) ที่พักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ สวนสาธารณะในเมือง สนามกอล์ฟ

สนามเด็กเล่น สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส สถานที่พักผ่อน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5) ที่ว่างที่เกิดจากการพัฒนาเมืองได้แก่ Green belt, Greenways, Buffers, Plaza, Malls, Square

6. CORRIDOR OPEN SPACE หมายถึง

1) เขตทาง (RIGHT OF WAY SPACE) ได้แก่ ริมถนน ริมแม่น้ำ ริมทางรถไฟ ลำคลอง ทางด่วน

2) ลานจอด (LANDING SPACE) ได้แก่ สนามบิน ลานจอดรถ

3) บริเวณที่จัดทำเป็นที่เว้นว่างโดยรักษาสภาพธรรมชาติไว้ (SCENIC AND ENVIRONMENTAL CORRIDOR)

ผังเมืองรวมของ SANTA CLARA COUNTRY ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาสวนสาธารณะ ที่พักผ่อนหย่อนใจ และที่เว้นว่างนั้น ได้จัดประเภทที่เว้นว่างในเขตเมืองไว้ ดังนี้

1. บริเวณที่เป็นแหล่งเกษตรกรรม (AGRICULTURE OPEN SPACE)

2. บริเวณที่ว่างทั่วไปซึ่งเกิดจากการพัฒนาเมืองและมีประโยชน์ใช้สอย (FUNCTIONAL OPEN SPACE) เช่น

ที่ว่างในสถาบันการศึกษา และสถาบันวัฒนธรรม (CULTURAL AND EDUCATIONAL OPEN SPACE) ได้แก่

ที่ว่างในโรงเรียน

ที่ว่างในมหาวิทยาลัย

ที่ว่างในวัด

ที่ว่างในพิพิธภัณฑ์

ที่ว่างในสถานที่ราชการ

ที่ว่างบริเวณสาธารณูปการต่าง ๆ (PUBLIC FACILITIES) ได้แก่

ที่ว่างในโรงพยาบาล

ที่ว่างในสถานีรถไฟ

ที่ว่างในถนน

ที่ว่างในท่าน้ำ

ที่ว่างในสนามกอล์ฟ

ที่ว่างในสนามบิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สวนและบริเวณที่พักผ่อนหย่อนใจ (PARK AND RECREATION) ได้แก่

สวนสาธารณะ

สวนสัตว์/สนามเด็กเล่น

สนามกีฬา

นอกจากนี้ ยังได้มีการจำแนกของที่เว้นว่างไว้หลายลักษณะ ตามที่แต่ละกลุ่มจะหยิบปัจจัยใดมาเป็นเกณฑ์ ในการจำแนกแจกแจงชนิดของที่ว่าง

การจำแนกที่เว้นว่าง โดยดูจากลักษณะของที่ว่าง นั้น ได้มีการจำแนกไว้เป็น

4 ประเภท

1. RESOURCE LAND ที่เว้นว่างที่เป็นทรัพยากร ได้แก่ พุงนา ที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่า เป็นต้น
 2. URBAN UTILITY SPACE หมายถึง ที่ว่างเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชุมชน ได้แก่ สวนสาธารณะ ลานอเนกประสงค์ สนามเด็กเล่น เป็นต้น
 3. FLOOD CONTROL ที่ว่างซึ่งเว้นไว้เนื่องจากน้ำท่วมหรือป้องกันน้ำท่วม หรือเพื่อระบายน้ำ เป็นต้น
 4. RESERVE LAND เป็นที่ว่างที่สงวนไว้เพื่อการอนุรักษ์ รักษาสภาพแวดล้อม เป็นต้น
- การจำแนกตามลักษณะของประโยชน์ใช้สอย ได้แก่
1. OPEN UTILITY ที่เว้นว่างสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านสาธารณูปโภค เช่น ระบบจัดหาน้ำ ระบบการระบายน้ำ ระบบการป้องกันน้ำท่วม แนวสายไฟฟ้า เป็นต้น
 2. OPEN GREEN ที่เว้นว่างที่เป็นสีเขียวหรือไม่จำเป็นต้องเป็นสีเขียวก็ได้แต่เป็นที่เว้นว่างที่ใหญ่พอสมควร ได้แก่ สวนสาธารณะ ที่พักผ่อนหย่อนใจ พลาซ่า แนวสีเขียวของเมือง (GREEN BELT) สนามกีฬา ฯลฯ
 3. CORRIDOR SPACE ที่เว้นว่างสำหรับการสัญจร ถนนหนทาง ทางเดิน คลอง ฯลฯ
- การจำแนกตามลักษณะโครงสร้าง ได้แก่
1. GREEN ที่ว่างส่วนที่เป็นสีเขียว ได้แก่ สนามหญ้า สวนสาธารณะ สนามกีฬา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. PAVED ที่ว่างส่วนที่มีวัสดุปูปิด (ลาด) ส่วนที่เป็นการก่อสร้างได้แก่ จัตุรัส ลานอเนกประสงค์

การจำแนกตามลักษณะของตำแหน่งที่ตั้ง ได้แก่

1. ที่ว่างในชุมชนเมือง (URBAN SPACE) เป็นที่ว่างเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชุมชนเมือง ได้แก่สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา เป็นต้น

2. ที่ว่างนอกเขตเมือง (RURAL SPACE) เป็นที่ว่างที่กว้างขวางต้องการพื้นที่มาก ๆ จึงอยู่ห่างเขตที่พักอาศัย และเป็นพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์โดยส่วนรวม เช่น บริเวณควมคุมน้ำท่วมและระบายน้ำ แหล่งวัตถุดิบของเมือง พื้นที่เกษตรกรรม

3. ที่ว่างตามธรรมชาติ (NATURAL SPACE) เป็นที่ว่างที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และมีการสงวนรักษาไว้ให้คงสภาพเดิม เช่น แม่น้ำ ลำคลอง บริเวณคุ้มครองสัตว์ป่า พื้นที่ป่า วนอุทยาน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการแบ่งแยกลักษณะของที่ว่างอย่างมากมาย ตามแต่วัตถุประสงค์ของการจำแนกนั้น ๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า พื้นที่ว่างใต้ทางด่วนถือเป็นที่ว่างในชุมชนเมือง (urban space) และที่ว่างสำหรับการสัญจร (corridor space) อีกแห่งหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประโยชน์ใช้สอยแก่สังคมและเมืองได้ต่อไป

2.1.1.8 ความสำคัญของที่ว่างในชุมชนเมือง

ในอดีตประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในชนบท ไม่มีอาคารเคหะสถานแออัดยัดเยียดเช่นปัจจุบันนี้ วิวทิวทัศน์มีที่ว่างสำหรับพักผ่อนหย่อนใจอย่างพอเพียง วิถีชีวิตหรือเครื่องเครียดประชาชนต่างมีเวลาพักผ่อน ผิดกับประชาชนในสมัยปัจจุบันซึ่งมีบริเวณอาศัยอยู่ในเมืองเพิ่มขึ้นอยู่อย่างแออัดทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้นเป็นลำดับ ที่ว่างลดน้อยลงแทบทุกแห่ง ดึก บ้านช่อง ความเป็นอยู่ห่างไกลจากธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ขาดแสงแดดอากาศสดใสและบริสุทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านคนจน ตึกอาคารที่สร้างอย่างลวก ๆ ไม่มีต้นไม้หรือที่ว่างอย่างเพียงพอ เป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งที่ทำให้เกิดแห่งเสื่อมโทรมขึ้นทั่วไป รัฐบาลในประเทศที่เจริญจึงเล็งเห็นความจำเป็นที่ต้องควบคุมส่งเสริมการกินอยู่ การปลูกสร้างอาคารต่าง ๆ ตามหลักวิชาผังเมืองเพื่อป้องกันความแออัด โดยกำหนดมาตรฐานให้มีที่ว่างที่มีความงามแบบธรรมชาติ เช่นแต่ละเมืองต้องมีสวนสาธารณะ มีสถานที่เล่นของเยาวชนทั้งในร่มและกลางแจ้ง เป็นการขยายที่ว่างให้กระจายทั่วไปในเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Stanley B Tankel (อ้างถึงใน ถนนอมสัคคี ,2541: 22) กล่าวถึง ความสำคัญของที่ว่างในชุมชนเมืองไว้ 3 ประการ

1. เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมือง ไม่ว่าจะในรูปแบบการพักผ่อนที่ไม่ต้องออกแรงออกกำลังกาย (passive recreation) หรือการพักผ่อนหย่อนใจที่ต้องการออกแรง (active recreation)

2. เป็นจุดหมายตา เป็นองค์ประกอบของทิวทัศน์เมืองรวมทั้งทำให้เกิดมุมมองที่สวยงามสำหรับผู้ที่พักผ่อนหย่อนใจในขณะเดินและพักผ่อนท่องเที่ยว

3. ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนตัว หลุดพ้นจากสภาพเมืองที่สับสนวุ่นวาย เกิดความรู้สึกสบายช่วยให้เมืองดูกว้างขวางและเป็นสัดส่วน

สรุปได้ว่าประเภทที่ว่างในชุมชนเมือง เป็นพื้นที่ให้ทำกิจกรรมร่วมกันทั้งทางด้านสังคมและเป็นพื้นที่ว่างเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการใช้สอยร่วมกันของคนในชุมชน

เมื่อกล่าวถึงคำว่า พื้นที่ว่าง (space) อาจตีความหมายได้หลายอย่าง เช่น open space, urban space ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันไป กล่าวคือ

Opens space หมายถึง พื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นในบรรยากาศซึ่งเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว และสิ่งปลูกสร้างภายในเมือง (Urban mass) มีน้อยกว่าในเขตเมืองชั้นใน แต่ในบางครั้งก็มี open space ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยของชาวเมือง เช่น สนามกีฬา สนามม้า สวนสาธารณะ ซึ่งลักษณะนี้จะมีการซ้อนกันอยู่ใน open space และ urban space ก็เป็นไปได้

Urban space หมายถึง พื้นที่ว่างที่เกิดจากการปิดล้อมของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ นับตั้งแต่ ถนน อาคาร และสิ่งอื่น ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น และหมายรวมถึงที่เว้นว่างของเมืองรูปแบบสามัญที่เกิดจากการจัดวางอาคาร ซึ่งโดยทั่วไปเกิดจากรูปด้านหน้าของอาคารและพื้นผิวดิน (Floor) ของเมือง ซึ่งอาจมีลักษณะช่องทางตามแนวยาว (Linear Corridors) หรือแบบเป็นจุดโอเอซิส

Green space หมายถึง ที่เว้นว่างสีเขียว หรือไม่จำเป็นต้องเป็นสีเขียวก็ได้ แต่เป็นที่เว้นว่างขนาดใหญ่พอสมควร ได้แก่ สวนสาธารณะ ที่พักผ่อนหย่อนใจ พลาซ่า แนวสีเขียวของเมือง (Green Belts) สนามกีฬา สนามเด็กเล่น

Lost space หมายถึง พื้นที่ที่เหลืออยู่ หรือ ปล่อยทิ้งร้างไว้ตามตึกสูงต่าง ๆ ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือพื้นที่ตามตลาดเก่า ๆ เช่น พื้นที่ตามขอบของทางด่วนที่ไม่มีใครสนใจจะบำรุงรักษา lost space อาจรวมถึงที่ซึ่งถูกละทิ้งตามริมทางรถไฟ ริมน้ำ เขตทหาร และนิคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ ด้วย

Underutilized space หมายถึง พื้นที่ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือพื้นที่ที่ถูกกละเลย (underutilize space หรือ urban voids หรือ vacant land ทั้งหมดนี้มีเกณฑ์ในการพิจารณาจาก ชากของเมือง (urban ruins) หน้าที่ (function) คน (people) ความสวยงาม (city beautiful) ความมีเอกลักษณ์ (identity) และสาธารณะ (publicity)

2.1.2 แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ (Public Space)

(Habermas, Jurgen, 1962.: 301) เป็นนักคิดรุ่นที่ 3 ของสำนัก Frankfurt ให้ความสำคัญกับพื้นที่สาธารณะ ในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางการเมือง อิงอยู่กับความคิดเรื่อง ปริณิณฑลสาธารณะ (The Bourgeois Public Sphere) อธิบายพัฒนาการของปริณิณฑลสาธารณะว่า ได้ก่อตัวขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 17 ในอังกฤษ และในศตวรรษที่ 18 ในฝรั่งเศสและเยอรมัน ในเวลาต่อมา หลังจากที่ Ancient Regime เสื่อมอำนาจลง และการที่ชนชั้นกลางเริ่มมีพลังทางเศรษฐกิจทำให้ชีวิตทางสังคมมีการแบ่งอาณาเขตอย่างชัดเจนระหว่าง ปริณิณฑลส่วนตัว ปริณิณฑลสาธารณะ และปริณิณฑลของผู้ปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก

เมื่อมีการขยายตัวของเทคโนโลยีการพิมพ์ ทำให้ปริณิณฑลสาธารณะมีการถกเถียงในเรื่องงานวรรณกรรม (Literary Sphere) ไม่ว่าจะเป็นที่ ห้องรับแขก (Salons) ในฝรั่งเศส หรือที่สถานกาแฟ (Coffee House) ในอังกฤษ หรือที่สมาคมโต๊ะ (Table Societies) ในเยอรมัน เป็นพื้นที่ที่ประชาชนแต่ละคนใช้เหตุผลในการสร้างวาทกรรม เกิดสิ่งที่เรียกว่า ความคิดเห็นของสาธารณชน (Public Opinion) ขึ้นเป็นครั้งแรกซึ่ง Jurgen Habermas ได้อธิบายว่า เป็นปริณิณฑล ปราบกฎการณ์นี้ได้กลายมาเป็นฐานความคิดที่สำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง การมีอยู่ของ “พื้นที่สาธารณะ” และความเข้มแข็งของสังคมพลเมือง (Civil Society) (สุธาริน คุณผล, 2541: 167-196.)

ดังนั้น เมื่อเกิดปริณิณฑลสาธารณะขึ้น จึงมีคำว่า พื้นที่สาธารณะ (Public Space) เกิดขึ้นตามมา เนื่องจากปริณิณฑลสาธารณะนั้น เป็นฐานความคิดของพื้นที่สาธารณะ ที่มีความหมายในการสร้างสรรค์ความเป็นพลเมือง (Stevenson, John, 1998: 190) มีความเห็นว่าเป็น “ปริณิณฑล” นั้นบ่งบอกถึงสภาวะ ซึ่งเป็นนามธรรม ในขณะที่ “พื้นที่” นั้นมีลักษณะที่ปรากฏทางกายภาพ เป็นเพียงการแสดงออกมาเป็นรูปธรรมอย่างหนึ่งของปริณิณฑลสาธารณะเท่านั้น

นอกจากนี้ พื้นที่สาธารณะ ยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ต่อสู่ทางการเมืองของชนชั้นกลางด้วย เพราะนอกจากพูดคุยดังกล่าวแล้ว ยังจะเป็นช่องทางในการเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะ (Public Life) และยังสามารถตรวจสอบรัฐบาลที่กำลังปกครอง

อยู่ขณะนั้นด้วย นอกจากนั้นยังเป็นการเปิดโอกาสให้ชนชั้นกลางได้แสดงตัวในฐานะ “พลเมือง” (Citizen) และได้รวมตัวกันเพื่อเป็นช่องทางเข้าไปร่วมกับชีวิตสาธารณะของสังคม

ช่วงเวลาดังกล่าวนี้เอง เป็นช่วงเฟื่องฟูของ “พื้นที่สาธารณะ” หลังจากที่ชนชั้นก็ได้ค่อยๆแปรเปลี่ยนความหมายของพื้นที่สาธารณะจากมิติทางด้านการเมือง มาเป็นมิติทางด้านเศรษฐกิจสังคม “พื้นที่สาธารณะ” ที่เกิดขึ้นจึงหมายถึง “การกำหนดพื้นที่ให้โดดเด่นออกมาจากส่วนอื่น ๆ มีองค์ประกอบทางกายภาพที่แน่นอน เช่น สวนสาธารณะ ศูนย์การค้า ร้านอาหาร ฯลฯ ถ้าเป็นในแง่ของการเข้าถึง เป็นพื้นที่ที่ใครก็สามารถเข้าออกได้โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งวัตถุประสงค์ เพียงแต่อาจจะต้องมีกฎกติการายาทบางอย่าง”

ซึ่ง (Roger Scruton, 1984: 7) เห็นว่าสิ่งสำคัญในการให้ความหมายพื้นที่สาธารณะคือ ขอบเขต (Boundary) เนื่องจากพื้นที่ถูกทำให้เป็นสาธารณะโดย “ธรรมชาติของขอบเขตพื้นที่นั้น (พื้นที่สาธารณะ) เป็นพื้นที่ที่ใคร ก็เข้าออกได้โดยไม่ต้องได้รับคำยินยอมจากคนแปลกหน้า และไม่ต้องแจ้งให้ผู้ใดทราบก่อนด้วยว่า มีเหตุผลอะไร ขอบเขตที่ก่อให้เกิดพื้นที่สาธารณะนั้น ทั้งสามารถดูแทรกซึมได้ และเปิดกว้างสำหรับกิจกรรมสาธารณะ”

โดย (Carr, Stephen; Francis, Mark; Rivlin, Leanne G. & Stone, Andrew M, 1992: 50) ได้อธิบายว่า พื้นที่สาธารณะ ถือว่าเป็นสถานที่ที่เปิดให้คนทั่วไปเข้าถึงได้ เป็นที่ที่ผู้คนไปใช้ประกอบกิจกรรมคนเดียว หรือเป็นกลุ่ม ซึ่งพื้นที่สาธารณะนั้นมีหลายรูปแบบ แต่ทุกรูปแบบจะมีองค์ประกอบที่เหมือนกัน โดยบางแห่งมีรัฐเป็นเจ้าของ และเป็นผู้บริหารจัดการ หรือบางแห่งมีเอกชนเป็นเจ้าของ แต่เปิดให้คนทั่วไปเข้าได้ นอกจากนี้สิ่งที่มักพูดถึงในการพิจารณาความเป็น

พื้นที่สาธารณะ คือ การมองในมิติการเข้าถึงพื้นที่ และความหลากหลายของกิจกรรมที่เกิดขึ้น รวมไปถึงมิติของผู้กระทำและมิติของผลประโยชน์อีกด้วย (Ali Madanipour, 1996: 148)

จากแนวความคิดของ (Hannah Arendt, 1958) เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเห็นว่า พื้นที่ของกิจกรรมพื้นฐานที่เป็นเงื่อนไขของความ เป็นมนุษย์ (Vita Activa) นั้น แบ่งออกเป็นอาณาบริเวณสาธารณะ และอาณาบริเวณส่วนตัว โดยอาณาบริเวณสาธารณะนั้นเป็นพื้นที่ของการปรากฏให้เห็น เป็นอาณาบริเวณแห่งแสงสว่าง ความรุ่งโรจน์ และอิสรภาพของการพูด (การใช้เหตุผล) และการกระทำในขณะที่อยู่อาณาบริเวณส่วนตัว จะต้องถูกปกคลุมด้วยความมืด และเป็นอาณาบริเวณที่มนุษย์ถูกพันธนาการด้วยความจำเป็นของชีวิต และเป็นความจริงที่จำกัด

ความเป็นสาธารณะและความเป็นส่วนตัวนั้น เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แสดงออกมาในพื้นที่ แต่ไม่ใช่คุณสมบัติ (Characteristics) ของตัวพื้นที่เอง ดังนั้นในพื้นที่หนึ่ง ๆ ย่อมจะมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งสองนี้อยู่ร่วมกันเสมอ ความสัมพันธ์ของทั้งสองสิ่งนี้ที่ปรากฏในพื้นที่จึงไม่อาจที่จะแบ่งออกเป็นข้อตรงข้าม และในขณะที่เดียวกันก็ไม่สามารถสลายมารวมกันได้ ความเป็นส่วนตัว (Privacy) หรืออำนาจในการปิดกั้นแยกแยะ (Power of Exclusion) ไม่ใช่สิ่งที่ขัดแย้งกับความคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะแต่เป็นคุณลักษณะที่จาเป็นที่มีอยู่ในทุกพื้นที่ ควบคู่ไปกับความเป็นสาธารณะ (Publicity) หรืออำนาจในการเข้าถึง (สุชาริน คุณผล. 2541: 193)

“ไม่ได้เคลื่อนที่ออกจากความเป็นสาธารณะ เข้าไปสู่ความเป็นส่วนตัว แต่อยู่ในทั้งสองสถานะนี้ตลอดเวลา ปกป้องตัวเองไม่ให้ถูกกลืนหายไปเป็นสาธารณะด้วยอำนาจของความเป็นส่วนตัว (การปิดกั้น) และในขณะที่เดียวกันก็ผลักดันตัวเราให้เข้าไปอยู่ในปริมาตรสาธารณะ (อาณาบริเวณของอำนาจทางการเมือง) หากไม่สามารถเข้าถึงความเป็นสาธารณะ ก็จะถูกเบียดให้ไปอยู่ชายขอบของอำนาจทางการเมืองและสังคม แต่ถ้าไม่มีอำนาจความเป็นส่วนตัวเป็นพื้นฐาน เราก็จะเข้าสู่ปริมาตรสาธารณะอย่างไร้หลักแหล่ง จะเข้าถึงที่นั่น แต่กลับไม่ได้อยู่ที่นั่น” (Ted Killian, Public and Private, 1998: 127-128)

ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะนี้ทำให้พื้นที่สาธารณะถูกมองว่าเป็นพื้นที่ที่ใดก็ได้โดยมีการปฏิสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลาของคนหรือกลุ่มคน ความเป็นส่วนตัวอาจมีความหมายเท่ากับการจำกัดไว้เฉพาะบุคคล และความเป็นสาธารณะอาจมีความหมายเท่ากับการเปิดเพื่อคนส่วนมาก หรืออาจเป็นของส่วนรวมมากกว่า แสดงให้เห็นว่าพื้นที่สาธารณะนั้น สามารถสร้างความเป็นสาธารณะและความเป็นส่วนตัวให้เกิดขึ้นในเวลาเดียวกันและพื้นที่เดียวกันได้ในกรณีพิเศษขึ้น

"ความเป็นสาธารณะของพื้นที่" ยังมีการศึกษาความหมาย คำจำกัดความและความสำคัญอย่างกว้างขวาง โดยพื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญในระดับเมือง ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่นักวิชาการหลายกลุ่มมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตในเมือง เช่น ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อความสวยงามของเมือง (The City Beautiful Movement) ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อพื้นที่โล่งในชุมชน (The Community Open Space Movement) ส่วนแล้วแต่เป็นการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทางกายภาพนักวิชาการจึงให้ความสำคัญถึงประเด็น "ความเป็นสาธารณะของพื้นที่" นักคิดต่าง ๆ เช่น Bernard Tschumi (1990 อ้างใน Madanipour) การนิยามคำ

ว่าพื้นที่ใด ๆ คือการระบุคุณสมบัติตามธรรมชาติที่แน่ชัดของพื้นที่ ความหมายของพื้นที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบปิดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ Steven Carr, et. Al(1992) นิยามพื้นที่สาธารณะไว้ว่า เป็นสถานที่ที่เปิดให้คนทั่วไปเข้าถึงได้ มีรูปแบบและชื่อเรียกต่างกันไป อาจเป็นเจ้าของโดยรัฐหรือเอกชน Ali Madanipour (1996) พื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ที่เปิดให้คนเข้าถึง และเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งควบคุมโดยหน่วยงานสาธารณะซึ่งจัดหาและบริการพื้นที่เพื่อสาธารณประโยชน์ Blauw (1996) เห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญคือความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) และชีวิตสาธารณะ (Public Life) Harbermas (1989) พื้นที่สาธารณะ เป็นสื่อกลางแห่งการประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน

ที่สำคัญมีกลุ่มที่เรียกร่องพื้นที่ของชีวิตสาธารณะ เช่น Jane Jacobs (1961) ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับชีวิตสังคมเมือง ความปลอดภัยในสังคม ความมีชีวิตชีวาของเมือง ซึ่งพื้นที่สาธารณะในเมืองควรจะมีหลากหลายผู้คนหลากหลายกิจกรรมและช่วงเวลาสอดคล้องกับ Jan Gehl (1987) เขียนในหนังสือ “Life Between Building” เกี่ยวกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะกิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมทางเลือกที่เกิดขึ้น จะทำให้เมืองมีความหมาย มีเสน่ห์น่าดึงดูด ซึ่ง Jan Gehl (1987) ได้ให้ความสำคัญกับ “คน” โดยมีแนวคิดว่าคุณคนเป็นตัวดึงดูดคนด้วยกัน ในขณะที่ William White (1980) เขียนในหนังสือ “The Social Life of Small Urban Space” ได้กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จ คือ พื้นที่ที่ดึงดูดให้คนเข้ามาใช้ ประกอบกิจกรรม และได้พบว่าปัจจัยที่ดึงดูดคนเข้ามาใช้พื้นที่นอกจากปัจจัยของ White (1980) ได้ให้ความสำคัญกับรูปแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้น เช่น คนมีพฤติกรรมชอบนั่งดูคนจากการเลือกที่นั่งในบริเวณที่เห็นคนเดินผ่านไปมา นำไปสู่แนวทางการออกแบบองค์ประกอบพื้นที่สาธารณะ เช่น การจัดวางที่นั่งในตำแหน่งที่เหมาะสม ในประเทศไทยเองก็มีกลุ่มนักคิดที่มองเห็นความสำคัญของการใช้พื้นที่สาธารณะที่จะส่งเสริมความมีชีวิตชีวาและความน่าอยู่ของเมือง อาทิ ปรานอม ต้นสุขานันท์ & มนสิชา เพชรานนท์ (2551) ได้ศึกษาพื้นที่สาธารณะในเมือง:ชีวิตเมืองขอนแก่น ได้พบว่า พื้นที่สวนสาธารณะกลางเมืองขอนแก่น บริเวณสวนรัชฎา ซึ่งตั้งอยู่บนถนนประชาสโมสร มีศักยภาพในการเข้าถึงสูงมาก แต่ความชัดเจนทางจินตภาพต่าง ๆ ผู้คนไม่สามารถจดจำได้ และการใช้งานก็น้อย ซึ่งในทางกายภาพ สวนรัชฎาขาดการเปิดมุมมองเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ภายในกับถนนซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีผู้คนผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก และได้เสนอแนะ ให้มีการเปิดพื้นที่ ให้มีมุมมองและความเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบ เพื่อสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับย่าน สอดคล้องกับการศึกษาเพื่อการฟื้นฟูและวางแนวคิด เพื่อการออกแบบทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุดรธานี ของ อภิรดี เกษมสุข

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และคณะ (2003) ได้เสนอให้สร้างควมมีชีวิตของพื้นที่โดย เสริม โครงข่ายสัญจรและกิจกรรม เพื่อให้เกิดการรับรู้ที่ชัดเจน และพบว่า ปัญหาหนึ่งของทุ่งศรีเมือง คือ การขาดความสัมพันธ์กับบริบทโดยรอบ อริยา อรุณินท์ (2545) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมสาธารณะบนถนนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้อ้างถึงแนวคิด ที่ให้ความสำคัญกับมิติด้านอื่น ๆ ของถนนสาธารณะ นอกจากเป็นทางสัญจร ดังเช่น Ane Vernez Moudon (1987) ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทอื่น ๆ ที่สามารถเป็นไปได้ เพื่อส่งเสริมชีวิตสาธารณะ เช่น ถนนคนเดิน ถนนมวลชน ถนนสายบันเทิง เช่น ย่าน Boat Quays และ Clarke Quays ที่พัฒนาพัฒนาถนนเลียบบแม่น้ำย่านศูนย์กลางธุรกิจการค้าของประเทศสิงคโปร์เพื่อเสริมชีวิตเมืองให้ย่านนี้มีชีวิตชีวาขึ้น การศึกษาของอริยา (2545) ได้เปรียบเทียบการสร้างบทบาทใหม่ให้ถนน กิจกรรมที่จัดบนพื้นที่สาธารณะ นั้นจะประสบความสำเร็จ ควรมีความเป็นสาธารณะสูง ไม่อยู่ภายใต้อำนาจและการควบคุม การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมสาธารณะ จะทำให้กิจกรรมที่จัดขึ้นได้ผลดี มีคุณค่าและความหมาย สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของ พื้นที่สาธารณะที่ได้เปลี่ยนบทบาทชั่วขณะ (Event) ซึ่งแสดงให้เห็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่พื้นที่สาธารณะ ได้แสดงตัวตน แสดงมิติที่ซ่อนเร้น แม้เพียงหนึ่งเหตุการณ์

สรุปได้ว่าพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่บุคคลมาร่วมกันทำกิจกรรมรวมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีซึ่งกันและกัน

ประเภทพื้นที่สาธารณะ

2.1.2.1 พื้นที่สาธารณะประเภทพื้นที่ (Area) ได้แก่ พื้นที่สาธารณะที่มีรูปร่างที่บอบขอบเขตกว้างยาวหรือขนาดพื้นที่ได้ เช่น จตุรัสเมือง คือ พื้นที่ล้อมรอบด้วยกรอบผนังอาคาร Sitte (1889) เป็นนักคิดยุคแรก ๆ ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะของ พื้นที่สาธารณะ ด้วยการวิเคราะห์การมองเห็น (Visual) ได้กล่าวถึงความงามของจตุรัสแบบยุโรปและองค์ประกอบของความงามนั้น นอกจากนี้ยังมีนักคิด Zucker (1959) ในงานเขียน “Town and Square” ได้ศึกษารูปแบบ (Typology) ของจตุรัสด้วยการสังเกตสภาพ อธิบายถึงการจัดองค์ประกอบการปิดล้อมพื้นที่แบบต่าง ๆ Zucker (1959) ได้จำแนกจตุรัสจากความสัมพันธ์ของบริบทต่อพื้นที่ไว้ เช่น จตุรัสที่ปิดล้อมอย่างสมบูรณ์ (Close Square) จตุรัสอิทธิพล (Dominate Square) ที่ใช้การรับรู้ความรู้สึก อิทธิพลของอาคารตรงหน้าพื้นที่นั้น ๆ จตุรัสที่สร้างความเป็นศูนย์กลาง (Nuclear Square) เช่น ในกรุงโรม จตุรัสตลาด (Market Square) จตุรัสประตูเมือง (Town Gate Square) จตุรัสใจกลางเมือง (Town Center Square) Clare Cooper Marcus & Carolyn Francis (1990) ได้จำแนกพื้นที่สาธารณะในย่านศูนย์กลางเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยศึกษาในเมือง San Francisco เช่น “Street Plaza” คือ พื้นที่สาธารณะเชื่อมต่อจากทางเดินเท้า และถนนมีการใช้งานพื้นที่ เช่น การนั่งรอนั่งดูผู้คน และได้ศึกษาพบว่าเพศชายใช้พื้นที่สาธารณะดังกล่าวมากกว่าเพศหญิง “Urban Oasis” เป็นพื้นที่สาธารณะที่มีความร่มรื่นของพืชพรรณต้นไม้ เป็นภาพที่ชัดเจนเหมือนสวนสาธารณะ “Transit Foyer” เป็นพื้นที่สาธารณะที่เชื่อมต่อบริเวณสถานีขนส่งประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนพลุกพล่านหลากหลายเพื่อรอการเดินทาง จึงพบองค์ประกอบพื้นที่สำหรับพักผ่อน การใช้อาคารใกล้เคียงที่มีกิจกรรมที่สัมพันธ์กัน เช่น ร้านอาหาร หนังสือพิมพ์, ดอกไม้, อาหารว่าง “Grand Public Place” เป็นพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ใจกลางเมือง เช่น จัตุรัสขนาดใหญ่ของเมืองยุคกลาง เป็นที่รองรับกิจกรรมระดับเมือง เช่น การแสดงขนาดใหญ่ การจัดงานประจำปี การจำแนกประเภทโดย Marcus & Francis (1990) พบว่าส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่สาธารณะที่ฝังตัวในเนื้อเมือง โดยบริบท และบทบาทของพื้นที่สาธารณะนั้น ๆ เป็นตัวกำหนดความแตกต่าง

2.1.2.2 พื้นที่สาธารณะประเภทเส้นทาง (Linear) ได้แก่ พื้นที่สาธารณะที่มีรูปร่างลักษณะแคบยาวหรือเป็นเส้น ดังนี้

1. ถนน (Street) เป็นเส้นทางเชื่อมต่อโยงจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งถนนนอกจากความหมายข้างต้นยังมีความหมายเชิงสังคม เกี่ยวโยงไปสู่วิถีชีวิต การเมือง สิ่งแวดล้อมรอบข้างด้วย เช่น นักคิดที่ให้ความสำคัญในประเด็นนี้ ได้แก่ Jacobs (1961) White (1981) และ Gehl (1987) นักคิดกลุ่มดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างคน กิจกรรมและบทบาทที่มีความหมายนอกจากเส้นทางเชื่อมต่อ

2. ทางเท้า บาทวิถี (Path) ทางเท้าเป็นอีกลักษณะพื้นที่สาธารณะคล้ายกับถนนมีกายภาพลักษณะแคบยาว ได้จัดไว้เพื่อการเดินและมักขนานไปพร้อมถนน ความสำคัญของทางเดินเท้าในมุมมองของนักคิดกลุ่มข้างต้นได้ให้ความสำคัญในประเด็นเชิงสังคมเช่นเดียวกันที่น่าสนใจคือลักษณะทางกายภาพ (Setting) ของทางเท้า คือ พื้นที่สาธารณะที่อยู่ระหว่างอาคารกับถนน ฉะนั้น นอกจากมีบทบาทรองรับการเดินทางเชื่อมต่อจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งขนานถนนและอาคารแล้ว ยังควรจะต้องพิจารณาถึงความเชื่อมโยงในแนวแกนตั้งฉากจากอาคารซึ่งอาจเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล (Private Space) เช่น บ้านส่วนบุคคลกับถนนสาธารณะ อาคารสาธารณะ เช่น ห้างสรรพสินค้า ตลาดกับถนนที่ขั้วไขว้ไปด้วย ขวดยาน ซึ่งจะทาให้ทางเท้าในแต่ละบริเวณแตกต่างกัน เช่นทางเท้าขนาดใหญ่หน้าบ้านและอาคารพาณิชย์ อาจถูกใช้เป็นที่ค้าขาย เช่น

ร้านอาหารว่างเครื่องดื่มตอนกลางวันพื้นที่สาธารณะ ประเภททางเท้ากลับมีชีวิตในตอนกลางวัน
 ช่วงเวลาแบบพื้นที่สาธารณะลักษณะเส้นทาง (Linear) ข้างต้น พบว่ารูปแบบของพื้นที่ดังกล่าว
 ถึงแม้จะมีชื่อเรียกที่ชัดเจนแต่ในบางครั้งกลับพบว่าความเป็นเส้นทางนั้นมีความหมายที่เปลี่ยนไป
 เช่น การหยุดทำกิจกรรมเมื่อมีแรงดึงดูดในช่วงของการเดินหรือเคลื่อนผ่าน

2.1.3 ความหมายของสวนสาธารณะ

เดชา บุญค้ำ (2549) ได้ให้ความหมาย สวนสาธารณะ (parks หรือ public parks) หมายถึง บริเวณสาธารณะที่ภาครัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) หรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จัดให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนตามชุมชน และเมืองต่าง ๆ โดยรัฐเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดูแลรักษา และการจัดที่พักผ่อนหย่อนใจถือเป็นหน้าที่โดยตรงของ รัฐ แต่สวนสาธารณะในความหมายนี้ อาจจัดสร้างโดยเอกชนแล้วอุทิศให้แก่ประชาชนก็ได้ด้านรูปแบบ สวนสาธารณะจะเน้นหนักกิจกรรมนันทนาการ หรือการพักผ่อนหย่อนใจเท่ากับหรือมากกว่าด้านความ สวยงาม ซึ่งแบ่งได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ ได้แก่ การพักผ่อนหรือนันทนาการแบบผ่อนคลาย (Passive recreation) และนันทนาการแบบกระฉับกระเฉง (Active recreation) โดยเน้นย้ำว่าสวนสาธารณะที่ดีจึงต้องสนอง ประโยชน์ใช้สอยแก่ผู้ใช้สูงสุดและต้องสวยงาม โดยให้ข้อสังเกตว่าสวนสาธารณะมักสร้างตามใจผู้สร้างมากกว่า ผู้ใช้ การออกแบบจึงมีความสำคัญ

กรมโยธาธิการและผังเมือง (2547:1-3) ได้ให้ความหมายว่า พื้นที่สีเขียวประเภท สวนสาธารณะ เป็นพื้นที่ที่ให้ประโยชน์ต่อการพักผ่อนหย่อนใจและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน เมือง โดยสวนสาธารณะแต่ละแห่งจะมีองค์ประกอบภายในสวนแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภท ขนาดพื้นที่และวัตถุประสงค์ของการจัดสวนสาธารณะ โดยแนวคิดในการกำหนดองค์ประกอบจะขึ้นอยู่กับกิจกรรม ต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การพักผ่อนแบบสบาย ๆ และการผ่อนคลาย (Passive Recreation) เช่น การนั่งเล่น เดินเล่น ฟัง เพลง เป็นต้น
- 2) กิจกรรมที่มีการออกกำลังกาย (Active recreation) เช่น การวิ่ง การเล่นกีฬาชนิดต่าง ๆ การเดินแอโรบิก เป็นต้น
- 3) กิจกรรมทางการศึกษา (Education) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่อาจเพิ่มเติมภายในสวน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรมโยธาธิการและผังเมือง (2547:1-3) ได้กำหนดว่า สวนสาธารณะแต่ละระดับควรมี องค์ประกอบพื้นฐาน ดังนี้

1. ทางเดิน สวนทุกระดับควรกำหนดทางเดินภายในสวนให้ชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการซึ่งควรแยกจากเส้นทางรถยนต์ และในบางกรณีที่สวนมีพื้นที่กว้างขวางควรมีการออกแบบทางเดินแยกจากเส้นทางจักรยานแต่ต้องมีความสัมพันธ์ กลมกลืน และไม่รบกวนซึ่งกันและกัน

2. สนามหญ้า/สวนหย่อม เพื่อใช้เป็นสถานที่นั่งพัก เพื่อความผ่อนคลายแก่ผู้ใช้บริการและช่วยให้อากาศถ่ายเท

3. ลานกีฬาหรือสถานที่ออกกำลังกาย

4. ม้านั่ง ควรจัดสร้างไว้เป็นจุด ๆ

5. สระน้ำหรือทางน้ำไหล เพื่อสร้างบรรยากาศ ความชุ่มชื้นเย็นสบาย

6. อาคารเอนกประสงค์

7. ห้องน้ำ

8. จุดขายเครื่องดื่ม

9. ไฟฟ้าส่องสว่าง

10. ที่จอดรถ

11. ระบบระบายน้ำของสวนสาธารณะ

12. แหล่งน้ำสำหรับบำรุงต้นไม้

13. ป้อมยามหรือจุดตรวจ เพื่อรักษาความปลอดภัย

14. สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายแสดงทิศทาง เพิ่มความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการสำหรับสวนสาธารณะขนาดใหญ่

นอกจากนี้ กรมโยธาธิการและผังเมือง ได้กำหนดมาตรฐานพื้นที่นันทนาการและสวนสาธารณะที่ได้จัดทำไว้ โดยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 มาตรฐานของพื้นที่นันทนาการและสวนสาธารณะ (กรมโยธาธิการและผังเมือง)
ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง (2547).การศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียว
เพื่อนันทนาการสำหรับชุมชนเมืองขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ :
กรณีศึกษาเมืองนครราชสีมา เมืองขอนแก่น และเมืองอุดรธานี.สำนักพัฒนา
มาตรฐาน.

ลำดับ	ประเภทสวน	ขนาดพื้นที่ (ต่อประชากร 1,000)	รัศมีการ ให้บริการ	ที่ตั้งเหมาะสม
1.	สวนละแวกบ้าน (Neighborhood Park)	1.5 ไร่	300 – 500 เมตร ใช้เวลาเดินทาง 5 -10 นาที	ชุมชน/ใกล้ โรงเรียน/อยู่ห่าง จากถนนสายหลัก ประมาณ
2.	สวนระดับชุมชน (Community Park)	2.5 ไร่	1 - 2.5 กม. ใช้ เวลาไม่เกิน 30 นาที	อยู่บริเวณถนน สายหลักของ ชุมชน
3.	สวนระดับย่าน (District Park)	12.5 ไร่	3 – 6 กม. ใช้เวลา ไม่เกินชั่วโมง	ตั้งอยู่ถนนสาย หลัก
4.	สวนระดับเมือง (City Park)	ไม่น้อยกว่า 100 ไร่	ครอบคลุมทั้ง เมือง	เดินทางด้วยระบบ ขนส่งมวลชนไม่ เกิน 1 ชั่วโมง
5.	สวนระดับภาค (Regional Park)	ไม่น้อยกว่า 200 ไร่	ให้บริการแก่ ประชากรใน เมืองต่าง ๆ โดยรอบ	นอกเขตเมือง/ห่าง จากตัวเมืองไม่เกิน 20 กิโลเมตร / เดินทางด้วย รถยนต์ไปได้ใน 1 ชั่วโมง

เดชา บุญค้ำ (2549) ได้สรุปมาตรฐานของสวนสาธารณะซึ่งจัดเป็น “สาธารณูปการ” ของ
เมืองที่จัดสร้างด้วยเงินภาษีอากรโดยภาครัฐ โดยอธิบายว่ามาตรฐานของสวนสาธารณะของแต่ละ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเทศจะมี ความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับขนาด ความหนาแน่นและลักษณะประชากรของประเทศ หรือเมืองนั้น ๆ ซึ่งอาจ สรุปได้ดังนี้

1) ปริมาณ เป็นการใช้วิธีคิด โดยการกำหนดมาตรฐานจำนวนเนื้อที่ต่อจำนวนประชากรซึ่ง ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่ต้องการเพิ่มเติม เช่น พื้นที่สนามกีฬาหรือสนามเด็กเล่น ก็จะต้องมีการ กำหนดมาตรฐานเพิ่มขึ้น โดยประเทศไทยมีการกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมฯ กำหนดพื้นที่พักผ่อนโดยรวมไว้ที่ 10 ไร่ต่อประชากร 1,000 คน ตามข้อเสนอ สำหรับใช้กับผังเมือง กรุงเทพฯ ที่เรียกว่า "ผังลิชฟีลด์" (พ.ศ. 2500) ซึ่งต่อมาได้มีหลายหน่วยงาน นำไปใช้ เช่น สำนักผังเมืองทั้ง ของกระทรวงมหาดไทยและของกรุงเทพมหานคร

2) ลำดับศักดิ์ การจัดลำดับศักดิ์ความสำคัญตามขนาดและประเภทของ สวนสาธารณะ ได้แก่ สวนสาธารณะระดับภาค (Regional parks) ได้แก่สวนสาธารณะที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่มาก ที่ใช้ ร่วมกันได้หลายจังหวัด ระดับมหานคร (Metropolitan parks) สำหรับประชาชนทั้งมหานครและ หล่นลง เป็นระดับเมือง (City parks) ระดับย่านหรืออำเภอ (District parks) ระดับชุมชน (Community parks) จนถึงระดับย่าน (Neighbourhood park) รวมถึงสนามเด็กเล่นใหญ่เล็ก ได้มีการ กำหนดมาตรฐานขนาดเนื้อที่ และระยะทางมาใช้สวนในแต่ละระดับ รวมทั้งประเภทของกิจกรรม ในสวน

3) สิ่งอำนวยความสะดวก มักขึ้นอยู่กับลำดับในแต่ละลำดับชั้นของสวนสาธารณะ ซึ่งจะมีการ กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกหรือองค์ประกอบสำหรับกิจกรรมการพักผ่อนในรูปแบบต่าง ๆ โดยต้องตรงกับความต้องการของ "สาธารณชน" ตามกลุ่มอายุ กลุ่มรายได้ ความนิยม ฯลฯ ทั้งนี้ หลักสำคัญใน การกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ที่ความหลากหลายและความเป็นอเนกประสงค์ ที่จะสามารถสนองตอบ ต่อผู้ใช้สวน โดยรวม ได้มากที่สุด รวมทั้งการมีสนามเล่นกีฬาและสนามเด็ก เล่น

4) ขนาดและการกระจาย ขนาดของสวนในแต่ละประเภทจะขึ้นอยู่กับขนาดของสิ่ง อำนวยความสะดวกที่กำหนดในสวนสาธารณะนั้น ๆ โดยอาจขึ้นอยู่กับขนาดที่ดินของสวนสาธารณะนั้น ๆ โดยเฉพาะสวนสร้างใหม่ในเขตเมืองที่มีที่ดินราคาแพง ซึ่งทางผังเมืองได้กำหนดให้ต้องมี ขนาด ของสวนระดับ ละแวกบ้านที่สามารถมีขนาดเล็กได้ โดยต้องสามารถจัดให้มีบริเวณเด็กเล่นหรือ สนามเด็กเล่นวัย 0-8 ขวบ และที่นั่งพัก ที่สวยงามและปลอดภัยสำหรับผู้ปกครองที่พาเด็กมาและ สำหรับผู้สูงอายุซึ่งอาจใช้พื้นที่เพียง 100 ตารางวาขึ้นไปที่เด็กหรือคนชรา สามารถเดินมาใช้เองได้ นอกจากนี้ได้ให้ความหมายของปรัชญาการวางแผนและการออกแบบสวนสาธารณะแบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใหม่ว่า "สวนสาธารณะที่เป็นพลวัต (Park Dynamism)" โดยมุ่งเน้นให้มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) กิจกรรมที่ส่งเสริม สัมพันธภาพที่ดีภายในและระหว่างครอบครัว 2) กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนร่วมกันเป็นกลุ่มที่สร้างสรรค์ ทางด้านกีฬาหรืองานอดิเรก และ 3) กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุหรือแม่บ้านที่ว่างในระหว่างเวลากลางวันได้มา ร่วมกันทำกิจกรรมให้เกิดประโยชน์ โดยสวนสาธารณะที่ดี จะต้องประกอบด้วย 8 ข้อ ได้แก่

- 1) จัดให้มีพื้นที่ออกกำลังกายในสัดส่วนที่มากขึ้น และบางแห่งอาจจัดให้มากกว่า พื้นที่แบบผ่อนคลาย
- 2) จัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลายมากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยเน้นครอบครัว เช่น ผู้สูงอายุ ปู่ย่า / พ่อ-แม่ - วัยทำงาน/ วัยรุ่นและเด็กเล็กสามารถมาที่สวนเดียวกันพร้อมกันได้โดยไม่เบื่อและรบกวนกัน
- 3) มีพื้นที่เอนกประสงค์ที่ใช้ได้ทั้งการออกกำลังกายและทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การแสดงและการเล่นดนตรี
- 4) มีความร่มรื่น สวยงาม เย็นสบาย และดูแลรักษาง่าย
- 5) เข้าถึงสะดวก ทางเข้าเชื่อมโยงระบบขนส่งมวลชนหรือชุมชน ให้มีความสำคัญ ทางเดินเท้า แยกทางรถยนต์และที่จอด
- 6) มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและตอบสนองต่อภูมิอากาศ
- 7) ลดหรือจัดการรบกวนระหว่างกิจกรรมที่ขัดแย้งกันด้วยการแบ่งเขตและการ ออกแบบที่ดี
- 8) มีความปลอดภัยสูงทั้งจากอาชญากรรมและจากอุบัติเหตุ

2.1.3.1 ประเภทสวนสาธารณะ

สำหรับมาตรฐานด้านสวนสาธารณะของต่างประเทศจากรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 โครงการจัดทำมาตรฐานด้านผังเมืองของกรุงเทพมหานคร ได้แบ่งประเภทสวนสาธารณะไว้ ดังนี้

1. สวนละแวกบ้าน Planning and Urban Design Standards (American Planning Association, 2006) กล่าวถึงสวนละแวกบ้านว่าเป็นพื้นฐานของระบบสวนสาธารณะเพื่อนันทนาการและกิจกรรมทางสังคมโดยเน้นที่การนันทนาการที่ไม่เป็นทางการ โดยทั่วไปแล้วมีขนาดพื้นที่ประมาณ 12.5 ไร่ หรือมากกว่า ขนาดที่เหมาะสมคือ 20-25 ไร่ และขนาดที่เล็กที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยอมรับได้คือ 7.5 ไร่ รัศมีการให้บริการจะอยู่ที่ 400-800 เมตร ที่ไม่มีถนนหลักและลักษณะกายภาพอื่นกีดขวาง (Handbook on Urban Planning (William H. Claire) ได้กล่าวว่าสวนสาธารณะและเวกบ้านนี้มักเป็นพื้นที่เล่นและถูกออกแบบเพื่อรองรับความต้องการพื้นที่นันทนาการของชุมชน ซึ่งควรบริการได้ทุกเพศ ทุกวัย และทั้งกิจกรรมประเภทกายบริหาร (active) และการพักผ่อน (passive) หากเป็นไปได้ควรอยู่ใกล้โรงเรียน และควรมีอุปกรณ์แสงสว่างเพื่อให้ใช้งานได้ในเวลาค่ำ

2. สวนสาธารณะระดับย่าน หนังสือ Urban Planning Criteria (Joseph De Chiara, 1982) กล่าวถึงสวนสาธารณะระดับย่านมีเป้าหมายการให้บริการแก่ประชากร 50,000-100,000 คนควรมีเนื้อที่ 125-250 ไร่ มีกิจกรรมที่หลากหลาย ตำแหน่งควรตั้งใกล้กับโรงเรียนมัธยม โดยคำนึงถึงความหนาแน่นของประชากรเป็นหลัก รัศมีการให้บริการควรอยู่ในระยะ 3.2-6.4 กิโลเมตร

3. สวนสาธารณะชุมชน หนังสือ Urban Planning Criteria (Joseph De Chiara, 1982) กล่าวถึงสวนสาธารณะชุมชนว่าเป็นสวนที่ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งลักษณะ active และ passive โดยผู้ใช้ทุกเพศ ทุกวัย โดยเป้าหมายเพื่อให้บริการประชากรย่านพักอาศัย 20,000-30,000 คน ตำแหน่งที่ตั้งควรใกล้ชุมชนหรือโรงเรียนระดับมัธยมปลายขึ้นไป โดยอยู่ในระยะ 0.8-2.4 กิโลเมตร จากย่านพักอาศัย ขึ้นอยู่กับความหนาแน่นของประชากร นอกจากนี้ควรมีพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 37.5-50 ไร่ โดยพื้นที่ 2 ใน 3 ควรมีกิจกรรมที่มีความชัดเจนเช่น กิจกรรมกีฬา นันทนาการ หรือ สนามเด็กเล่น เป็นต้น Planning and Urban Design Standards (American Planning Association, 2006) กล่าวว่าสวนชุมชนให้บริการได้กว้างกว่าสวนสาธารณะ โดยจะเน้นที่สามารถจัดงานนันทนาการของชุมชนได้ และมีการจัดลักษณะทางภูมิสถาปัตยกรรมที่สวยงามและมีพื้นที่เปิดโล่ง ส่วนขนาดของสวนมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับการใช้งาน ขนาดที่เหมาะสมคือ 50 ไร่ หรือมากกว่า รัศมีการให้บริการครอบคลุมพื้นที่ของชุมชนทั้งหมดหรือพื้นที่ละแวกบ้านหลายชุมชน

4. สวนเมือง Planning and Urban Design Standards (American Planning Association, 2006) กล่าวถึงสวนเมืองว่าโดยทั่วไปเป็นสวนที่รวมพื้นที่การให้บริการพื้นที่ของเมืองหลายเมืองเข้าด้วยกัน โดยเน้นให้เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดกิจกรรมทางสังคมของชุมชนได้ หลากหลายมีลักษณะของสวนที่มีเอกลักษณ์ ขยายพื้นที่ และมีพื้นที่เปิดโล่ง ส่วนขนาดของสวนมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับพื้นที่ใกล้เคียง ขนาดพื้นที่ทั่วไปที่น้อยที่สุดคือ 125 ไร่ ปกติจะมีขนาดพื้นที่เกิน 250 ไร่ โดยมีรัศมีการให้บริการที่ครอบคลุมระดับเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. สวนสาธารณะระดับภาค Planning and Urban Design Standards (American Planning Association, 2006) กล่าวถึงสวนระดับภาคว่าควรมีขนาดพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 400,000 ตารางเมตร หรือ 250 ไร่ และสามารถเข้าถึงโดยถนนได้ดี โดยอยู่ในตำแหน่งที่สามารถต่อเชื่อมได้จากเมืองโดยรอบ

สำหรับจำนวนพื้นที่สีเขียวที่ทางกรุงเทพมหานครดูแลอยู่นั้นเป็นพื้นที่ที่รวมสวนสาธารณะทุกประเภทไว้ด้วยกัน และตามการแบ่งของสำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ (กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร 2552)

1. สวนหย่อมขนาดเล็กย่านชุมชน หรือสวนใกล้บ้าน (Pocket Park หรือ Mini Tot Park) มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 2 ไร่ รัศมีการให้บริการในวงรอบประมาณ 1 กิโลเมตร ให้บริการในระยะเดินเข้าถึงใช้เวลา 5-10 นาทีอาจอยู่ระหว่างอาคารใช้เป็นสนามเด็กเล่น สถานที่ออกกำลังกาย และพบปะสังสรรค์ของประชาชนทุกวัย

2. สวนหมู่บ้าน สวนละแวกบ้าน (Neighbourhood Park) มีขนาดพื้นที่มากกว่า 2 ไร่ แต่ไม่เกิน 25 ไร่ รัศมีการให้บริการในวงรอบประมาณ 1-3 กิโลเมตร เป็นสวนสำหรับผู้อยู่อาศัยละแวกนั้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าสวนระดับ 1

3. สวนชุมชน (Community) มีขนาดพื้นที่มากกว่า 25 ไร่ แต่ไม่เกิน 125 ไร่ รัศมีการให้บริการในวงรอบประมาณ 3-8 กิโลเมตร มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าสวนระดับ 1 และมีที่เล่นกีฬา พื้นที่พักผ่อนชมธรรมชาติที่สวยงาม

4. สวนสาธารณะขนาดกลาง สวนระดับเขตหรือย่าน (District Park) มีขนาดพื้นที่มากกว่า 125-500 ไร่ รัศมีการให้บริการในวงรอบมากกว่า 8 กิโลเมตร ให้บริการทั้งผู้เดินเท้าเข้าถึงและผู้อยู่ในระยะไกล เดินทางเข้าถึงด้วยระบบขนส่งมวลชนหรือรถยนต์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่มีในสวนระดับที่ 1, 2, 3 เช่น ที่ปิกนิก ลานเอนกประสงค์ และบริเวณที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น บึง น้ำ ลำธาร สวนดอกไม้ขนาดใหญ่

5. สวนสาธารณะขนาดใหญ่ (Metro Park) หรือสวนสาธารณะระดับเมือง (City Park) มีขนาดพื้นที่มากกว่า 500 ไร่ รัศมีการให้บริการในวงรอบแก่คนทั้งเมือง และในพื้นที่ใกล้เคียงในเขตอิทธิพลของเมือง มีลานกว้างเพื่อจัดงาน ผู้ใช้บริการเดินทางมาจากทั่วกรุงเทพมหานครและใช้เวลาพักผ่อนมากกว่าครึ่งวันมีกิจกรรมหลากหลายดึงดูดความสนใจนอกเหนือจากสวนระดับล่าง

6. สวนถนน (Street Park) ความกว้างของพื้นที่ไม่น้อยกว่า 3 เมตร ความยาวไม่จำกัด แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ สวนไหล่ทาง สวนเกาะกลางถนน และสวนทางแยก

7. สวนเฉพาะทาง หรือสวนเอนกประสงค์ (Special Purpose Park) ไม่จำกัดขนาด
พื้นที่ เช่น สวนประวัติศาสตร์ สวนวัฒนธรรม สวนสนามกีฬา สวนคาเฟ่

2.2 การปรับปรุงภูมิทัศน์เมือง

2.2.1 ความหมายภูมิทัศน์เมือง

การ์ดอน คัลเลน (Gordon Cullen, 1961, 8) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับภูมิทัศน์เมืองไว้
คือ สิ่งแวดล้อมภาพรวมตามเส้นทางที่ผ่าน และพื้นที่นอกอาคารที่สามารถมองเห็นและรับรู้ได้ใน
เมือง พื้นที่ที่ล้อมรอบจุดที่เรายืนอยู่ โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ภูมิทัศน์เมืองไปตลอดทาง
จากการ เคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งภายในเมือง หรืออีกนัยหนึ่งคือ การสร้างเมืองที่เกี่ยวข้อง
กับการ รับรู้ระยะทางสายตาระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมภายในเมือง โดยเน้นการรับรู้
สภาพแวดล้อมจากการมองเห็น การสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับการรับรู้ของมนุษย์
ผ่านการจัดวาง องค์ประกอบทางกายภาพในสภาพแวดล้อมของเมือง

อาชิฮารา โยชิโนบุ (Ashihara Yoshinobu, Translated by Lynne E. Riggs, 1983, 39) ให้
ความหมายของภูมิทัศน์เมือง คือ ภาพรวมของเมืองซึ่งเกิดจากองค์ประกอบทางกายภาพต่าง ๆ ที่
สามารถมองเห็นได้ และก่อให้เกิดผลทางอารมณ์และความรู้สึกแก่ผู้สังเกต โดยที่คุณลักษณะของ
ภูมิทัศน์เมืองถูกกำหนดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างถนน พื้นที่ว่างระหว่างอาคารและกลุ่มอาคาร
ในพื้นที่เมือง ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่จะสามารถกำหนดคุณลักษณะของภูมิทัศน์เมืองนั้นมีด้วยกัน
3 ส่วนหลัก ๆ อันได้แก่ 1. วัสดุที่ใช้ (Materials) 2. ขนาดสัดส่วน (Proportions) 3. เส้นรอบรูป
(Profiles) หรือ เส้นขอบที่มองจากด้านหน้าอาคาร และด้านข้างอาคาร โดยองค์ประกอบทั้งสามทา
หน้าที่วัดความกลมกลืนไหลลื่นของทัศนียภาพระหว่างทาง

สรุปได้ว่าภูมิทัศน์เมืองนั้นเกิดจากประสบการณ์ในการมองเห็น ซึ่งไม่ได้เกิดจากการ
เจาะจงที่ องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นการมองเห็นซึ่งภาพรวมของพื้นที่
สิ่งแวดล้อมที่มี อยู่ในบริเวณนั้น มีองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสบการณ์ในทัศนียภาพมากกว่า 1
ชนิด ประกอบกันอยู่ในทัศนียภาพที่เห็น

2.2.1.1 องค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง

สภาพแวดล้อมของเมืองถูกสร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ โดยมีโครงข่ายคมนาคมเป็นตัว เชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เมื่อเมืองมีความหนาแน่นมากขึ้น เกิดการขยายตัวของเมืองจาก ศูนย์กลางเมืองออกสู่ชานเมืองมากขึ้น องค์ประกอบของเมืองที่เกิดขึ้นจึงมีที่มาจากปัจจัยที่หลากหลายทั้งทางกายภาพ สังคม กิจกรรมและเศรษฐกิจ เกิดสิ่งปลูกสร้างทางสถาปัตยกรรมภายใน พื้นที่เมืองและเกิดพื้นที่ว่างระหว่างสถาปัตยกรรม อันก่อให้เกิดสภาพภูมิทัศน์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละเมือง โดยจะสามารถแบ่งประเภทขององค์ประกอบ ภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้น ได้ดังนี้ (องค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง, วิถีพิเศษ สารานุกรมเสรี)

1. องค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง ตามลักษณะสภาพแวดล้อมของภูมิประเทศของเมือง (Natural Environment) โดยเมื่อพิจารณาจากลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งของเมือง องค์ประกอบ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของพื้นที่ตั้งก่อให้เกิด รูปทรงทางผังเมืองนั้น ๆ ประกอบกับปัจจัย อื่น ๆ เช่น สภาพภูมิประเทศ และสภาพทางธรรมชาติ (Landform and Nature) ส่งผลให้เกิด เอกลักษณ์สภาพภูมิประเทศกับภูมิทัศน์เมือง และสถาปัตยกรรม

2. องค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง ตามสภาพแวดล้อมทางที่มนุษย์สร้างสรรค์ (Manmade Build Environment) ได้แก่ สภาพแวดล้อมของเมืองที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ และสิ่งปลูก สร้างของชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ของเมือง โดยเมื่อพิจารณาจากรูปลักษณะของงานสถาปัตยกรรม ทางสัญจร และตำแหน่งที่ตั้งตามสภาพแวดล้อมในชุมชนเมือง สามารถแบ่งองค์ประกอบเมือง ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นได้ 7 องค์ประกอบดังนี้ (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์, 2538, 5-18) 1. การวางผังเมือง (Urban Planning) 2. เส้นทางคมนาคม (Routes) 3. พื้นที่เมือง และพื้นที่ว่าง (Urban Spaces and Open Spaces) 4. กระสวนและลักษณะของเนื้อเมือง (Pattern, Grain and Texture) 5. ย่านของเมือง (The Districts of a City) 6. ปัจจัยเชิงนามธรรม (Nonphysical Aspects) 7. รายละเอียด ประกอบเมือง (Details)

โดยการแยกองค์ประกอบตามทฤษฎีเบื้องต้นนั้นแสดงรูปแบบที่ชัดเจนระหว่างพื้นที่ที่ เกิดขึ้นเองด้วยธรรมชาติหรือลักษณะทางธรรมชาติเป็นตัวกำหนด และพื้นที่ที่มนุษย์ตั้งใจสร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ของเมืองหรือชุมชน องค์ประกอบทั้งสองประเภทรูปแบบนั้นสร้างลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ของเมืองทำให้ทัศนียภาพที่ได้นั้นมีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยทางภูมิทัศน์ในพื้นที่นั้น ๆ

2.2.1.2 จินตภาพของเมือง (Image of the city)

เควิน ลินช์ (Kevin Lynch, 1977) ได้ศึกษาองค์ประกอบของเมือง ที่ได้จากการสังเกต ที่ ประกอบด้วย เอกลักษณ์ (Identity) โครงสร้าง (Structure) และความหมาย (Meaning) ส่วนประกอบ ทั้งสามต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดจินตภาพของเมืองได้อย่างชัดเจน โดย ต้องมีคุณลักษณะทั้งสามอย่างชัดเจนปรากฏเป็นร่องรอยในความทรงจำหรือประสบการณ์ของผู้พบเห็น โดยจินตภาพของเมืองนั้นมีความงามที่มีลักษณะเฉพาะอันชัดเจน โครงสร้างของผังที่ชัดเจน มี เอกลักษณ์ของพื้นที่ที่สะท้อนออกมาทางประเพณีวิถีชีวิต หรือแม้กระทั่งสถาปัตยกรรม ซึ่งมีความ แตกต่างไปจากเมืองอื่น อันชวนให้ระลึกถึงและจดจำได้ง่าย แต่ละเมืองจะมีลักษณะแตกต่างกัน ออกไป ตามลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ที่เกิดขึ้นในเมืองนั้น ๆ องค์ประกอบทาง กายภาพของเมือง ที่ผู้คนมักใช้ในการสร้างจินตภาพขึ้นในใจระหว่างตนเอง และภูมิทัศน์เมือง หรือ ช่วยให้ผู้คนทำความรู้จักสภาพแวดล้อมที่ได้รับรู้หรือพบเห็นมาแล้วในลักษณะ รายละเอียดลงจากความเป็นจริงจนเหลือเพียง 5 องค์ประกอบหลักได้แก่

1. เส้นทาง (Path) ทางสัญจรอันเกิดจากการความจำเป็นในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น ถนน ทางเท้า ทางรถไฟ แม่น้ำคลอง เป็นต้น เส้นทางเหล่านี้เป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการ เชื่อมต่อของผู้คนในเมืองหรือจากเมืองสู่เมือง ในขณะที่เดินทางอยู่นั้นทำให้ผู้ที่ใช้เส้นทางมีโอกาส เห็นองค์ประกอบระหว่างทาง และก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ผ่านมา

2. ที่รวมกิจกรรม (Node) จุดศูนย์รวมคนหรือกิจกรรม มักอยู่ระหว่างทางที่ผ่าน เช่น บริเวณแยก หรือ ชุมทางสถานีขนส่ง อาจเป็นสถานที่ซึ่งมีกิจกรรมหนาแน่นที่ดึงดูดผู้คน เช่น บริเวณจัตุรัสใจกลางเมือง จุดศูนย์รวมจึงเป็นจุดที่มีความดึงดูดเฉพาะ บริเวณที่สร้างกลุ่มคนเกิดแรงกระตุ้นต่อบุคคลอื่น และเกิดความสัมพันธ์ระหว่างเส้นทางด้วยกัน รวมกันเป็นชุมทางเพื่อเปลี่ยนเส้นทางหยุดพักคอย หรือเปลี่ยนวิธีการเดินทาง

3. ขอบ (Edge) ขอบเขต หรือเส้นขอบ เป็นองค์ประกอบแสดงหรือกำหนดขอบเขตของ พื้นที่ บริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบพื้นที่ อาจปรากฏเป็นเส้นกั้นจากส่วนหนึ่งไปอีกส่วน หนึ่ง ที่เป็นแนวกั้นตามธรรมชาติ เช่น ริมฝั่งแม่น้ำ ชายทะเล และแนวกั้นที่แสดงขอบเขตที่มนุษย์ สร้างขึ้น เช่น คลองขุด คูเมือง กำแพงเมือง

4. ย่าน (District) เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดยส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นของพื้นที่นั้น ๆ เช่น ลักษณะเฉพาะของชุมชน ย่านตลาด ย่านอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็น

ส่วนหนึ่งของเมืองมีเอกลักษณ์ของพื้นที่อันเกิดจากลักษณะเฉพาะร่วมกันกับพื้นที่ใกล้เคียงหรือพื้นที่ผ่านทาง โดยแต่ละพื้นที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตามโครงสร้างทางสังคมวิถีชีวิตของชุมชน โดยจะปรากฏเป็นลักษณะกิจกรรมของผู้คน เช่น เอกลักษณ์ที่แตกต่างกันทางศาสนา

5. ที่หมายตา (Landmark) จุดสังเกตที่เป็นเอกลักษณ์ จุดอ้างอิง หรือจุดหมายตา เป็นพื้นที่ ประติมากรรม หรือสถาปัตยกรรมที่มีความหมายกับคนในพื้นที่ เป็นแหล่งท่องเที่ยว จุดนัดพบของ ผู้คน โดยทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ ชีนาหรือดิงคูด เช่น สถาปัตยกรรมสำคัญ ๆ อนุสาวรีย์ หอนาฬิกา เป็นต้น

เมื่อองค์ประกอบทั้ง 5 นั้นมีความสัมพันธ์ประกอบกันชัดเจน ก็จะทำให้เกิดจินตภาพที่จะสามารถจดจำได้อย่างง่ายดาย ซึ่งหมายความว่ามนุษย์จะหาเส้นทางในสภาพแวดล้อม หรือเมือง นั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อไม่เกิดการหลงทางหรือความกังวลแล้ว ทำให้การรับรู้เมืองของผู้ พบเห็นมีรายละเอียดของเมืองมากขึ้น สร้างประสบการณ์ที่มีกับภูมิทัศน์เมืองนั้น ๆ ได้อย่างมีนัยสำคัญ

2.2.2 หลักการออกแบบสำหรับชุมชนน่าอยู่

10 หลักการออกแบบสำหรับชุมชนน่าอยู่ (10 Principles for Livable Communities) เกิดขึ้นจากกลุ่ม “สถาบันสถาปนิกอเมริกัน” (The American Institute of Architects) โดยมีแนวคิด ว่า สถาปนิกจะไม่ได้เป็นเพียงแค่การออกแบบเกี่ยวกับอาคารเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องเกี่ยวข้องกับผู้คนและการทำให้ชุมชนน่าอยู่ กลุ่มการออกแบบโดยชุมชน AIA (AIA Communities by Design’s) จึงมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชนและผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพของชุมชนผ่านกระบวนการออกแบบและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีความสัมพันธ์ภายใต้วิสัยทัศน์เดียวกัน โดยเป็นศูนย์ข้อมูลเพื่อชุมชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการออกแบบเกี่ยวกับกระบวนการทางสถาปัตยกรรม ที่สามารถส่งเสริมอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนภายในประเทศ โดยมีความต้องการสร้างแนวคิดของชุมชนน่าอยู่ (Community Livability) ให้เป็นเรื่องธรรมดา และทำให้เมืองเกิดการพัฒนาโดยเฉพาะการมีทางเดินเท้าที่เป็นมิตรกับผู้ใช้ ซึ่งหลักการ 10 ข้อสำหรับชุมชนน่าอยู่ สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. การออกแบบภายใต้สัดส่วนของมนุษย์ (Design on a Human Scale) ควรมีความกระชับ มีทางเดินที่เป็นมิตรกับผู้ใช้ โดยให้การเชื่อมต่อระหว่างถิ่นที่อยู่อาศัยที่จะเดินไปยังร้านค้า ,

ร้านบริการ ,แหล่งข้อมูลวัฒนธรรม ,และงานที่มีความหลากหลายมีความสะดวกสบาย ซึ่งสามารถลดความแออัดของจราจรและจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของผู้คนในละแวกนั้น

2. สิทธิในการเลือกหนทางเลี้ยงชีพ (Provide Choices) ผู้คนมีความต้องการที่มีความหลากหลายในการเลือกที่อยู่อาศัย, แหล่งช้อปปิ้ง, พื้นที่นันทนาการ, การขนส่ง, การจ้างงานและการสร้างสรรค์สังคมละแวกใกล้เคียงที่มีชีวิตชีวาและสามารถรองรับผู้อยู่อาศัยในแต่ละระดับของรายได้ชีวิตของเขาเอง

3. การสนับสนุนและกระตุ้นการพัฒนาพื้นที่แบบผสมผสาน (Encourage Mixed-Use Development) การบูรณาการการใช้ประโยชน์ที่ดินที่แตกต่างกันและประเภทของอาคารที่แตกต่างกัน สามารถสร้างสีสันชุมชนคนเดินเท้าที่เหมาะสมและมีความหลากหลายยิ่งขึ้น

4. การปกป้องรักษาศูนย์กลางชุมชนเมือง (Preserve Urban Centers) การคืนสภาพฟื้นฟูและพื้นที่ศูนย์กลางชุมชนในเมือง สามารถที่จะได้ประโยชน์จากการเชื่อมต่อของท้องถนนและอาคาร โดยหลีกเลี่ยงความจำเป็นสำหรับการสร้างโครงสร้างพื้นฐานใหม่ ซึ่งจะช่วยลดการแผ่ขยายการกระจายตัวของเมืองและส่งเสริมความมั่นคงสำหรับละแวกใกล้เคียงภายในชุมชนเมือง

5. การมีระบบคมนาคมขนส่งหลากหลายทางเลือก (Vary Transportation Options) การทำให้คนที่มีตัวเลือกในการเดินหรือขี่จักรยาน และการใช้บริการขนส่งสาธารณะ นอกจากจะช่วยลดปริมาณรถยนต์และลดความแออัดของการจราจร ซึ่งจะช่วยปกป้องสภาพแวดล้อมและกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางกายมากขึ้น

6. การออกแบบสรรค์สร้างพื้นที่ว่างสาธารณะให้มีชีวิตชีวา (Build Vibrant Public Spaces) พื้นที่ต้อนรับถือเป็นความจำเป็นสำหรับประชาชน โดยจะต้องกำหนดสถานที่สาธารณะเพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว, มีพื้นที่สำหรับเฉลิมฉลองและไว้อาลัย มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมือง การชื่นชมศิลปะของพื้นที่สาธารณะ และการรวบรวมกิจกรรมภายในพื้นที่สาธารณะ

7. การออกแบบสร้างสรรค์ละแวกชุมชนให้มีอัตลักษณ์ (Create a Neighborhood Identity) “การรับรู้ต่อสถานที่” ให้ชุมชนละแวกใกล้เคียงมีเอกลักษณ์ที่ไม่ซ้ำกัน ซึ่งจะช่วยเพิ่มสภาพแวดล้อมของการเดินและการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน

8. การพิทักษ์รักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (Protect Environmental Resources) ที่สุดของการออกแบบ คือความสมดุลของธรรมชาติและพัฒนาระบบการรักษาธรรมชาติ โดยจะช่วยปกป้องแหล่งน้ำจากมลพิษ การลดมลพิษทางอากาศและการปกป้องค่าสมบัติของส่วนรวม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. การสงวนรักษามรดกภูมิสถาปัตยกรรม (Conserve Landscapes) ควรมีพื้นที่เปิดโล่ง ฟาร์ม และที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับการรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม และการพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงภูมิวัฒนธรรมของชุมชน

10. การออกแบบสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นสัญลักษณ์ (Design Matters) ความเป็นเลิศทางด้านการออกแบบเป็นรากฐานของชุมชนที่ประสบความสำเร็จและมีสุขภาพดี

สรุปแนวความคิดของชุมชนเมืองนำอยู่ ถือเป็นหลักการทางรายละเอียดของการออกแบบชุมชนเมือง ที่สอดคล้องกับแนวคิดของการวางผังเมืองยุคใหม่ตามแบบฉบับของ “แนวคิดของการเติบโตอย่างชาญฉลาด” (Smart Growth) ภายใต้เครือข่ายของ สมาคมวางแผนพัฒนาเมืองแห่งสหรัฐอเมริกา (American Planning Association-APA) และ U.S. Environmental Protection Agency (EPA) ซึ่งเป็นแนวคิดหลักใหญ่ของการพัฒนาเมืองประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเชื่อมโยงเป็นภาคีเครือข่ายกับกลุ่มสถาปนิกที่มีใจรักเมือง ภายใต้วิสัยทัศน์เดียวกันเพื่อให้ชุมชนนำอยู่และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นำไปสู่แนวทางของเมืองยั่งยืนในอนาคต จากแนวทางดังกล่าว แนวโน้มในอนาคตอันใกล้วิชาชีพสถาปนิกจึงไม่ใช่เฉพาะแค่การออกแบบอาคาร แต่ควรใส่ใจรายละเอียดของการออกแบบที่ส่งผลกระทบต่อบริบทชุมชนเมืองมากขึ้น และควรเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับการออกแบบระบบความสัมพันธ์ของชุมชน, ผู้คนและสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะนำไปสู่วิสัยทัศน์ของชุมชนนำอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

(อ.ศิวพงศ์ ทองเจือ รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยการเติบโตอย่างชาญฉลาด เขียนเมื่อ 28 พ.ค.2555
<http://www.compassblueprint.org/node/47>)

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่

การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วไป เช่น การพัฒนาหน่วยงาน ชุมชน หรือประเทศ คือ การทำให้สิ่งเหล่านั้นดีขึ้น มีความเจริญขึ้น สอดคล้องตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ได้ดียิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง (นุชจรี ,2540)

ลักษณะของการพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้นกว่าสภาพที่เป็นอยู่ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ลักษณะของการพัฒนาจากแนวทางทั้ง 3 ด้านคือ

1. ด้านความก้าวหน้า
2. ด้านการวางแผน เพื่อให้เกิดความเจริญ
3. ด้านวิธีการในการดำเนินการพัฒนา

การวางแผนพัฒนาพื้นที่ และการวางแผนพัฒนาย่านการค้า มีจุดมุ่งหมายในตอบสนองความต้องการในการวางแผนของพื้นที่เฉพาะ ซึ่งต้องมีการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สภาพแวดล้อมของพื้นที่ เช่น ขนาดขงพื้นที่โดยรอบ และรูปแบบความเกี่ยวข้อง
2. แผน หรือรายการ เช่น ทางด้านการเงิน การปกครอง ความต้องการของคนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาที่ต้องการ
3. สภาพของพื้นที่ที่ศึกษา วิวัฒนาการ รูปแบบทางกายภาพ ฯลฯ ที่สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการวางแผนพัฒนา นอกจากนี้ แผนและนโยบายที่นำเสนอควรแสดงให้เห็นถึงความต้องการในการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายการคมนาคม สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และภูมิทัศน์แวดล้อมในอนาคต

บุคคลที่ได้รับผลกระทบและมีส่วนร่วมในการวางแผนคือ ประชาชน เจ้าของที่ดิน เจ้าของร้านค้า และนักลงทุน จึงควรมีการสอบถามความเห็นเพื่อของความคิดเห็น เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบให้ความไว้วางใจต่อแผน ซึ่งนำมาสู่การวางแผนที่ประสบความสำเร็จในอนาคต

หลักการในการพัฒนาพื้นที่ย่านการค้าในเมือง ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 8 หลักการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 วิธีการสร้างพื้นที่ชุมชน

2.3.1 ให้ความสำคัญของการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชน โดยให้มีหน้าที่ในการบริหารจัดการพื้นที่ ในเรื่องของการส่งเสริมกิจกรรม และการปรับปรุงบริการสาธารณะต่าง ๆ ภายในพื้นที่

2.3.2 การกำหนดวิสัยทัศน์ หรือแผนในการพัฒนา โดยต้องเกี่ยวข้องทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงบทบาทที่สำคัญของพื้นที่

2.3.3 ให้อ่านการค้ามีหน้าที่ที่หลากหลาย ซึ่งหน้าที่ หรือบทบาทเบื้องต้นของย่านการค้า คือ บทบาททางด้านการค้า และการบริการ โดยควรให้มีหน้าที่ด้านอื่น ๆ เช่น มีการใช้ที่ดิน

ของทางราชการและส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับความบันเทิง เป็นต้น เพื่อเป็นแรงดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาในพื้นที่

2.3.4 ให้นำพื้นที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์มาเป็นจุดเด่นในการพัฒนา โดยการสงวน และการบำรุงรักษาอาคารเก่าที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ เนื่องจากอาคารเก่าเหล่านี้สามารถแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

2.3.5 ให้มีการเปิดให้พื้นที่ริมน้ำเป็นพื้นที่เปิดโล่ง และเชื่อมต่อกับถนนสายหลักภายในเมืองที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ริมน้ำได้โดยง่าย

2.3.6 ให้มีทางเท้าที่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถใช้เส้นทางเดินเท้าเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อกับพื้นที่อื่น ๆ โดยการสร้างทางเท้าให้มีความสะดวกสบาย ปลอดภัย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2.3.7 สร้างแนวทางในการออกแบบพัฒนาพื้นที่ย่านการค้า โดยการกำหนดถึงลักษณะการฟื้นฟูรูปแบบอาคารเดิม และการก่อสร้างอาคารใหม่ให้มีความสอดคล้องกัน เช่น การกำหนดระยะถอยร่น และการติดตั้งป้ายโฆษณา เป็นต้น โดยแนวทางดังกล่าวออกมาในรูปแบบของข้อบังคับ และกฎหมายต่าง ๆ

2.3.8 ควรมีการจัดพื้นที่จอดรถที่ไม่จำเป็นต้องให้พื้นที่ที่มากจนเกินไป ทำให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้พื้นที่

2.3.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบสวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

การออกไปใช้พื้นที่สาธารณะนอกบ้านสำหรับผู้สูงอายุนั้น เป็นการแสดงถึงการมีเสรีภาพกับการช่วยเหลือตนเองได้มีความรู้สึภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง ได้อากาศบริสุทธิ์และประโยชน์ต่อสุขภาพ ความสนุกสนานและสุขภาพจิตที่ดีและได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจากการศึกษาของ Elizabeth Burton and Lynne Mitchell ที่หน่วยวิจัย the WISE (Wellbeing in Sustainable Environments) มหาวิทยาลัย Oxford Brookes University จะเห็นว่าการที่ผู้สูงอายุออกไปใช้พื้นที่สาธารณะภายนอก นอกจากจะทำให้สุขภาพร่างกายดีแล้ว สุขภาพจิตดีอีกด้วย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกมาทำกิจกรรมภายนอกจึงสำคัญ (อ้างในสุรรัตน์ จำปาเงิน 2559)

สิ่งที่เป็นหนึ่งในปัจจัยในการเลือกใช้หรือไม่ใช้สวนสาธารณะนั้น มาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ของพื้นที่สวนสาธารณะ นอกจากนั้นผู้สูงอายุเป็นประชากรที่มีข้อจำกัดทางสุขภาพ ต้องการการดูแลที่ต่างไปจากวัยอื่น ๆ ทั้งสุขภาพกายและใจ ซึ่งสวนสาธารณะที่เป็นที่นิยมสำหรับบุคคลทั่วไปอาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุอาจไม่ใช่สวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ในการศึกษาแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุนั้น จะเห็นว่าในหลายประเทศทั่วโลกมีการให้ความสนใจและนำไปปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย แต่ด้วยบริบทและวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนกันของแต่ละประเทศ แต่ละภูมิภาค ทำให้ผลที่ได้ต่างกันออกไปไม่เหมือนกัน

Clare Cooper Marcus ได้กล่าวไว้ในหนังสือ People Places: Design Guidelines for Urban Open Space (1990, หน้า 93-95) ถึงรายละเอียดการออกแบบสวนสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะครอบคลุมในเรื่องการเลือกตำแหน่งทางเข้าสวนสาธารณะตำแหน่งการจัดวางที่นั่ง ตำแหน่งเครื่องกีดน้ำ สภาพรายละเอียดพื้นผิวทางเดิน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นต้น ในปีพ.ศ. 2552 สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ได้จัดพิมพ์คู่มือปฏิบัติวิชาชีพ “การออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน” (Universal Design Code of Practice) โดย รศ.ไตรรัตน์จารุทัศน์ซึ่งเนื้อหาข้อมูลภายในอ้างอิงมาตรฐานของ United Nations Economic and Social Commission for Western Asia (Accessibility for the Disabled: A Design Manual for a Barrier – Free Environment) และ ADAAG (ADA Accessibility Guidelines for Buildings and Facilities) คู่มือแนะนำรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อการเข้าถึงได้ของกลุ่มผู้สูงอายุผู้พิการทางร่างกาย ผู้พิการทางการมองเห็น ผู้พิการทางการได้ยิน จนถึงสตรีมีครรภ์ประเด็นที่เน้นก็คือ ประเด็นของข้อกำหนดการออกแบบเพื่อการเข้าถึงทางกายภาพ โดยแบ่งเป็นการออกแบบชุมชนเมือง (Urban design considerations) การออกแบบทางสถาปัตยกรรม (Architectural design considerations) อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก (Equipment/assistive devices) และการออกแบบขนส่งมวลชน (Public transport design guidelines) งานศึกษาของ Jane Stoneham และ Peter Thoday “Landscape Design for Elderly and Disabled People” อธิบายรายละเอียดในการออกแบบสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ดังนี้การเข้าถึง (Accessibility) ที่นั่งพัก(Seating) พืชพรรณในสวนสาธารณะ (Planting) ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ (Car parking) และโครงสร้างภายนอก (Outdoor structures) เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่ภูมิทัศน์ให้ผู้สูงอายุใช้งานได้สะดวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุจากหนังสือ Guideline for Senior – Friendly Parks, Placemaking for an aging population, มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิสประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงประโยชน์ของพื้นที่สวนสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ มี 3 อย่างได้แก่

1) Natural Beauty คือ ผู้สูงอายุต้องการธรรมชาติการได้อยู่รายล้อมไปด้วยธรรมชาติ เช่น มีต้นไม้สีเขียว มีที่ร่มรื่น แสงแดด สายลม และอากาศบริสุทธิ์

2) Physical Health คือ พื้นที่สวนสาธารณะเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้ามาออกกำลังกาย ทำกิจกรรมออกกำลังกายแบบกลุ่มได้ เช่น รำไทเก๊ก (Tai Chi) โยคะ เดินชมบัว

3) Mental Health คือ ผู้สูงอายุจะมีสุขภาพจิตที่ดีเนื่องจากได้สังคมกับผู้อื่นในสวนสาธารณะ ได้พบเพื่อนใหม่ในกิจกรรมกลุ่ม หรือกิจกรรมต่าง ๆ ลดอาการโดดเดี่ยวในผู้สูงอายุอีกด้วย

มุมมองในการออกแบบสวนสาธารณะที่ดีที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในหนังสือ การออกแบบพื้นที่สำหรับประชากรสูงอายุ (Placemaking for Aging Population) นั้น มีหลายมุมมอง ทั้งจากผู้สูงอายุที่ใช้งานสวนหรือต้องการใช้สวนสาธารณะ มุมมองของเจ้าหน้าที่ดูแลสวนสาธารณะที่มีผู้สูงอายุเข้าใช้บริการ และมุมมองของนักออกแบบ ซึ่งแต่ละมุมมองมีทั้งความเหมือนและแตกต่างกันไป

มุมมองของผู้สูงอายุต่อสวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุสิ่งที่คำนึงประเด็นหลัก มีดังนี้ ด้านความปลอดภัยทั้งในการเข้าถึงสวน ความปลอดภัยต่อการทำกิจกรรมและการเดินภายในสวน ประเด็นด้านความสวยงามของธรรมชาติต้นไม้สนาม และแหล่งน้ำ ประเด็นด้านการจัดสรรพื้นที่กิจกรรมสำหรับผู้คนวัยต่าง ๆ ได้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย ประเด็นด้านโปรแกรมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ เช่น มีเครื่องออกกำลังกายลดแรงกระแทก (Low Impact) คือเครื่องที่ใช้ในการยืดเส้น ส่งผลกระทบต่อข้อต่อต่าง ๆ ของร่างกายผู้สูงอายุน้อย และกิจกรรมออกกำลังกาย เช่น การวิ่งเดินกิจกรรมกลุ่ม เดิน โยคะ เป็นต้น ประเด็นด้านเครือข่ายทางสังคม การทำกิจกรรมในสวนช่วยให้เกิดเครือข่ายทางสังคมของผู้สูงอายุ เช่น ชมรม สมาคม เป็นต้น ประเด็นสุดท้ายคือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการใช้ของผู้สูงอายุ เช่น ห้องน้ำที่มีทางลาด มีราวจับ มีห้องน้ำผู้สูงอายุหรือผู้พิการ จุดบริการน้ำดื่ม ชุมนำอาหาร เป็นต้น

มุมมองของเจ้าหน้าที่ต่อสวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ มี 5 ประเด็นหลักดังนี้ ประเด็นที่ 1 คือ เรื่องสภาพแวดล้อมภายในสวน ซึ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความปลอดภัย

ภายในสวน องค์ประกอบต่าง ๆ ต้องปลอดภัยต่อการใช้ของผู้สูงอายุ เช่น ทางเดินเรียบ ไม่มีสิ่งกีดขวาง มีจุดนั่งพักเป็นระยะ เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 คือ การปกป้องผู้สูงอายุได้แก่องค์ประกอบที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุ เช่น เก้าอี้ต้องมีพนักพิง สวนต้องมีต้นไม้จำนวนมาก มีทางเข้าถึงง่าย เข้าจากทางเท้าได้เลย และผู้นั่งรถเข็น (Wheel chair) สามารถเข้าถึงได้แยกพื้นที่การใช้งานตามช่วงวัยของอายุแต่ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุชอบคุยอื่น ๆ เช่น ลูกหลานทำกิจกรรมแต่สำหรับด้านความปลอดภัย ซึ่งเป็นสิ่งที่คำนึงมาก ก็อาจจะต้องแบ่งส่วนที่ผู้สูงอายุเข้าได้มองเห็นลูกหลาน แต่ไม่มีวัยรุ่นหรือเด็กเข้ามาในโซนผู้สูงอายุได้ เพื่อลดปัญหาการชนหรืออุบัติเหตุ

ประเด็นที่ 3 คือ จัดพื้นที่ให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์กัน เจ้าหน้าที่แนะนำให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย และยิ่งกิจกรรมนั้น ๆ มีจำนวนผู้เข้าร่วมจำนวนมาก จะทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์มากขึ้น เช่น การแสดงดนตรีในสวน (Music Performance) เป็นต้น

ประเด็นที่ 4 คือ โปรแกรมกิจกรรมออกกำลังกาย (Physical Activity Programs) สวนสาธารณะต้องมีโปรแกรมที่ตอบสนองต่อความต้องการหรือความชอบของผู้สูงอายุหลายกลุ่ม เช่น มีคลาสเดิน สำหรับผู้สูงอายุที่ชอบเดิน มีพื้นที่สวน “Wandering Garden” สำหรับผู้ป่วยความจำเสื่อม เป็นสวนที่เอื้อต่อการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ให้ผู้สูงอายุเกิดการจดจำ มีแลนด์มาร์คหรือจุดเด่น ให้สังเกตส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่สวน

ประเด็นที่ 5 คือ เชื่อมต่อกับชุมชน สวนสาธารณะเป็นเสมือนพื้นที่ตัวกลางที่ทุกคนในชุมชนสามารถเข้ามาใช้ได้สามารถเกิดกิจกรรมต่าง ๆ ได้และยังเป็นพื้นที่แสดงศักยภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อีกด้วย เช่น การจัดงานแสดงภาพถ่ายฝีมือผู้สูงอายุการถ่ายทอดความรู้และทักษะ จากผู้สูงอายุรุ่นสู่รุ่น (Next Generation for Seniors) เป็นต้น

มุมมองผู้ออกแบบ ในการออกแบบสวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุโดยแบ่งเป็น 10 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 การรับรู้ถึงความรู้สึกที่ผู้สูงอายุสามารถควบคุมทุกอย่างได้ทุกอย่างอยู่ในการควบคุม (Sense of Control) คือ การที่ผู้สูงอายุรับรู้ความรู้สึกผู้อื่นต่อตนเอง และรับรู้ถึงความสามารถในการใช้พื้นที่ด้วยตนเอง ประกอบด้วย ทางเลือก การเข้าถึงที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ การจัดการฝั่งของสวน และความปลอดภัย แสดงออกเป็นองค์ประกอบภายในสวนสาธารณะ ดังนี้ ภายในสวนควรมีป้ายบอกทาง ที่มองเห็นได้ง่าย ชัดเจน ทัวถึง ผู้สูงอายุจะไม่เกิดความรู้สึก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลงทาง จะรับรู้ถึงตำแหน่งตนเองภายในสวน รูปแบบของผังสวนสาธารณะต้องเข้าถึงง่ายจากทางเข้าหลัก สำหรับกิจกรรมที่รองรับผู้สูงอายุควรเข้าถึงสะดวก ง่าย จากทางเข้า หลีกเลียงทางที่เป็นทางตัน และ มีกล่องหรือกระดานข่าวสารบริเวณทางเข้าเพื่อเป็นการแสดงข่าวสารต่าง ๆ ให้ได้รับรู้เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ทางเลือก (Choice) คือ ผู้สูงอายุมีทางเลือก ทั้งในการใช้สวนสาธารณะ กิจกรรมที่ทำ เส้นทางที่เดิน เนื่องจากสวนมีผู้ใช้หลากหลายวัย สวนควรมีพื้นที่ที่หลากหลาย พื้นที่ กิจกรรมสำหรับคนวัยต่าง ๆ เช่น กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมในร่ม ที่นั่งแบบกลุ่ม ที่นั่งเดี่ยว เป็นต้น มีมุมมองที่หลากหลาย มีจุดเด่น (Vista) มีกิจกรรมทั้งแบบพาสซีฟ (Passive) เช่นการอ่านหนังสือ นั่ง ชมธรรมชาติเล่นหมากรุก เกมกระดาน คุยกับเพื่อนฝูง เป็นต้น กิจกรรมออกกำลังกาย (Active) เช่น การวิ่งหรือเดินออกกำลังกาย เต้นแอโรบิก เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 ความปลอดภัย (Safty and Security) คือ ความปลอดภัยในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะ ระหว่างทางเข้าถึงสวนสาธารณะ ความปลอดภัยภายในสวน ด้านองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุอาจมีกล่องโทรศัพท์ฉุกเฉิน (Emergency Phone Boxes) เพิ่ม เทคโนโลยีเพื่อความปลอดภัย พื้นที่ควรสะอาด เพื่อหลีกเลี่ยงการลื่นของผู้สูงอายุ พื้นทางเดินควรใช้ Ref. code: 25595816030406IJL 35 วัสดุไม่ลื่น ทางเดินไม่แคบหรือมีสิ่งกีดขวาง มีราวจับบริเวณที่มีบันไดหรือทางลาด มีไฟส่องสว่าง แยกทางสัญจรชัดเจน เช่น ทางรถจักรยานและทางเดิน เป็นต้น

ประเด็นที่ 4 การเข้าถึง (Accessibility) คือ ความสามารถในการเข้าถึงสวนสาธารณะ ที่ง่ายและสะดวกรวดเร็ว ในแง่จิตวิทยา (Psychological) สิ่งที่ดีใจทำให้ผู้สูงอายุเข้ามาใช้งานได้แก่กิจกรรม โปรแกรมต่าง ๆ ในสวน ในแง่กายภาพ (Physical) สวนควรอยู่ใกล้กับสถานที่ที่ผู้สูงอายุมักเดินทางไป เช่น ตลาด ที่ว่าการอำเภอ ชมรมผู้สูงอายุอนามัย เป็นต้น สวนควรจะเชื่อมต่อกับบริบทชุมชน คือมีพื้นที่หรือ โปรแกรมการใช้งานที่เชื่อมกับชุมชน เช่น ลานจัดกิจกรรมชุมชน คลินิกเคลื่อนที่ ตลาดนัดชาวสวน (Farmer Market) เป็นต้น สวนควรอยู่ใกล้กับขนส่งมวลชน ทางเดินโดยรอบควรมีความกว้างที่พอเพียง 1.5 – 2.10 เมตร การเปลี่ยนระดับด้วยทางลาด 1:20 มากกว่าปกติซึ่งคือ 1:12 มีม้านั่งหรือจุดพักระหว่างทาง และมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน

ประเด็นที่ 5 ด้านสังคม (Social Support) คือ กิจกรรมในสวนเป็นแรงจูงใจให้ ผู้สูงอายุให้มาที่สวนให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันและระหว่างกลุ่มวัย สวนควร

จัดเตรียมที่นั่งที่เอื้อต่อการเกิดการมีปฏิสัมพันธ์เช่น ที่นั่งกลุ่ม หรือเพิ่มองค์ประกอบกิจกรรมกลุ่ม เช่น เตาบาบีคิว

ประเด็นที่ 6 กิจกรรมออกกำลังกาย (Physical Activity) คือ สวนการจัดพื้นที่ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทางเดินออกกำลังกายที่ไม่ลื่น มีเป้าหมายหรือจุดสังเกตที่ปลายทาง (Destination) เพื่อจูงใจให้ผู้สูงอายุเดินไปถึงปลายทาง จัดพื้นที่เครื่องออกกำลังกายลดแรงกระแทก (Low Impact) จักรยานลม เครื่องยืดกล้ามเนื้อ พื้นที่ออกกำลังกายที่ห่างไกลจากความวุ่นวาย มี กิจกรรมกลุ่ม เช่น โยคะ เต้นแอโรบิก เป็นต้น

ประเด็นที่ 7 ความเป็นส่วนตัว (Privacy) คือ เริ่มจากตำแหน่งสวนสาธารณะควรอยู่ในโซนที่เงียบสงบ มีธรรมชาติที่ดี เช่น มีเสียงนกหรือ ต้นไม้สายลม แสงแดด เป็นต้น นำต้นไม้มาใช้เป็นกำแพง ที่กั้น แทนที่จะใช้กำแพงหนา จัดโซนที่นั่งหรือสวนให้มีความเป็นส่วนตัว เช่น พื้นที่นั่งคนเดียว แปลงดอกไม้พื้นที่ให้อาหารนกเล็ก ๆ เป็นต้น

ประเด็นที่ 8 การสื่อสารกับธรรมชาติ(Contact with Nature) สวนมีทั้งพื้นที่สีเขียว (Softscape) ร้อยละ 70 และพื้นที่ที่มีโครงสร้าง (Hardscape) ร้อยละ 30 ปลูกพืชหลากหลายชนิด เช่น พืชคลุมดิน ต้นไม้ยืนต้น มีดอกไม้เพิ่มสีสันแก่สวน มีการอนุรักษ์สัตว์ภายในสวน เช่น นก กระรอก Ref. code: 25595816030406IJJL 36

ประเด็นที่ 9 ความสบาย (Comfort) มีหลายด้านที่ส่งผลต่อความสะดวกสบายของผู้สูงอายุด้านที่ตั้งของสวน คืออยู่ห่างไกลจากการจราจรที่วุ่นวาย ความสบายด้านที่นั่งพัก ควรมีจุดนั่งพักทุก ๆ 25 ฟุตหรือ 9.5 เมตร ที่นั่งควรมีพนักพิงสบาย มีที่วางแขน ทำจากวัสดุธรรมชาติดูแล้วไม่ สะทอนแสงแดดเข้าตา เพราะผู้สูงอายุมีความไวต่อแสงจ้า ความสบายที่เกิดจากร่มเงาตามธรรมชาติ ไม้ร้อนแดด มีต้นไม้ใหญ่ชุ่มบังกแดด ความสบายจากสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย มีที่บริการน้ำดื่ม ห้องน้ำสะอาดเข้าถึงได้สะดวก มีทางลาด มีราวจับ ถึงขยะเพียงพอและแยกประเภท มีโต๊ะที่ติดกับที่ และโต๊ะที่สามารถย้ายหรือจัดพื้นที่เองได้และสุดท้ายความสะดวกในการเดินเห็นทางเดินต้องไม่มีสิ่ง กีดขวาง มีการใช้สีบอกระดับทางเดินที่เปลี่ยนหรือบอกประเภทการใช้ทาง เช่น ทางเดิน ทางจักรยาน ทางลาดควรมีสัดส่วน 1:20 จากปกติคือ 1:12 บันไดหรือต่างระดับควรสูงไม่เกิน 10 เซนติเมตร

ประเด็นที่ 10 ความสวยงามและการรับรู้(Aesthetic and Sensory Delight) คือ ความสวยงาม ทักษะนิยามที่ดีในสวนสาธารณะ ควรมีที่นั่งที่เห็นมุมมอง ทักษะนิยามที่สวยงามของสวน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลากหลายมุม ปรับปรุงพื้นที่ที่ไม่สวยงาม เช่น กำแพงที่ไม่ได้ใช้งาน ที่จอดรถ ให้มีความสวยงามด้วย การทาสีทำกราฟฟิค เป็นต้น ปลุกต้นไม้ที่มีสีสันและขนาดและสีมีปติมากรรมกลางแจ้ง (Outdoor Art Pieces) มีแหล่งน้ำ เสียงน้ำไหล เป็นต้น

2.3.3 แนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design)

แนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลเป็น แนวคิดในการออกแบบกายภาพให้สอดคล้องเหมาะสมกับคนทุกเพศทุกวัยรวมถึงผู้พิการ แนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดสากลที่องค์การสหประชาชาติได้เผยแพร่และส่งเสริม จากจุดประสงค์เดิมคือต้องการให้ผู้พิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตในอาคารและสิ่งแวดล้อมตามโครงการ Promotion of Non Handicapping Physical Environment for Disabled Persons และได้มีการพัฒนาในเรื่อง การออกแบบที่สามารถเข้าถึงได้ (Accessible Design) การออกแบบที่ประยุกต์ใช้ได้ (Adaptable Design) และการออกแบบโดยไม่มีสิ่งกีดขวาง (Barrier Free Design) ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

หลักการในการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล เริ่มจากความเท่าเทียมกันในการใช้สอยของผู้ใช้ที่ต่างวัยและต่างความสามารถ (Equitable Use) ปรับเปลี่ยนการใช้ได้ (Flexible Use) ใช้งานด้วยตนเอง (Simple and Intuitive) การสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจ (Perceptible Information) มีระยะเพื่อไว้กันผิดพลาด (Tolerance for Error) ใช้แรงน้อย (Low Physical Effort) และมีขนาดและที่ว่างเพื่อการเข้าถึงและใช้ได้ (Size and Space for Approach and Use) Molly Follett (2001)

การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกตามแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ได้แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในอาคาร ประกอบด้วย ทางลาด บริการที่จัดไว้สำหรับคนพิการ ห้องส้วม ทางเข้าอาคาร ราวจับ ลิฟต์บันได บ้าย ประตูพื้นผิวต่างสัมผัส โดยควรมีการติดตั้งสัญญาณเตือนภัยในอาคาร บริเวณจุดที่มีเสียงเตือนภัย ต้องมีแสงสีแดงกำกับอยู่ทุกจุด เพื่อให้คนพิการทางการได้ยินทราบถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวก ภายนอกอาคาร ประกอบด้วย ที่จอดรถ ทางลาด ทางเข้าอาคาร ทางเดินระหว่างอาคารทางเชื่อมระหว่างอาคาร ราวจับบันได บ้าย ประตูพื้นผิวต่างสัมผัส
- 3) ข้อกำหนดพิเศษสำหรับโรงแรม หอประชุม โรงมหรสพ

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่อ้างอิงข้างต้น พบว่าพื้นที่สาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ควรมีการส่งเสริมการเท่าเทียมกันในการใช้งานและการเข้าถึงพื้นที่ เนื่องจากประเทศไทยกำลังจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์คือมีผู้สูงอายุจำนวนมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด การออกแบบสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการใช้งานพื้นที่สาธารณะสำหรับกลุ่มประชากรสูงวัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น ประเด็นที่หลายงานวิจัยให้ความสนใจในการออกแบบพื้นที่สวนสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุก็คือ การเข้าถึง การใช้งานพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมที่ออกแบบมาอย่างเท่าเทียมเอื้อต่อการใช้งานของคนทุกวัย

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับนันทนาการ

2.4.1 ความเป็นมาของนันทนาการ

นันทนาการ ได้พัฒนามาจากคำว่า “สันทนาการ” ซึ่งคำว่า “สันทนาการ” มีความหมายว่า การพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า “สันทนาการ” มีความหมายไม่ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า recreation ดังนั้นต่อมาพระยาอนุমানราชชน ได้ให้คำชี้แจงในเชิงหลักภาษาไทย เพื่อให้ตรงความหมายจึงควร ใช้คำว่า “นันทนาการ” (อ้างอิงใน ร้อยคำรวมโทณัฐพงศ์ พรหมไทร ,2549)

นันทนาการ เกิดขึ้นมาพร้อมกับการกำเนิดของมนุษย์โลก เพียงแต่ในดึกดำบรรพ์นั้น มนุษย์ยังไม่มี ความเข้าใจว่ากิจกรรมที่กระทำนั้นเป็นกิจกรรมทางนันทนาการเพียงรู้ว่าการดำรงชีวิตของมนุษย์ในอดีตต้อง ผจญภัย ต่อสู้กับสัตว์ป่า มนุษย์ต้องล่าสัตว์ ต้องรู้จักการใช้อาวุธต่าง ๆ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดโดยการหาอาหารจากธรรมชาติและเมื่อมีเวลาว่างมนุษย์ได้ พัฒนาการใช้อาวุธและกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความสนุกสนานและบางกลุ่มบางพวกมีความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีบวงสรวง พิธีบูชาโยธู การเดินรอบกองไฟ ฯลฯ

สำหรับประเทศไทยนั้น กิจกรรมนันทนาการนั้นไม่มีหลักฐานที่ปรากฏเด่นชัดว่า เริ่มมีกิจกรรม นันทนาการเมื่อใด แต่ประชาชนชาวไทยรู้จักใช้กิจกรรมนันทนาการมาช้านานนับตั้งแต่อพยพมาจากอาณาจักร น่านเจ้า เป็นต้นมา เมื่อว่างจากศึกสงครามก็มีกิจกรรมการฝึกใช้อาวุธ การต่อสู้การชกมวย เป็นต้น และ นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมนันทนาการในเชิงการละเล่น เช่น การเล่นละคร การรำไทย การแต่งโคลงกลอนและกิจกรรมนันทนาการในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น การละเล่นในวันประเพณีสงกรานต์ ฯลฯ

2.4.2 ความหมายของนันทนาการ

นันทนาการมาจากภาษาอังกฤษว่า Recreation แปลว่าการทำให้สนุกสนานร่าเริง หมายถึง การจัด กิจกรรมเพื่อให้บุคคลเข้าร่วมในเวลาว่างด้วยความสมัครใจ และได้รับความพึงพอใจและความสนุกสนานอันจะ เป็นแรงจูงใจให้บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นคำว่า “นันทนาการ” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน มีการ พัฒนาความหมายตามกาลเวลา การยอมรับในสังคมและวิชาชีพ ดังนี้

นันทนาการ ตามความหมาย ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 หมายถึง กิจกรรมที่ทำตามสมัครใจในยามว่าง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความตึงเครียด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525:428)

จรินทร์ ธานีรัตน์ (2519 : 21) ได้ให้ความหมายว่า นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่กระทำในเวลาว่าง โดยใช้ความสมัครใจเป็นหลัก ไม่มีการบังคับและได้รับความพึงพอใจและเพลิดเพลินใจจากกิจกรรมนั้นเป็นหลักสำคัญ

จันทร์ ผ่องศรี (2527 : 15) ได้ให้ความหมายว่า นันทนาการ คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความสัมพันธ์ให้กับสิ่งแวดล้อมหรือสภาวะการณ์นั้น ๆ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความสนใจ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล นันทนาการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถ ความต้องการของมนุษย์ตามสรีรกายวิภาคและจิตวิทยา

คณิต เทียววิชัย (2534 : 15) ได้ให้ความหมายว่า นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมยามว่างที่ทุกคนเข้าร่วมโดยสมัครใจ และกิจกรรมนั้นจะก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เข้าร่วมในทันทีทันใด ทั้งนี้กิจกรรมนั้น ๆ จะต้องไม่ขัดต่อวัฒนธรรมที่สังคมของสังคมนั้น ๆ

เจ บี แนช (Jay B. Nash) (อ้างถึงใน จรินทร์ ธานีรัตน์, 2519 : 18) ได้อธิบายในหนังสือปรัชญา นันทนาการ (Philosophy of Recreation) ว่า นันทนาการ หมายถึง การใช้เวลาว่างเพื่อประโยชน์คุณค่า ในทางดีงามจากการเข้าร่วมในกิจกรรม เต็ม ๆ จะเรียกกิจกรรมนั้นว่า การเล่น ส่วนผู้ใหญ่จะเรียกว่า นันทนาการ

เจอร์ลด์ บี ฟิทซ์เจอร์ลด์ (Gerald B. Fitzgerald) (อ้างถึงใน จรินทร์ ธานีรัตน์, 2519 : 18) ได้อธิบายใน หนังสือการจัดการนันทนาการชุมชน (Community Organization for Recreation) ว่า เวลาว่างหมายถึง เวลาที่ เหลือจากการงาน แต่นันทนาการคือการแสดงออกซึ่งความสนใจของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มนุษย์ในเวลาว่างนั้น เวลาว่างกับ นันทนาการนั้นไม่เหมือนกัน เพราะกิจกรรมในเวลาว่างบางกิจกรรมก็เป็นกิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งไม่เรียกว่า เป็นกิจกรรมนันทนาการ เช่น การเล่นเกมพนัน การประพาศิเกร เป็นต้น

สเตอร์ลิง เอส ไวแนนส์ (Sterling S. Winans) (อ้างถึงใน จรินทร์ ธานีรัตน์, 2519 : 19-20) ได้ให้ความหมายว่า นันทนาการ หมายถึง การแสดงออกตามธรรมชาติของมนุษย์ในทางความต้องการ ความสนใจ ในอันที่จะแสวงหาความพึงพอใจในเวลาว่าง

ชาร์ลส์ เค ไบรท์บิล (Charles K. Brightbill) และ ฮาโรล ดี เมเยอร์ (Harold D. Meyer) (อ้างถึงใน จรินทร์ ธานีรัตน์, 2519 : 20) ให้ความหมายว่า นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลเข้าร่วมด้วยความสมัครใจในเวลาว่าง โดยมีความพอใจหรือความสุขเป็นเครื่องจูงใจเป็นมูลฐานเบื้องต้นแรกในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น

ยอร์ช ดี บัทเลอร์ (George D. Butler) (อ้างถึงใน สมบัติ กาญจนกิจ และดำรง คาราศักดิ์ , 2520 : 2) ได้ให้ความหมายว่า นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่ทำในเวลาว่าง ซึ่งเป็นเรื่องที่ตรงข้ามกับการทำงานนันทนาการของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกันจะแปรผันไปตามมรสุม ระยะเวลา และความต้องการของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า นันทนาการ หมายถึง ความสมัครใจในการทำกิจกรรมยามว่างของมนุษย์ตามความสมัครใจ รวมทั้งถึงการออกกำลังกายและผ่อนคลายความเครียดจากความเมื่อยล้า

2.4.3 รูปแบบของนันทนาการ

จากกิจกรรมนันทนาการที่ทำในเวลาว่างเพื่อพักผ่อนหย่อนใจนั้น กิจกรรมต่าง ๆ จะมีทั้งภายนอกอาคาร (Outdoor) และภายในอาคาร (Indoor) จึงได้มีการจำแนกรูปแบบของนันทนาการออกดังนี้

นันทนาการนอกรอาคาร (Our Recreation)

(ก) นันทนาการนอกรอาคารที่เป็นของสาธารณะ (Outdoor Public) ได้แก่ การเล่นกีฬา การเดินชมธรรมชาติ นั่งเล่น การปิกนิก ขับรถเล่น เป็นต้น

(ข) การพักผ่อนนอกรอาคารที่เป็นส่วนตัว (Outdoor Private) ได้แก่ การทำสวน ปลุกผัก ว่ายน้ำ ทำงานอดิเรกต่าง ๆ เป็นต้น

นันทนาการภายในอาคาร (Indoor Recreation)

(ก) การพักผ่อนภายในอาคารที่เป็นของสาธารณะ (Indoor Public) ได้แก่ ยิมนาสติก เทเบิลเทนนิส และกีฬาในร่มอย่างอื่น ๆ เป็นต้น

(ข) การพักผ่อนภายในอาคารที่เป็นส่วนตัว ((Indoor Private) ได้แก่ การดูโทรทัศน์ ฟังเพลง อ่านหนังสือ เป็นต้น

จากรูปแบบของนันทนาการที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นนั้น สามารถสรุปลักษณะของการพักผ่อนหย่อนใจที่คนเราต้องการและเลือกพักผ่อนตามความพอใจนั้นจะมีอยู่ด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ

1.การพักผ่อนในลักษณะสงบ (Passive Recreation) เป็นการพักผ่อนหย่อนใจที่ไม่ใช่ การออกกำลังกาย แต่เป็นการพักผ่อนในลักษณะที่สงบ ผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย ได้แก่ การชม ภูมิทัศน์ของเมือง การได้ใกล้ชิดธรรมชาติ การฟังดนตรีในสวนสาธารณะ การนั่งหรือเดินในสวนสาธารณะ การชมสัตว์ในสวนสัตว์ เป็นต้น

2.การพักผ่อนในลักษณะการออกกำลังกาย (Active Recreation) คือ การพักผ่อนที่ต้อง ออกแรง ออกกำลังกาย ได้แก่ การเดิน การวิ่งออกกำลังกาย การขี่จักรยาน เป็นต้น

2.4.3.1 คุณค่าและประโยชน์ของนันทนาการ

กิจกรรมนันทนาการในช่วงเวลาว่างที่ผู้เข้าร่วมมาร่วมด้วยความสมัครใจนั้น จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ดังนั้นคุณค่า และประโยชน์ของนันทนาการจึงมีมากมายดังนี้

สุวดี ศรีเบญจพลางกูร (2529 : 46-47) แหล่งนันทนาการก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการบริการทาง นันทนาการ การบริการด้านสิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากภายนอก (Externality) ในเชิงเศรษฐกิจ โดยสามารถ จำแนกประโยชน์ของแหล่งนันทนาการเป็น 2 ประเภท คือ

(ก) ประโยชน์ทางตรง (Direct Benefit) หมายถึง ประโยชน์ที่ผู้ใช้บริการได้รับ โดยตรงจาก แหล่งนันทนาการ เช่น ความเพลิดเพลิน ความสุขกายสบายใจจากการพักผ่อนหย่อนใจ

(ข) ประโยชน์ทางอ้อม (Indirect Benefit) หมายถึงประโยชน์ที่มีผลไปยังพื้นที่หรือคนนอก (External Benefit) เช่น การลดปัญหามลภาวะ ทัศนียภาพ และอื่น ๆ จากการจัดตั้งสวนสาธารณะในเขตเมืองหรือการเพิ่มขึ้นของมูลค่าที่ดินรอบ ๆ บริเวณแหล่งนันทนาการไวส์คอปฟ์ (Weiskopf) (อ้างถึงใน คงศักดิ์ เจริญรักษ์, 2527 : 80-81) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนันทนาการที่ให้ผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ต่อผู้เข้าร่วมดังนี้

1. นันทนาการกับผลทางด้านจิตวิทยา เป็นที่ยอมรับว่ากิจกรรมนันทนาการเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการที่จะป้องกันบุคคลที่ป่วยทางด้านจิตใจ และยังใช้ในการฟื้นฟูจิตใจให้กลับคืนสภาพเดิมได้เร็ว นอกจากนี้ นันทนาการยังช่วยลดความคับข้องใจหรือความวิตกกังวล

2. นันทนาการกับผลทางร่างกาย กิจกรรมนันทนาการประเภทเกมและกีฬาจะส่งเสริมสมรรถภาพ ทางกายให้กับผู้เข้าร่วมได้เป็นอย่างดี ทำให้ร่างกายได้รับการพัฒนาทุกส่วน ส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของระบบในร่างกาย โดยเฉพาะระบบการไหลเวียนโลหิต ระบบหายใจระบบกล้ามเนื้อ และระบบ ขับถ่ายของเสีย เมื่อร่างกายแข็งแรงก็จะมีผลให้สามารถประกอบภารกิจประจำวันได้ดียิ่งขึ้น

3. นันทนาการกับผลทางสังคม กิจกรรมนันทนาการเปิดโอกาสให้บุคคลที่เข้าร่วมมีการทำงานและรับผิดชอบร่วมกัน มีการติดต่อประสานงานเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน จึงเป็นการส่งเสริมให้การอยู่ ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น

จะเห็นได้ว่าแหล่งนันทนาการเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อมนุษย์อย่างมาก ทั้งต่อร่างกายซึ่งช่วยให้ผู้ที่ เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการมีร่างกายที่แข็งแรง สามารถประกอบกิจกรรมและงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีประโยชน์ ต่อสภาพจิตใจโดยช่วยให้มีสุขภาพจิตที่ดี สามารถเสริมสร้างความคิด เป็นผลดีต่อการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ แหล่งนันทนาการยังเป็นการนำพื้นที่ที่ว่างอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มมูลค่าของที่ดินบริเวณนั้น ๆ และบริเวณที่อยู่ใกล้เคียง

2.4.3.2 กิจกรรมนันทนาการ

กิจกรรม (Activity) หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ก่อให้เกิด สัมพันธภาพ ก่อให้เกิดปฏิกริยาโต้ตอบภายในกลุ่มสมาชิก และการกระทำนั้นทำให้สมาชิกได้รับประสบการณ์ ในการเข้าร่วมการกระทำด้วย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของกิจกรรมมี 4 ประการ คือ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน (Fun) สัมพันธภาพ (relationship) ปฏิกริยาโต้ตอบ (interaction) และประสบการณ์ (experience) (เสาวนีย์ เสนาสุ, 2532 : 32)

กิจกรรมนันทนาการ (Recreation Activity) หมายถึง กิจกรรมในเวลาว่างเพื่อประโยชน์ในทาง กิจกรรมและมีลักษณะจำเพาะคือเป็นกิจกรรมที่ร่างกายได้ออกแรงเคลื่อนไหวทำด้วยความสมัครใจในเวลาว่างและด้วยความพึงพอใจ (จรรยาพร ธรณินทร์ อ้างถึงใน เกื้อ แก้วเกต, 2546:2) กิจกรรมนันทนาการ (Recreation Activity) ซึ่งใช้เวลาออกเหนือจากการทำงานหรือปฏิบัติภาระกิจประจำวัน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของการเลี้ยงสัตว์ เย็บปักถักร้อย วาดรูปหรืออ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เล่นกีฬา เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดประโยชน์ หลายด้าน กล่าวคือ ทำให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้พักผ่อนหย่อนใจ เกิดความสุขความพอใจช่วยส่งเสริมสุขภาพจิต เสริมสร้างสุขภาพกาย ก่อให้เกิดความสามัคคี และความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยัง ป้องกันอาชญากรรม การติดยาเสพติด และประพฤติกกรรมซึ่งจะช่วยให้เกิดความปลอดภัยแก่สังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2529:9-13; สมบัติ กาญจนกิจ, 2536:29-41)

จันทร์ ผ่องศรี (2527 : 32-45) กล่าวว่า นันทนาการ ประกอบด้วยกิจกรรมที่สร้างความเจริญทาง อารมณ์ ทางสังคม และจิตใจ กิจกรรมนันทนาการอาจเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้พลังงาน เช่น การเล่นกีฬา หรือกิจกรรม ที่ไม่ต้องใช้พลังงาน เช่น การฟังดนตรี

2.4.3.3 ความสัมพันธ์ของพื้นที่นันทนาการกับการผังเมือง

การใช้พื้นที่นันทนาการในเมืองจะสัมพันธ์กับการใช้ที่ดินในเมือง Keeble (L. Keeble, 1964:99) กล่าวถึงการ กระจายการใช้ที่ดินในเมืองโดยแบ่งพื้นที่ออกตามหน้าที่หลักเป็นส่วนดังนี้

1. ศูนย์กลางเมือง คือ พื้นที่ที่ใช้เป็นย่านการค้าบริการและบริการทางสังคม บางประการซึ่งกิจกรรม ต่าง ๆ เหล่านี้จะรวมตัวกันอยู่อย่างหนาแน่น จะมีการก่อรูปที่ซับซ้อนเป็นศูนย์กลางบริการต่าง ๆ ต่อที่เมืองจะตอบสนองได้ ศูนย์กลางเมืองประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ คือ ร้านค้า สำนักงาน ธนาคารที่ทำการหน่วยบริการสถานที่ราชการ ศาลากลางจังหวัดหรือเทศบาล อาคารที่สำคัญทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ โบสถ์ขนาดใหญ่และโกดังเก็บสินค้า ฯลฯ

2. ย่านอุตสาหกรรม คือ บริเวณที่เป็นที่ตั้งประกอบกิจกรรมของอุตสาหกรรม การผลิต (Manufacturing) และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ พร้อมทั้งเป็นที่ตั้งของสถานีจ่ายไฟฟ้าและ แก๊ส พร้อมทั้งเป็น โกดังเก็บสินค้า

3. ย่านที่พักอาศัย คือ บริเวณสำหรับประชาชนพักอาศัย ซึ่งจะประกอบด้วย อาคารพักอาศัย แบบต่าง ๆ สวนขนาดต่าง ๆ และรวมทั้งการใช้ที่ดินอื่น ๆ เช่น ย่านการค้าประจำท้องถิ่น โรงเรียนประถมศึกษาที่ว่างสำหรับท้องถิ่นและอุตสาหกรรมบริการขนาดเล็ก

สำหรับที่ว่าง (Open space) ส่วนใหญ่จะอยู่ภายในที่พักอาศัย และพื้นที่ใน โรงเรียน โรงพยาบาล และสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งบริเวณที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจได้อันได้แก่ สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ว่างชานเมือง (Town Periphery) ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ สนามกอล์ฟ พื้นที่เกษตรกรรม สวนผลไม้ ที่เพาะชำ ต้นไม้

2.4.4 เกณฑ์และมาตรฐานพื้นที่นันทนาการ

พื้นที่นันทนาการ หมายถึง สระว่ายน้ำ ห้องออกกำลังกาย ห้องอเนกประสงค์ พื้นที่ เปิดโล่งทั่วไป ลู่วิ่งภายในโครงการ สวนหย่อม สนามเด็กเล่น และกีฬาประเภทต่าง ๆ

1. มาตรฐานของพื้นที่นันทนาการ (Recreation Area) เหตุที่ต้องมีมาตรฐาน (Standards) ของพื้นที่นันทนาการก็เพื่อเป็นกรอบในการจัดหาพื้นที่ซึ่งขึ้นอยู่กับประชากร เช่น 1 เอเคอร์ หรือ 2.53 ไร่ ต่อประชากร 100 คน หรือขึ้นอยู่กับด้านภูมิศาสตร์ เช่น 10% ของชุมชน มาตรฐานนั้นจะต้องประยุกต์ใช้ โดยใช้ความเข้าใจพื้นฐาน (Common sense) และการพิจารณาที่ รอบคอบสมเหตุสมผล (Good Judgement) ต้องชั่งน้ำหนักความเหมาะสม (Weight) และประยุกต์ใช้อย่าง ระมัดระวัง โดยคำนึงถึงความต้องการ (Needs) สภาพการณ์ (Condition) ทรัพยากร (Resources) และลักษณะ ของแต่ละชุมชน (Characteristics of the particular community) ไม่มีตัวเลขใดแน่นอนเพราะชุมชนมี ความแตกต่างกันในเรื่องของ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งดึงดูดทางสภาพภูมิประเทศ ขนาดที่โล่ง (Open space) ความหนาแน่นจำนวนและการกระจายตัวของประชากร สถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจและความสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ (ศันสนีย์ ศรีศุกรี 2546:3)

ตารางที่ 2.2 แสดงมาตรฐานของพื้นที่และรัศมีการให้บริการของพื้นที่นันทนาการประเภทต่าง ๆ
ที่มา : George Ney, Standard for Urban Development, The Denver Background ,
reprinted by Permission of Land, Vol 20 No,5 Urban Land Institute อ้างใน สำนัก
ผังเมือง กรุงเทพมหานคร โครงการจัดหาและพัฒนาสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น
และภูมิทัศน์เมือง 2539 หน้า 14

ประเภทพื้นที่ นันทนาการ	เนื้อที่ต่อ ประชากร 1,000 คน (ไร่)	ขนาด (ไร่)		รัศมีการ ให้บริการ (เมตร)
		เหมาะสมที่สุด	เล็กที่สุด	
สนามเด็กเล่น	4	10	5	800
สวนละอองน้ำ	5	25	13	800
สนามกีฬา	4	38	25	2,400
สวนระดับชุมชน	9	250	100	3,200
สวนระดับย่าน,เมือง	5	500	250	4,800
สวนระดับภาค	38	1,250 – 2,500	ไม่แน่นอน	16,000

2. เกณฑ์ด้านผังเมืองของพื้นที่นันทนาการ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เกณฑ์ทางกายภาพ คือ การกำหนดจากสัดส่วนของพื้นที่ในเมืองทั้งหมด เช่น ร้อยละ 5 หรือ ร้อยละ 10 ของพื้นที่เมือง หรือจากการกำหนดความหนาแน่นของประชากร หรือขนาดประชากรแต่ละเมือง

2. เกณฑ์ทางสังคม จะเป็นการกำหนดมาตรฐาน นโยบาย และกฎหมาย

3. ความเพียงพอของพื้นที่นันทนาการ สำหรับเกณฑ์การศึกษาสำหรับความเพียงพอของพื้นที่นันทนาการนั้นสามารถทำได้โดยการศึกษาถึงอุปทานและอุปสงค์ของพื้นที่นั้น ซึ่งสามารถแยก พิจารณาออกได้เป็น การกระจายตัวของพื้นที่นันทนาการโดยอาศัยเวลาเดินทางหรือระยะทางเป็นเกณฑ์ช่วยบอกรัศมีการให้บริการในการศึกษาการกระจายตัวของพื้นที่นันทนาการ

ศันสนีย์ ศรีสุกรี, โฆษิต ต้องวัฒนา และคณะ ได้รวบรวมเกณฑ์และมาตรฐานเกี่ยวกับพื้นที่นันทนาการของต่างประเทศ และที่จัดทำขึ้นโดยกรมการผังเมืองในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา โดยนำมาประมวลและเปรียบเทียบกับสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและสภาวะการณ์ในประเทศไทย และ

นำเสนอไว้ในหนังสือ เกณฑ์ด้านผังเมือง หมวดบริการสังคม เรื่อง สวนสาธารณะ สนามกีฬา ห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์ ดังนี้

ตารางที่ 2.3 เกณฑ์มาตรฐานสวนสาธารณะ ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง (2547)

ประเภทสวน	เกณฑ์ (ไร่/1,000 คน)	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	จำนวนประชากรที่ ให้บริการ	พื้นที่ให้บริการ
สนามเด็ก เล่น	0.5	20-200 ตร.ว	500-2,500	ชุมชนระดับหมู่บ้านใน ชนบท ทุกหมู่บ้าน/ชุมชนที่ อยู่อาศัย
สวนระดับ ละแวกบ้าน	12.5	25-50	2,000-10,000	300-500 เมตร
สวนระดับ ชุมชน	2.5	25-50	10,000-20,000	1-2.5 กิโลเมตร หรือโดย ระบบขนส่งสาธารณะไม่ เกิน 30 นาที
สวนระดับ ย่าน	1.5	30-75	50,000-100,000	3-6 กิโลเมตร หรือโดย ระบบขนส่งสาธารณะไม่ เกิน 1 ชั่วโมง
สวนระดับ เมือง	-	100 ไร่ขึ้นไป	1 แห่งสำหรับ 100,000 คน	โดยระบบขนส่งสาธารณะ ไม่เกิน 1 ชั่วโมง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.4 เกณฑ์มาตรฐานสนามเด็กเล่นและสนามกีฬา ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง (2547)

ประเภทสวน	เกณฑ์ (ไร่/1,000 คน)	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	จำนวนประชากรที่ ให้บริการ	พื้นที่ให้บริการ
พื้นที่สีเขียว	-	ไม่จำกัด	-	ขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่จัดหาได้ เช่น หัวมุมถนน ที่ว่างใน เขตทาง ฯลฯ
สนามเด็ก เล่น	0.5	20-200 ตร.ว	500-2,500	ชุมชนระดับหมู่บ้านใน ชนบท ทุกหมู่บ้าน/ชุมชนที่อาศัย
สนามกีฬา	0.8	2 ไร่ขึ้นไป	5,000-10,000	ทุกตำบลอย่างน้อยตำบลละ 1 สนาม

ตารางที่ 2.5 เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุด ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง (2547)

ขนาด	เนื้อที่ใช้สอยภายใน อาคาร (ตร.ม.)	ที่นั่งอ่าน (ที่นั่ง)	ประชากรรับบริการ (คน)	ขนาดพื้นที่ (ไร่)
ห้องสมุดประชาชน ขนาดใหญ่	900	250	20,000 ขึ้นไป	1.25
ห้องสมุดประชาชน ขนาดกลาง	700	200	10,000 ขึ้นไป	1
ห้องสมุดประชาชน ขนาดเล็ก	500	150	5,000 ขึ้นไป	1

กรมโยธาธิการและผังเมือง ได้กำหนดมาตรฐานพื้นที่นันทนาการและสวนสาธารณะที่ได้จัดทำไว้โดยสรุปดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.6 การศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการสำหรับชุมชนเมืองขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำนักพัฒนามาตรฐาน ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง (2547) .

ลำดับ	ประเภทสวน	ขนาดพื้นที่ต่อประชากร	รัศมีการให้บริการ	ที่ตั้งเหมาะสม
1.	สวนละแวกบ้าน (Neighborhood Park)	1.5 ไร่	300 – 500 เมตร ใช้เวลาเดินทาง 5 -10 นาที	ชุมชน/ใกล้โรงเรียน/อยู่ห่างจากถนนสายหลัก
2.	สวนระดับชุมชน (Community Park)	2.5 ไร่	1 - 2.5 กม. ใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที	อยู่บริเวณถนนสายหลักของชุมชน
3.	สวนระดับย่าน (District Park)	12.5 ไร่	3 – 6 กม. ใช้เวลาไม่เกินชั่วโมง	ตั้งอยู่ถนนสายหลัก
4.	สวนระดับเมือง (City Park)	ไม่น้อยกว่า 100 ไร่	ครอบคลุมทั้งเมือง	เดินทางด้วยระบบขนส่งมวลชนไม่เกิน 1 ชั่วโมง
5.	สวนระดับภาค (Regional Park)	ไม่น้อยกว่า 200 ไร่	ให้บริการแก่ประชากรในเมืองต่าง ๆ โดยรอบ	นอกเขตเมือง/ห่างจากตัวเมืองไม่เกิน 20 กิโลเมตร /เดินทางด้วยรถยนต์ไปได้ใน 1 ชั่วโมง

2.4.5 ความจำเป็นในการวางแผนพัฒนาพื้นที่นันทนาการในเขตชุมชนเมือง

ในปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ส่งผลโดยตรงต่อลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท มีการสร้างอาคารขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาดังกล่าวอย่างมากมาย จนแออัด เบียดเสียดจนกระทั่งขาดแคลนพื้นที่นันทนาการเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ส่งผลถึงปัญหาสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจ ของประชาชนในเมืองอีกทั้งพื้นที่นันทนาการที่จัดไว้สำหรับให้บริการประชาชนถูกปล่อยปละละเลย มีการเข้าไปใช้ประโยชน์อย่างผิดวัตถุประสงค์ เช่น ใช้เป็นที่ตั้งร้านค้าของเอกชน หาบเร่แผงลอยต่าง ๆ ใช้เป็นที่สำหรับจอดรถ รวมทั้งบุคคลต่างด้าวคนเร่ร่อนเข้ามามั่วสุมและใช้เป็นที่อาศัยหลับนอนเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาอาชญากรรมดังนั้นการวางแผน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนพัฒนาพื้นที่นั้นนันทนาการในเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นในการในการลดปัญหาเหล่านี้ โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความต้องการพื้นที่นันทนาการในเขตเมือง ดังต่อไปนี้

2.4.6 ปัจจัยจากสภาพทางกายภาพ

เสาวณิต ตั้งตระกูล (2531 : 7-8) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่จะช่วยทำให้เกิดความต้องการพื้นที่นันทนาการ หรือสวนสาธารณะในเมืองดังนี้

1. การเติบโตของเมือง (Urbanization) โดยเฉพาะการเติบโตอย่างไม่มีการควบคุมทำให้เกิด การขาดแคลนสภาพธรรมชาติ ประกอบกับสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นแตกต่างจากสภาพธรรมชาติมากทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างสิ่งก่อสร้างและสภาพธรรมชาติ
2. จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความต้องการใช้ บริการจากแหล่งนันทนาการต่าง ๆ ก็เพิ่มขึ้นตามทำให้แหล่งนันทนาการหรือสวนสาธารณะที่มีอยู่ ไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรที่เพิ่ม
3. มลพิษจากสิ่งแวดล้อมในเมือง และการประกอบภาระกิจเพื่อการยังชีพของคนเมือง ก่อให้เกิด ความเครียด ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ ความตึงเครียดทางร่างกายและความ เมื่อยล้าทางสมอง
4. เทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าทำให้เวลาในการทำงานสั้นลง มีเวลาว่างมากขึ้น จึง สามารถ ใช้เวลาที่เพิ่มขึ้นในการพักผ่อนหย่อนใจ
5. ความมีการศึกษาของคนในสังคมเมืองทำให้มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น เพื่อให้คนในสังคมเมืองจะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.7 ปัจจัยจากสภาพทางด้านสังคม

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพื้นที่นันทนาการหรือสวนสาธารณะจากสภาพทางด้าน สังคมโดยรวม ตามแนวความคิดของ Clawson & Knetch จะพิจารณาทั้งด้านผู้ใช้ ด้านสถานที่ พักผ่อน และความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ใช้ และสถานที่พักผ่อน ดังนี้คือ

1. ด้านศักยภาพผู้ใช้ ประกอบด้วยจำนวนผู้ใช้ที่อยู่โดยรอบ สภาพการกระจายตัวทาง ภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจสังคม รายได้ เวลาว่าง การศึกษา ประสบการณ์/ความรู้เกี่ยวกับการ พักผ่อน นอกสถานที่ รสนิยม ทักษะ

2. ด้านสถานที่พักผ่อน ประกอบด้วย ความน่าสนใจของสถานที่ ลักษณะการจัดการของ สถานที่พักผ่อน ความสามารถในการรองรับจำนวนผู้ใช้บรรยากาศของสถานที่แห่งนั้น

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้พื้นที่นั้นนันทนาการและสวนสาธารณะ ประกอบด้วย เวลา เดินทางไปและกลับความสะดวกในการเดินทาง การประชาสัมพันธ์ให้เกิดความสนใจ ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อน

2.4.8 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเพียงพอของพื้นที่นันทนาการ

สำหรับความเพียงพอของพื้นที่นันทนาการนั้นจะศึกษาถึงอุปสงค์ของพื้นที่ โดยการศึกษาถึงอุปทานของพื้นที่นั้นได้แยกพิจารณาออกเป็น

1. การกระจายตัวของพื้นที่นันทนาการ โดยอาศัยเวลาเดินทาง หรือระยะทาง เป็นเกณฑ์ที่ช่วยบอกรัศมี การให้บริการ ในการศึกษาการกระจายตัวของพื้นที่นันทนาการ โดยอาศัยทฤษฎีแหล่งกลางชุมชน (Central place) มาเป็นแนวทางในการอธิบาย ที่สอดคล้องกับแนวคิดระดับของพื้นที่นันทนาการ ในแง่ของพื้นที่ (Spatial hierarchy) ที่กล่าวไว้ว่าพื้นที่ให้บริการของพื้นที่นันทนาการระดับต่ำกว่าจะอยู่ภายในพื้นที่นันทนาการใน ระดับสูงกว่า ที่อยู่เหนือขึ้นไปเป็นลำดับ ๆ ในลักษณะเช่นนี้ระบบพื้นที่นันทนาการต่อเนื่องกันทั้งเมือง ประชากรจะ สามารถเข้าถึงพื้นที่นันทนาการได้ทุกระดับ (อมรรรัตน์ กฤตยานวิษ 2526:126)

2. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่นันทนาการ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นหน้าที่ของพื้นที่นันทนาการ แต่ละระดับจะมีหน้าที่ใช้สอยหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะตัว พื้นที่นันทนาการระดับที่สูงกว่าจะมีบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่สามารถหาได้จากพื้นที่นันทนาการในระดับที่ ต่ำกว่าอยู่ด้วย

สำหรับการศึกษาถึงอุปสงค์เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นที่นันทนาการควรที่จะศึกษาถึงรูปแบบ ความต้องการรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และการศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้บริการพื้นที่ นันทนาการ รวมถึงสาเหตุของผู้ที่ไม่มาใช้บริการว่ามาจากสาเหตุใด เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชน

2.4.8.1 แนวความคิดในการวางแผนพัฒนาพื้นที่นันทนาการ

การวางแผนพัฒนาพื้นที่นันทนาการ ควรมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้ที่จะเกิดขึ้นจริงโดยมาจากกรณีวิเคราะห์ลักษณะกลุ่มผู้ใช้ ซึ่งต้องให้ความสำคัญในเรื่องต่าง ๆ ที่

เกี่ยวข้อง คือ ขอบเขตการให้บริการของพื้นที่นันทนาการ การใช้สอย คุณทริยภาพ ความปลอดภัย รวมถึงการลงทุนด้วย ซึ่งมีแนวคิดต่าง ดังนี้

1. **อุปสงค์ที่จะเกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นที่นันทนาการ** กล่าวคือ ควรที่จะศึกษาถึงรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และศึกษาถึงพฤติกรรมของการใช้พื้นที่นันทนาการ รวมถึงสาเหตุของผู้ที่ไม่ได้มาใช้พื้นที่นันทนาการว่ามาจากสาเหตุใด เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ นันทนาการให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชน

2. **การเข้าถึงและการเดินทางถึงพื้นที่นันทนาการ** ขอบเขตการให้บริการของพื้นที่นันทนาการแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน ดังนั้นขอบเขตของการให้บริการของพื้นที่นันทนาการ จึงมักมาจากกระยะการเดินทาง และความสะดวกในการเดินทางมาใช้พื้นที่นันทนาการ ตัวอย่างเช่นมาตรฐานของสหรัฐอเมริกาพบว่า สวนสาธารณะที่มีขอบเขตให้บริการประมาณ 400-800 เมตร จะอยู่ในระยะเวลาในการเดิน 5-10 นาที และผู้ใช้ยีนดีที่จะเดินทางมาใช้ภายในระยะเวลาไม่เกิน 30 นาที Rutledge (1986:15-33)

3. **กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่นันทนาการ** เป้าหมายหลักของพื้นที่นันทนาการคือ เป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้ใช้ ความต้องการพักผ่อนของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ความชอบเฉพาะตัว รูปแบบของพื้นที่นันทนาการจึงควรมีลักษณะที่มาจากความต้องการของผู้ใช้ และมีกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย

4. **ความทรุดโทรมของพื้นที่** พื้นที่นันทนาการหลายแห่งมีความทรุดโทรมเนื่องจากขาดการดูแลในระยะยาว อุปกรณ์เครื่องเล่นต่าง ๆ ที่ขาดการดูแลอาจทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ที่มาใช้ได้ ความทรุดโทรม ส่งผลให้จำนวนของผู้ใช้ทำให้น้อยลง เมื่อไม่มีผู้มาใช้บริการจึงมักเป็นที่อาศัยของบุคคลต่างด้าว หรือ คนเร่ร่อนและการเป็นแหล่งมั่วสุมของอาชญากรรม ปัญหาไม่ได้มีเพียงความไม่สวยงามของสถานที่ แต่มีผลต่อความปลอดภัยของผู้ใช้ด้วย

5. **ความปลอดภัยของพื้นที่นันทนาการ** พื้นที่นันทนาการซึ่งคนทั่วไปสามารถเข้าออกได้อย่างอิสระจะทำให้ผู้ใช้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย เนื่องจากในอดีตพื้นที่นันทนาการบางแห่ง เช่น สวนสาธารณะเป็น สถานที่ที่เกิดอันตรายขึ้นเสมอ ดังนั้นการวางแผนพัฒนาพื้นที่นันทนาการจึงมีความคำนึงถึงความปลอดภัย เพื่อให้ผู้ใช้เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อผู้เข้ามาใช้บริการ โดยการลดจุดที่อับและลับสายตาภายในพื้นที่นันทนาการ การเดินตรวจตราดูแลบริเวณ โดยรอบของเจ้าหน้าที่ ควบคุมให้มีทาง เข้า-ออก ที่จำกัด การให้แสงสว่างที่เพียงพอกับผู้ใช้ภายในพื้นที่นันทนาการต่าง ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ความน่าสนใจ ความดึงดูดใจ การสร้างความน่าสนใจและความดึงดูดใจของพื้นที่ นั้นนทานการ กล่าวคือ จัดให้มีกิจกรรมนั้นนทานการที่น่าสนใจรวมทั้งการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ (Promote) ด้วย การสร้างพื้นฐานและลักษณะนิสัยใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้ใช่ เช่น สนับสนุนให้เยาวชนเล่นกีฬาในเวลาว่าง ส่งเสริมให้มีกิจกรรมออกกำลังกายสำหรับวัยทำงานเพิ่มขึ้น ได้แก่ การเดินแอโรบิก การออกกำลังกายในสวนสุขภาพ ซึ่งมีส่วนช่วยคนเข้ามาใช้พื้นที่นั้นนทานการในยามว่างมากขึ้น ช่วยให้อาชีพของคนที่มีต่อพื้นที่นั้นนทานการเปลี่ยนไป รูปแบบของพื้นที่นั้นนทานการก็มีผลต่อจำนวนผู้ใช่ด้วย ตัวอย่างเช่น สวนสาธารณะ ที่มีความสวยงามน่าใช้ทำให้คนเกิดความรู้สึกอยากกลับมาใช้อีก มักมาจากลักษณะพื้นที่สวนที่มีความสว่างความสดชื่น ความเคลื่อนไหว และอื่น ๆ รวมตัวกันอย่างได้สัดส่วน (ชนิด วงศ์ศรีชลาสัย 2544:89)

2.4.8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดการจัดการที่ดินรกร้างของเมือง (อริยา อรุณินท์, 2553: 29) ในต่างประเทศใช้คำเรียกว่า “ที่ดินรกร้าง” กับการใช้พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับประโยชน์ของพื้นที่อย่างแท้จริง และมีคำศัพท์ที่ใช้เรียกพื้นที่เหล่านี้ได้หลายคำ เช่น under-utilized land, urban void, urban waste land, abandoned property, remnant parcel, derelict zone, dead space, TOAD, in rem foreclosure property, terra incognita, lost space เป็นต้น ซึ่งขึ้นไปในทางลบของการใช้พื้นที่อย่างไม่เหมาะสมทั้งสิ้น เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้จะเป็นแหล่งเสื่อมโทรมของเมือง ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นแหล่งช่องสุ่มอาชญากรรม เป็นแหล่งปนเปื้อนสารพิษ ส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยทั่วไป

2. ประเภทของที่ดินรกร้าง สามารถแบ่งออกได้เป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้

2.1 vacant land เป็นการระบุว่าที่ดินนี้ไม่มีการใช้สอย ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิ ตามกฎหมาย การใช้สอย การยึดครอง และการฟื้นฟูทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1) ที่ดินไม่เคยมีกรรมสิทธิ์ยึดครองตามกฎหมาย

2) ในประเทศแคนาดากล่าวถึงการยึดครองพื้นที่ (occupancy) ว่า หมายถึงที่ดินไม่มีอาคาร สิ่งก่อสร้าง หรือกิจกรรมอื่นใด ยกเว้นการเกษตร ป่า หรือการสงวนรักษาไว้เพื่อการใดการหนึ่ง เป็นที่ดินที่ไม่มีสิ่งก่อสร้างถาวรตั้งอยู่ และ/หรือไม่มีการพัฒนา

3) Pagano & Bowman (2000) ให้คำนิยามไว้ในแบบสอบถามเรื่อง vacant land ใน 70 เมืองในสหรัฐอเมริกาว่า หมายถึง ที่ดินทั้งของรัฐและเอกชนที่ไม่ได้ใช้หรือทิ้งไว้ให้กรร้างหากเคยมีอาคารอยู่ก็ไม่ได้ใช้แล้ว หรือไม่อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้

4) พระราชบัญญัติการป้องกันสิ่งแวดล้อมและการป้องกันและการควบคุมมลพิษของสหราชอาณาจักร ปี ค.ศ.1990 ได้ให้คำจำกัดความของ vacant land และ brownfield derelict land เอาไว้ว่า เป็นที่ดินที่เคยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ได้มีการใช้สอยลดลงเป็นเวลานานอย่างมีนัยยะ หรือที่ดินซึ่งสามารถนำมาใช้สอยได้หากพัฒนาหรือปรับปรุงสภาพ

2.2 voids คำศัพท์นี้ มีการกล่าวถึงในหลาย ๆ ที่ ได้แก่

1) โครงการ Parole-A Project of gruppo a 12 กล่าวไว้ว่า void หมายถึง พื้นที่ว่างในเมืองที่มีคุณภาพต่าง บางครั้งอาจเรียกว่า urban ruins

2) บทความของ Bo Gronlund (1994) เรื่อง Filing the voids of urbanity ได้ให้ความหมายของ voids ในแง่ของความขาดแคลน (lacking) คือการขาดการใช้สอย ขาดผู้คน ขาดความงาม ขาดความแตกต่าง พร้อมกันนี้ยังส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของเมือง เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมอีกด้วย

3) Perera (1994) กล่าวถึงศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ void ว่าสามารถเป็นแหล่งพักพิงแรงงานนอกระบบได้ และ void หมายถึงที่ดินที่ไม่มีการใช้สอย ใช้สอยไม่เต็มที่ หรือทิ้งร้างในพื้นที่เมือง

2.3 lost/dead space เป็นส่วนของที่ดินที่ไม่มีสิ่งก่อสร้าง และถูกทิ้งไว้ เป็นที่ที่ไม่มีใครจับจอง ถูกทอดทิ้ง(Trancik ,1986)

2.4 terra incognita ในหนังสือ “Terra Incognita : Vacant Land and Urban Strategies” ผู้เขียนคือ Bowman & Pagona (2004) ได้ให้ความหมายของ terra หมายถึง แผ่นดิน และ incognita หมายถึง ปกปิดไม่รู้จัก โดยรวมของหนังสือพูดถึงด้านบวกและลบของที่ดินรกร้าง

2.5 in rem (foreclosure) property / In rem status ที่ดินที่ไม่ได้เสียภาษีในสหรัฐอเมริกาเนื่องจากประสบปัญหาด้านการลงทุน ในช่วงปี ค.ศ.1960-1970 จึงถูกโอนกรรมสิทธิ์มาเป็นของเมือง

2.6 abandoned / absentee property เป็นสิ่งก่อสร้างและที่ดินที่ถูกทิ้งร้าง

2.7 derelict land หมายถึงที่ดินที่ถูกทอดทิ้งเพราะเสียหายจากอุตสาหกรรมหรือการพัฒนาที่ทำให้ไม่สามารถนำพื้นที่มาใช้ได้โดยไม่ได้มีการบำบัดเสียก่อน มักเป็นที่ดินที่เคย

เกี่ยวข้องกับการท่าเหมืองและทางรถไฟ ในช่วงปี ค.ศ.1988-1993 หน่วยงานทางด้านสิ่งแวดล้อมของสหราชอาณาจักรใช้ที่ดินประเภทนี้เป็นดัชนีชี้วัดทางด้านสิ่งแวดล้อม

2.8 TOADs มาจาก Temporarily Obsolete Abandoned Derelict Site ถูกบัญญัติโดย Greenburg et al (1990,1996,2000) ครอบคลุมความหมายที่ดินเก่าที่ถูกทอดทิ้งชั่วคราวหรือจากการเสียหายจากอุตสาหกรรม

2.9 brownfield ใช้เรียกที่ดินที่เคยทำกิจกรรมที่เกิดการปนเปื้อนทำให้ที่ดินถูกทอดทิ้งเพื่อรอวันกลับมามีพื้นที่ใหม่เพื่อกิจกรรมที่เหมาะสมอย่างใดอย่างหนึ่งในประเทศไทยเคยมีการให้คำจำกัดความของที่ดินรกร้าง เช่น รายงานของบริษัทที่ปรึกษาจาก M.I.T.(1994) ได้ยกตัวอย่างที่ดินรกร้างที่สามารถนำมาปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่สีเขียวได้ขึ้นอยู่กับสภาพที่ตั้งและความเหมาะสมกับการใช้สอยต่าง ๆ โดยนำเสนอประเภทของที่ดินรกร้างที่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นสวนสาธารณะได้ ได้แก่

- 1) กลุ่มบ้านหรือโรงงานที่ไม่ได้ใช้
- 2) ที่ทิ้งขยะหรือบริเวณโกดังเก็บของ
- 3) ช่องว่างระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมหรือพื้นที่พัฒนาใหม่ที่ไม่เหมาะสมกับการทำเป็นที่พักอาศัย
- 4) ที่ดินที่ถูกทอดทิ้ง
- 5) สระน้ำ ที่รับน้ำ
- 6) ที่ดินริมคลอง หรือแม่น้ำ
- 7) ที่ดินข้างทางรถไฟ ถนน หรือทางด่วน โดยแผนพัฒนาที่รกร้างทั้งหลายในกรุงเทพมหานครที่มีมุมมองไปในทิศ ทางด้านสร้างพื้นที่สีเขียวซึ่งเป็นแนวนโยบายที่ถูกกำหนดโดยผู้บริหาร ไม่มีการมีส่วนร่วมจากประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั่วยุทธศาสตร์ต่าง ๆ จึงไม่เกิดขึ้นจริง

3. ทิศทางการพัฒนาพื้นที่รกร้างของเมืองฟิลาเดเฟีย (1995) มีแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อปรับสภาพแวดล้อมของชุมชน ดังนี้

- 1) รักษาสภาพพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้มีกายภาพที่ดี
- 2) กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ที่ส่งเสริมการยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ของชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) ให้มีแผนพัฒนาระยะต่าง ๆ หากยังไม่มีศักยภาพในระยะอันใกล้ แผนนั้นจะต้องใช้งบประมาณการบำรุงรักษาที่สูง ขณะที่รอเวลาที่พร้อมที่จะพัฒนา

4) เพิ่มพื้นที่ว่างของชุมชน

5) เน้นความสำคัญของภูมิทัศน์ถนน เพื่อเป็นองค์ประกอบของการออกแบบละแวกบ้าน

6) ปรับกฎเกณฑ์กฎหมายที่เกี่ยวกับโซนให้ทันสมัย สอดคล้องกับหลักการออกแบบละแวกบ้านนั้น

7) นำธรรมชาติกลับมาสู่ชุมชน

8) เปลี่ยนทัศนคติและความคาดหวังเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่รกร้างใหม่ทั้งในภาครัฐและชุมชนเอง

9) สร้างให้เกิดเครื่องมือในการบริหารจัดการและดูแลพื้นที่รกร้าง จากความร่วมมือของหลายฝ่ายอันได้แก่ ภาครัฐ เมือง ชุมชน สถาปนิก วิศวกร และศิลปิน ทำให้ที่ดินรกร้างหลาย ๆ โครงการ ในหลายประเทศเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เสื่อมโทรมเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียง เช่น โครงการ Viaduc des Arts / La Promenade Plantee ในนครปารีส ประเทศฝรั่งเศส โครงการ Walla Mulla Parks ในนครซิดนีย์ประเทศออสเตรเลีย โครงการ Overtown Pedestrian Mall ย่านคนแอฟริกันอเมริกันเมืองไมอามีและโครงการ Highline ในมหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

4. สรุปทิศทางการพัฒนาที่ดินรกร้าง มีดังนี้

- 1) เพื่อความสวยงาม
- 2) เพื่อประโยชน์ด้านการเดินทางสัญจร
- 3) เพื่อกิจกรรมสันทนาการ
- 4) เพื่อการค้า
- 5) เพื่อประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อม
- 6) เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม
- 7) เพื่อเพิ่มมูลค่าที่ดินบริเวณที่ดินที่มีการพัฒนาและที่ดินโดยรอบ

2.4.9 นโยบายในการพัฒนาพื้นที่และจัดหาผลประโยชน์ในเขตทางพิเศษ

การพัฒนาพื้นที่ และจัดหาผลประโยชน์ในเขตทางพิเศษของการทางพิเศษแห่งประเทศไทยมีแนวทางการใช้พื้นที่เพื่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุขประโยชน์
2. จัดหาผลประโยชน์ในพื้นที่เขตทางพิเศษเพื่อก่อให้เกิดรายได้
3. ป้องกันปัญหาผู้บุกรุกพื้นที่ในเขตทางพิเศษ
4. ป้องกันโครงสร้างทางด่วนและรักษาสภาพแวดล้อมในเขตทางให้อยู่ในสภาพที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.7 พื้นที่ในเขตทางพิเศษที่สามารถจัดประโยชน์ได้ 7 สายทางรวมพื้นที่เช่า - ใช้ คิดเป็นร้อยละ (%) ของเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมดเท่ากับ 47.45%

อนุญาตให้ กทม.ใช้ประโยชน์ 157 สัญญา 217,225.34 ตารางวา

อนุญาตให้หน่วยงานอื่น ๆ ใช้ประโยชน์ 183 สัญญา 125,354.10 ตารางวา

กทพ. ปลุกต้นไม้และสาธารณประโยชน์อื่น ๆ 78 แห่ง 110,603.87 ตารางวา

รวมพื้นที่ในเขตทางพิเศษที่ถูกใช้เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาจราจรและสาธารณประโยชน์ 453,183.31 ตารางวา (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม 2563)

(ที่มา: <https://www.exat.co.th/index.php/th/>)

ทางพิเศษ	จำนวนเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์ได้(ตร.ว)	เนื้อที่คืนที่อนุญาตให้ กทม.ใช้ประโยชน์ จำนวน 157 แห่ง (ตร.ว)	เนื้อที่คืนที่อนุญาตหน่วยงานราชการอื่นใช้ จำนวน 183 แห่ง (ตร.ว)	เนื้อที่คืนกทพ. ปลุกต้นไม้และสวนสาธารณประโยชน์อื่น ๆ จำนวน 78 แห่ง (ตร.ว)	เนื้อที่คืนส่วนที่ให้เช่าพื้นที่ จำนวน 694 สัญญา (ตร.ว)	รวมเนื้อที่คืนใช้ประโยชน์แล้วทั้งหมด (ตร.ว)	คงเหลือเนื้อที่ใช้ประโยชน์ (ตร.ว)	เนื้อที่คิดเป็นร้อยละ (%)
เฉลิมมหานคร	86,954.00	56,710.64	1,907.37	13,140.00	9,606.01	81,364.02	5,590.78	6.43
ศรีรัช	191,302.00	98,003.66	64,663.98	27,462.25	40,696.30	230,826.19	-	-

ตารางที่ 2.7 (ต่อ)

ทางพิเศษ	จำนวนเนื้อที่ที่ใช้ ประโยชน์ได้ (ตร.ว)	เนื้อที่ดินที่ อนุญาตให้ กทม.ใช้ ประโยชน์ จำนวน 157 แห่ง (ตร.ว)	เนื้อที่ดินที่ อนุญาตหน่วย ราชการอื่นใช้ จำนวน 183 แห่ง (ตร.ว)	เนื้อที่ดินกทพ. ปลุก ต้นไม้และสวน สาธารณะประโยชน์อื่น ๆ จำนวน 78 แห่ง (ตร.ว)	เนื้อที่ดินส่วนที่ ให้เช่าพื้นที่ จำนวน 694 สัญญา (ตร.ว)	รวมเนื้อที่ดินใช้ ประโยชน์แล้ว ทั้งหมด (ตร.ว)	คงเหลือเนื้อที่ ใช้ประโยชน์ (ตร.ว)	เนื้อ ที่ดิน คิดเป็น ร้อยละ (%)
ฉลองรัช	308,396.00	62,511.04	15,125.48	37,151.70	29,943.56	144,722.78	163,673.22	53.07
อัครรัชยา	319,341.00	-	36,331.09	28,311.17	8,218.00	72,860.26	246,480.74	77.18
สาขางานา - อาจณรงค์	1,982.00	-	-	1,100.00	-	1,100.00	882.00	45.50
บูรพาวิถี	286.00	-	-	-	-	-	286.00	100.00
กาญจนา ภิเษก	252,107.00	-	7,326.18	3,438.75	9,001.00	19,765.93	232,341.07	92.16

ตารางที่ 2.7 (ต่อ)

ทางพิเศษ	จำนวนเนื้อที่ที่ใช้ ประโยชน์ได้ (ตร.ว)	เนื้อที่คืนที่ อนุญาตให้ กทพ.ใช้ ประโยชน์ จำนวน 157 แห่ง (ตร.ว)	เนื้อที่คืนที่ อนุญาตหน่วย ราชการอื่นใช้ จำนวน 183 แห่ง (ตร.ว)	เนื้อที่คืนกทพ. ปลุก ต้นไม้และสวน สาธารณะประโยชน์อื่น ๆ จำนวน 78 แห่ง (ตร.ว)	เนื้อที่คืนส่วนที่ ให้เช่าพื้นที่ จำนวน 694 สัญญา (ตร.ว)	รวมเนื้อที่คืนใช้ ประโยชน์แล้ว ทั้งหมด (ตร.ว)	คงเหลือเนื้อที่ ใช้ประโยชน์ (ตร.ว)	เนื้อ ที่คืน คิดเป็น ร้อยละ (%)
รวม	1,160,369.00	217,225.34	125,354.10	110,603.87	97,354.87	550,639.18	609,729.82	52.54

จากตารางที่ 1.8 จะเห็นได้ว่า กทพ. มีพื้นที่เขตทางพิเศษที่สามารถจัดประโยชน์ได้ 7 สายทาง รวม 1,160,369 ตารางวา โดยทางพิเศษอุดรรัถยาที่มีพื้นที่ในเขตทางมากที่สุด 319,341 ตารางวา รองลงมาคือ ฉลองรัช 308,396 ตารางวา กาญจนภิเษก 252,107 ตารางวา ศรีรัช 191,302 ตารางวา เฉลิมมหานคร 86,955 ตารางวา และสายบางนา - อัจฉรงค์ 1,982 ตารางวา ตามลำดับ โดยให้สาธารณชนใช้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อม รวม 7 เส้นทาง 110,603 ตารางวา และพื้นที่ที่ยังไม่ได้ดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ ประมาณ 609,729 ตารางวา

ซึ่งการทางพิเศษฯได้เริ่มงานด้านพัฒนาพื้นที่และจัดหาผลประโยชน์ในเขตทางพิเศษโดยมีนโยบาย 4 ข้อ ดังนี้

1. พัฒนาพื้นที่เพื่อคุณภาพชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยจัดทำเป็นโครงการ สอดคล้อง แนวพระราชเสาวนีย์ โครงการสวนปาร์กาสีสิ่งแวดล้อมบริเวณซอยสุขุมวิท 50 โครงการ ปลูกพันธุ์ไม้มงคลพระราชทาน 76 จังหวัด และมอบให้กรุงเทพมหานครเพื่อปรับปรุงเป็นพื้นที่สวน หอชมลานกีฬา สวนสาธารณะ รวมทั้งการปลูกต้นไม้ทำเป็นถนนเส้นทางลัด รางระบายน้ำ ฯลฯ

2. จัดหาผลประโยชน์ในพื้นที่เขตทางพิเศษเพื่อเกิดรายได้ ซึ่ง ส่วนใหญ่เป็นการจัดผลประโยชน์กับผู้เช่ารายย่อยทำสัญญาปีต่อปี และ 3 ปี โดยคิดค่าเช่า ตามราคาประเมินที่ดิน ปัจจุบัน $X 0.231\% =$ อัตราค่าเช่าต่อตารางวาต่อเดือน (ตามหลักเกณฑ์ของ กทพ.)

3. ป้องกันปัญหาผู้บุกรุกพื้นที่เขตทางพิเศษ เนื่องจากการเปิดให้ประชาชนเช่า ใช้พื้นที่ในเขตทางพิเศษจะเป็นการป้องกันผู้บุกรุกเข้ามาใช้พื้นที่โดยไม่ได้รับอนุญาตซึ่งผู้บุกรุกเหล่านี้จะทำให้พื้นที่เกิดความสกปรกและอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อโครงสร้างทางด่วนได้

4. ป้องกันโครงสร้างทางด่วนและเพื่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตทาง โดยมีข้อกำหนดหลักให้ทุกฝ่ายปฏิบัติในด้านต่าง ๆ รวม 8 ข้อ ดังนี้

- 1) การดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยพื้นที่ใต้ทางพิเศษ
- 2) การดูแลรักษาโครงสร้างทางพิเศษ
- 3) การดูแลรักษาระบบระบายน้ำใต้ทางพิเศษ
- 4) การดูแลรักษาอุปกรณ์และไฟฟ้าแสงสว่าง
- 5) การควบคุมดูแลมิให้มีการบุกรุกพื้นที่ในเขตทางพิเศษ
- 6) ข้อกำหนดในการให้เช่าพื้นที่ในเขตทางพิเศษ
- 7) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามกฎหมาย มาตรฐาน และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง
- 8) รมรณรงค์และประชาสัมพันธ์แก่พนักงาน กทพ. ผู้เช่าพื้นที่ และประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงให้ตระหนักถึงความสำคัญ และร่วมกันดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมใต้เขตทางพิเศษให้ดียิ่งขึ้น

2.4.9.1 ประเภทธุรกิจที่สามารถดำเนินการได้ในพื้นที่เขตทางพิเศษ

กทพ. ได้กำหนดประเภทธุรกิจที่สามารถดำเนินการในพื้นที่เขตทางพิเศษไว้จำนวน 10 ประเภท ดังนี้

1. ซุปเปอร์มาร์เก็ต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ร้านค้าประกอบธุรกิจและประกอบการพาณิชย์ทั่ว ๆ ไป อาทิเช่น

- 2.1) ร้านสะดวกซื้อ
- 2.2) ร้านอาหาร
- 2.3) ศูนย์จำหน่ายอุปกรณ์อะไหล่รถยนต์ จักรยานยนต์ ทุกชนิด
- 2.4) ศูนย์จำหน่ายเครื่องไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้าและประปา
- 2.5) ศูนย์รวมแหล่งความสวยความงาม เช่น อุปกรณ์ทำผม เครื่องสำอาง เสื้อผ้า เครื่องประดับต่าง ๆ ฯลฯ

2.6) ศูนย์แสดงสินค้า เฟอร์นิเจอร์ อุปกรณ์ตกแต่งบ้าน อุปกรณ์ตกแต่งสวน และไม้ดอกไม้ประดับ ดิน ปุ๋ย

2.7) ศูนย์จำหน่ายหนังสือ เครื่องเขียน แบบเรียนต่าง ๆ

2.8) ศูนย์จำหน่ายคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์

2.9) ศูนย์จำหน่ายเครื่องจักรสาน สินค้าหัตถกรรม

2.10) ศูนย์จำหน่ายอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือน

2.11) ศูนย์จำหน่ายรถยนต์ - จักรยานยนต์มือ 2

3. โซนั่มรถยนต์-รถจักรยานยนต์

4. สำนักงาน โรงยิม สนามกีฬาในร่ม ชุมชายเครื่องคีม
5. ที่จอดรถยนต์ Car care
6. ตลาดนัดขายสินค้า
7. Park and Ride
8. ป้ายโฆษณา
9. ปั้มน้ำมัน (เฉพาะพื้นที่ที่มีได้ยู่ได้ทางพิเศษ)
10. ธุรกิจอื่น ๆ ที่คณะกรรมการ กทพ. เห็นว่าเหมาะสม โดยใช้ข้อบ่งคั้บและระเบียบปฏิบัติในการจัดหาผลประโยชน์อ้างอิงตามเกณฑ์ข้อบ่งคั้บพั้สดุ ฉบับที่ 158 (ภาคผนวก ข)

2.4.9.2 มาตรการและข้อกำหนดในการพัฒนาพื้นที่จัดหาผลประโยชน์และดูแลเขตทางพิเศษ จำนวน 40 ข้อ (พื้นที่ของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย)

การดูแลรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมในเขตทางพิเศษและการใช้พื้นที่เพื่อสาธารณประโยชน์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ดำเนินการเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และซากสิ่งของในเขตทางพิเศษ อย่างต่อเนื่องจนกว่าจะหมดไปหรือลดน้อยลง โดยประสานงานกับสำนักงานเขตที่เกี่ยวข้อง หรือ การทางพิเศษแห่งประเทศไทยดำเนินการเองตามความเหมาะสมหรือแจ้งให้ผู้ทิ้งขยะจัดการเก็บ ขนออกไปจากเขตทางในระยะเวลาที่กำหนดในกรณีที่รู้ตัวผู้ทิ้งขยะ และคอยดูแลป้องกันมิให้มีการ ทิ้งขยะมูลฝอยควบคู่ไปด้วย

2. ในกรณีให้เช่าพื้นที่จำหน่ายสินค้าหรือจัดตลาดนัดนั้น ต้องมีที่รองรับขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะและป้องกันมิให้มีการกระทำใด ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญกับผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง

3. ในกรณีให้เช่าพื้นที่เพื่อประกอบธุรกิจการค้าอื่น ควรคำนึงถึงความสงบเรียบร้อย และมีให้เกิดเหตุรำคาญ

4. พิจารณาจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยจัดทำเป็นสวนหย่อม ลานกีฬา และเส้นทางจราจร

การดูแลรักษาโครงสร้างทางด่วน

5. ผู้ขอเช่า/ใช้ จะต้องจัดส่งแผนผังการใช้ที่ดิน แผนผังและแบบรายละเอียดอาคาร และสิ่งปลูกสร้าง แผนงานและวิธีการก่อสร้าง แผนจัดจราจรหรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาในพื้นที่ที่ขอเช่า/ใช้ ให้การทางพิเศษแห่งประเทศไทยพิจารณาและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ข้องตามกฎหมายให้ความเห็นชอบก่อนดำเนินการปลูกสร้าง และหากจะก่อสร้าง สิ่งปลูกสร้างอื่นใดเพิ่มเติมภายหลัง จะต้องได้รับอนุญาตจากการทางพิเศษแห่งประเทศไทย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายด้วยอีกครั้ง

6. รับผิดชอบหากมีความเสียหายใด ๆ กับทรัพย์สินของการทางพิเศษแห่งประเทศไทยเนื่องจากการดำเนินการใด ๆ ในพื้นที่ขอเช่า/ใช้

7. การจัดทำทางเข้าออกของพื้นที่ที่ขอเช่า/ใช้ ให้เข้า-ออก ตามตำแหน่งที่การทางพิเศษแห่งประเทศไทยกำหนดหรือให้ความยินยอมเท่านั้น

8. ก่อสร้างสิ่งป้องกันเสาตามรูปแบบที่การทางพิเศษแห่งประเทศไทยกำหนด ล้อมรอบเสาทุกต้นในพื้นที่ขอเช่า/ใช้ โดยมีระยะห่างจากเสาไม่น้อยกว่า 0.60 เมตรและไม่เกิน 2.00 เมตร

9. พื้นที่จอดรถยนต์ต้องปรับปรุงให้เรียบร้อย และมีความสามารถในการรับน้ำหนัก รถที่เข้ามาจอด โดยได้รับความเห็นชอบจากการทางพิเศษแห่งประเทศไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

10. ดูแลรักษาพื้นที่ขอเช่า/ใช้ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่ง ส่งมอบพื้นที่ให้แก่การทางพิเศษแห่งประเทศไทย
11. ห้ามขีด โยง เกาะ หรือเกี่ยวสิ่งหนึ่งสิ่งใดกับ โครงสร้างทางพิเศษ ยกเว้น ได้รับ ความเห็นชอบจากการทางพิเศษแห่งประเทศไทย
12. ห้ามกองเก็บเคมีภัณฑ์ แก๊ส หรือวัสดุอื่นที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งติดไฟได้ง่าย รวมทั้งไม่ทำการซ่อมรถ พ่นสี หรือใช้แก๊ส และเครื่องเชื่อมในบริเวณขอเช่า/ใช้
13. การทางพิเศษแห่งประเทศไทยของสงวนสิทธิที่จะให้เจ้าหน้าที่ของการทางพิเศษฯ เข้าไปตรวจสอบพื้นที่ และ โครงสร้างทางพิเศษได้ทุกเวลา
14. ส่วนที่สูงที่สุดของโครงสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใดทางพิเศษ จะต้องอยู่ ต่ำ กว่าระดับใต้ท้องทางพิเศษไม่น้อยกว่า 2 เมตร และด้านข้างของอาคารต้องเว้นระยะจากขอบ ราวสะพานไม่น้อยกว่า 2 เมตร สำหรับโครงสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่มีใต้อยู่ใต้ทางพิเศษด้าน ข้างของอาคารต้องเว้นระยะจากขอบราวสะพานไม่น้อยกว่า 2 เมตร เช่นกัน
15. อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ในเขตทางพิเศษจะต้องมีระบบป้องกันเพลิงไหม้อย่างเพียงพอ
16. ห้ามปรับปรุง ต่อเติม คัดแปลง แก้ไขส่วนหนึ่งส่วนใดของโครงสร้างทางพิเศษ
17. ห้ามปรับปรุง ต่อเติม คัดแปลง แก้ไขส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีใช้โครงสร้างทาง พิเศษ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากการทางพิเศษแห่งประเทศไทย
18. ห้ามเผาขยะในบริเวณเขตทางพิเศษ
19. ห้ามเชื่อมต่อ ถม อุดตัน บ่อพัก หรือท่อระบายน้ำของทางพิเศษ หาก จำเป็นต้องย้ายระบบระบายน้ำของทางพิเศษ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากการทาง ฯ ก่อน และ การจัดทำระบบระบายน้ำใหม่ในพื้นที่ขอเช่า/ใช้ อย่างน้อยต้องเทียบเท่าของทางพิเศษ หรือเป็นที่ ยอมรับของ การทางพิเศษแห่งประเทศไทย
20. ในการใช้พื้นที่ได้เขตทางต้องให้เจ้าหน้าที่ที่ของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย สามารถบำรุงรักษาราวางสายไฟฟ้าทุก ๆ ขอบทางได้
21. ต้องมีการกันพื้นที่บริเวณตู้จ่ายไฟโดยกันเป็นลูกกรงดาข่ายเพื่อมิให้บุคคลที่ ไม่ เกี่ยวข้องทำสิ่งของหรือวัสดุอื่นที่ไม่ได้ให้นำไปวางไว้ใกล้กับตู้จ่ายไฟ เพื่อป้องกันอันตรายที่ อาจ เกิดขึ้นได้ เช่น ไฟฟ้าดูด ไฟฟ้ารั่ว หรือ ไฟฟ้าลัดวงจร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การควบคุมดูแลมิให้เกิดมีการบุกรุกพื้นที่ในเขตทางพิเศษ

22. ตรวจสอบพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และดำเนินการผลักดันผู้บุกรุกให้ออกไปจากเขตทางพิเศษ

23. จัดทำสิ่งป้องกันการบุกรุกเขตทางพิเศษ ตามความเหมาะสมและเท่าที่จำเป็น

24. ดำเนินการในด้านมวลชนกับชาวชุมชน หรือประชาชน หรือเอกชนข้างเคียงพื้นที่ และหน่วยงานของรัฐในการช่วยเหลือ ตรวจสอบดูแลมิให้มีการบุกรุกพื้นที่ในเขตทางพิเศษ

25. ดำเนินการจัดระเบียบในพื้นที่ที่มีการบุกรุกบ่อยครั้ง เพื่อให้มีแนวป้องกันพื้นที่ อย่างถาวร และยังเป็น การเปิดพื้นที่ในเขตทางพิเศษให้สามารถพัฒนาในเชิงธุรกิจต่อไปได้

26. เชิญชวนให้ประชาชนหรือเอกชน หรือหน่วยงานของรัฐเช่าพื้นที่ในเขตทาง เพื่อป้องกันการบุกรุกและเร่งรัดให้มีการเช่าพื้นที่โครงการของการทางพิเศษฯ โดยเร็ว

27. พัฒนาพื้นที่ที่การทางพิเศษ ฯ ยังไม่สามารถจัดหาผลประโยชน์ได้ให้เป็นประโยชน์ แก่สาธารณชนและสังคม อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการบุกรุกพื้นที่และเป็นการเพิ่มสภาพแวดล้อม ในเขตทางพิเศษด้วย

ข้อกำหนดในการให้เช่าพื้นที่ในเขตทางพิเศษ

28. ควบคุมดูแลให้ผู้เช่าปฏิบัติตามข้อกำหนดสัญญาเช่าโดยเคร่งครัดและสม่ำเสมอ

29. การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใด ๆ บนพื้นที่เช่า จะต้องได้รับความเห็นชอบ จากการทางพิเศษแห่งประเทศไทยก่อน

30. ถ้าหากมีกรณีใด ๆ ที่ต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้เช่าจะต้องเป็นผู้ดำเนินการขออนุญาตให้ถูกต้อง เช่น การขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร การขออนุญาตติดตั้งสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา รวมทั้งต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

31. อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ผู้เช่าต้องใช้วัสดุทนไฟเป็นส่วนใหญ่และออกแบบ ก่อสร้างให้มีระยะห่างจากเสาทางด่วนไม่น้อยกว่า 2 เมตร

32. ผู้เช่ามีหน้าที่ในการบำรุงรักษา ซ่อมแซมอาคารสิ่งปลูกสร้างตลอดจนส่วนควบคุมและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี เป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดอายุสัญญาเช่า

33. ผู้เช่าจะต้องปรับสภาพพื้นที่เช่าโดยการปูลาดแอสฟัลท์ หรือเทคอนกรีตหรือวัสดุ อื่นใดที่การทางพิเศษแห่งประเทศไทยเห็นชอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

34. ห้ามมิให้ผู้เช่ากระทำการใด ๆ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายต่อ โครงสร้างเสาท่างค่วนและระบบอื่น ๆ หรือเป็นอุปสรรคต่อการบำรุงรักษาโครงสร้างทางค่วนและ ระบบอื่น ๆ

35. ต้องไม่ใช่พื้นที่เช่านอกเหนือวัตถุประสงค์ที่เช่าหรือเพื่อประกอบการที่ผิด กฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

36. ต้องไม่ใช่พื้นที่เช่าเป็นที่เก็บ หรือวางวัตถุอันตราย สารพิษ วัตถุไวไฟ หรือ สิ่งผิดกฎหมาย

37. ผู้เช่าต้องแสดงหลักฐานการเช่าที่การทางพิเศษแห่งประเทศไทยออกให้โดย แสดง ให้เห็น ได้ชัดเจนในบริเวณพื้นที่เช่า

38. ในกรณีที่พื้นที่เช่ามีทางเข้า-ออกต่อเชื่อมกับส่วนใดส่วนหนึ่งของทางพิเศษ หรือ ถนนสาธารณะ ผู้เช่าต้องจัดให้มีช่องทางสำหรับรถเลี้ยวเข้าและเลี้ยวออกพื้นที่เช่าและมี ทางเข้าออกของรถยนต์ 2 ช่องทาง เพื่อป้องกันปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ และห้ามจอดรถหรือ กระทำกิจกรรมใด ๆ ที่จะเป็นการก่อกวนการจราจร

39. กรณีผู้เช่ามีการปรับพื้นที่เช่าหากบริเวณดังกล่าวมีบ่อพักและรางระบายน้ำ ผู้เช่า จำเป็นต้องปรับปรุงบ่อพักให้สูงขึ้นจากพื้นประมาณ 15 ซม. และเมื่อปรับพื้นที่เช่าเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้เช่าจะต้องตรวจสอบบ่อพักและรางระบายน้ำให้สามารถระบายน้ำได้ดีดังเดิม

40. ในระยะอยู่ในสัญญาเช่าพื้นที่ หากท่อระบายน้ำอุดตันหรือเสียหาย ผู้เช่า จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการแก้ไขให้สามารถระบายน้ำได้ดีดังเดิม

2.5 งานวิจัยในประเทศ

ผู้สนใจวิจัยเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างในกิจกรรมนันทนาการของประชาชน ส่วนใหญ่มักเป็น การศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่มประชากรและเฉพาะพื้นที่ ดังที่ได้รวบรวมไว้นี้

จิราวัฒน์ จันทสิทธิ์ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความต้องการการจัดบริการด้านการออกกำลังกาย และกิจกรรมนันทนาการของประชาชนในเขตเทศบาลภาคเหนือ” เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ ความต้องการการจัดบริการด้านการออกกำลังกายและกิจกรรมนันทนาการของประชาชนในเขต เทศบาลภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาล ระดับชั้นที่ 1-5 จำนวน 5 เทศบาล จำนวน 460 คน ผลการวิจัยใน ส่วนที่เกี่ยวข้องพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรม นันทนาการ เพื่อต้องการให้มีสุขภาพแข็งแรง เพื่อ

ต้องการความสนุกสนาน เพื่อต้องการลดน้ำหนักของร่างกาย เพื่อต้องการให้มีบุคลิกดี เพื่อต้องการเป็นสื่อในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อต้องการแก้ไขความบกพร่องของ ร่างกาย เพื่อต้องการให้มีสุขภาพจิตที่ดี เพื่อต้องการหารายได้ เพื่อต้องการผ่อนคลายความตึงเครียด และเพื่อการแข่งขันตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการการจัดบริการการออกกำลังกาย และกิจกรรมนันทนาการ อยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการมากที่สุดเรียงตามลำดับ ดังนี้ การเดินเพื่อสุขภาพและกระโดดเชือก การบริหารร่างกาย กับสวนสุขภาพ กีฬาประเภททีมที่มีการปะทะ เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล กีฬาทางน้ำ เช่น การว่ายน้ำ กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้จัดกิจกรรมการออกกำลังกายและ กิจกรรมนันทนาการ ในวันศุกร์ ช่วงเวลา 16.00-20.00 น. ทั้งวันราชการและวันหยุด รูปแบบของการ ออกกำลังกาย และกิจกรรมนันทนาการนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการมาก คือ การเดินเพื่อสุขภาพและการเพื่อสุขภาพ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ประชากรของเทศบาลสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่ต้องใช้ความสามารถมาก และสามารถปฏิบัติได้เอง

กฤษิณี เสวกพันธ์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อการพัฒนาเชาว์ อารมณ์ของนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย” เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลของ โปรแกรม นันทนาการที่มีต่อการ พัฒนาเชาว์อารมณ์ของนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 45 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง ที่ 1 เข้าร่วมโปรแกรม นันทนาการการละครและค่ายพักแรม กลุ่มทดลองที่ 2 เข้าร่วมโปรแกรม นันทนาการการกีฬาและเกมและกลุ่มควบคุม และทำการประเมินโดยใช้แบบ ประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิตปี พ.ศ.2543 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 มีพัฒนาการคะแนนเฉลี่ยของเชาว์อารมณ์ดีกว่าก่อนการทดลอง โดยกลุ่มทดลองที่ 1 (โปรแกรม นันทนาการการละครและ ค่ายพักแรม) ภายหลังสัปดาห์ที่ 8 พบว่ามีพัฒนาการคะแนนเฉลี่ยของเชาว์อารมณ์ดีกว่าก่อนการทดลอง ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการควบคุมตนเอง เห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ แรงจูงใจ การตัดสินใจและแก้ปัญหา ด้าน สัมพันธภาพ ความภูมิใจในตนเองและความพอใจในชีวิต ยกเว้นด้านสุขสงบทางใจ ไม่มีความแตกต่างกัน กลุ่มทดลองที่ 2 (โปรแกรม นันทนาการการกีฬาและเกม) ภายหลังสัปดาห์ที่ 8 พบว่า มีพัฒนาการคะแนนเฉลี่ย ของเชาว์อารมณ์ดีกว่าก่อนการทดลองทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการควบคุมตนเอง เห็นใจผู้อื่น แรงจูงใจ การตัดสินใจและแก้ปัญหา ด้านสัมพันธภาพ ส่วนอีก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ความภูมิใจในตนเอง ด้านพอใจในชีวิต และด้านสุขสงบทางใจไม่มีความแตกต่างกัน กลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 มีพัฒนาการคะแนน เฉลี่ยของเชาว์อารมณ์ไม่แตกต่างกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และกลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 มีพัฒนาการคะแนนเฉลี่ยของเชาว์อารมณ์ ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธีรรงค์ แก้วผดุง (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตวังไกลกังวลต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการ” เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาศาสนาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตวังไกลกังวลต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการ กลุ่มตัวอย่าง 20 จำนวน 335 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาศาสนาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตวังไกลกังวล มีความคิดเห็น ต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการด้านบุคลากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านงบประมาณ และด้านกิจกรรม นันทนาการ อยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาชายและหญิง มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านกิจกรรมนันทนาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นักศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากรมีความคิดเห็นต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ นักศึกษาที่มีกลุ่มสาขาที่ศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการ โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมนันทนาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างในต่างประเทศ รวบรวมได้ดังนี้

ทิลแมน (Tillman, 1984 อ้างถึงใน สมบัติ กาญจนกิจ, 2535 : 18) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “ความต้องการกิจกรรมนันทนาการในช่วงเวลาว่างของคนและชุมชน” สรุปความต้องการได้ 10 ประการ คือ

1. ต้องการสร้างประสบการณ์ใหม่
2. ต้องการเป็นที่ยอมรับหรือยกย่องจากผู้อื่น
3. ต้องการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อหนีความเครียด
4. ต้องการความมั่นคงปลอดภัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ต้องการเป็นเจ้า เป็นผู้นำกลุ่ม หรือควบคุมสถานการณ์
6. ต้องการการตอบสนอง และมีปฏิริยาทางสังคม
7. ต้องการกิจกรรมทางจิตใจเพื่อก่อให้เกิดอารมณ์สุขสงบ
8. ต้องการความคิดสร้างสรรค์พัฒนาความคิด
9. ต้องการบริการผู้อื่น และอยากจะเป็นที่ต้องการ
10. ต้องการกิจกรรมการเคลื่อนไหว และการทดสอบสมรรถภาพ

เคราส์ (Kraus, 1984 อ้างถึงใน สมบัติ กาญจนกิจ, 2535 : 12-13) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของ คนอเมริกันเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการที่มีส่วนพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมโดยคิดเป็นร้อยละที่ กิจกรรมนันทนาการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต แสดงความคิดเห็นและน้ำหนักความสำคัญต่างกัน

1. การยอมรับตนเองและผู้อื่น 54 %
2. ความสัมฤทธิ์ผล 59 %
3. สุขภาพกาย-จิต 58 %
4. ความรัก ความเข้าใจ 61 %
5. อิศรภาพ บุคคล และสังคม 71 %
6. การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกลุ่ม 63 %
7. ส่งเสริม การท้าทาย เสี่ยง 56 %
8. ส่งเสริมความปลอดภัย 51 %
9. อำนวยความสะดวก 50 %
10. ส่งเสริมสภาพภาพ 37 %
11. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 50 %
12. ส่งเสริมปมเด่น 29 %

คัลป์ (Culp, 1998 อ้างถึงใน ชินวัฒน์ คำหวาน, 2545 : 37) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สาววัยรุ่นกับนันทนาการกลางแจ้ง กรณีศึกษาเรื่องผลกระทบของโปรแกรมนันทนาการต่อความรู้สึก พบว่าในกลุ่มของเด็ก วัยรุ่นหญิงนั้น หลังการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง จะส่งผลต่อความรู้สึกในความเป็นครอบครัวและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแต่จะไม่ส่งเสริมด้านความเป็นผู้นำ มากเท่ากับกลุ่มของคนที่อยู่ในวัยกลางคน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศดังกล่าว พบว่าจุดประสงค์ของการใช้เวลาว่างนอกเหนือการทำงานและภาระกิจประจำวัน วัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ ก็คือ การพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อคลายความตึงเครียดจากการทำงานหรือการเล่าเรียน การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ด้วยการเปิดรับสื่อมวลชน ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ อ่านหนังสือ และหนังสือพิมพ์ อันนำไปสู่การรับทราบข่าวสาร การบันเทิง นอกจากนี้กิจกรรมที่นิยมกระทำกันเสมอคือ การออกไปดูภาพยนตร์ ออกไปเที่ยวกับเพื่อนๆ และการ เล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ

2.5.2 การศึกษาจากกรณีตัวอย่าง

2.5.2.1 การออกแบบสวนสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนทุพพลภาพ

สวนสาธารณะ เป็นบริเวณที่จัดสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของ ประชาชน โดยส่วนใหญ่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้จัดทำ แต่ในปัจจุบันหน่วยงานภาคเอกชนอาจเป็นผู้สร้าง สวนสาธารณะแล้วมอบให้เป็นสาธารณะสมบัติรูปแบบสวนสาธารณะแบ่งได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ กิจกรรม การพักผ่อนหรือนันทนาการแบบผ่อนคลาย (Passive Recreation) และกิจกรรมนันทนาการแบบกระฉับกระเฉง (Active Recreation) สวนสาธารณะที่ต้องมีองค์ประกอบทางกายภาพที่ทำให้รู้สึกถึงการต้อนรับและความ สะดวกสบาย สำหรับประชาชนทุกกลุ่มในสังคม อีกทั้งควรเป็นสถานที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และผู้พิการ นอกจากนี้การออกแบบสวนสาธารณะให้เป็นสถานที่สาธารณะที่ดีต้องเป็นบริเวณที่สามารถทำกิจกรรม ได้หลากหลาย (Uses and Activities) มีความปลอดภัยสะอาดและดีใจ (Comfort and Image) และเป็น สถานที่สำหรับผู้คนจะได้มาพบปะสังสรรค์กัน (Sociability) (อ้างในผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดนรินทร์ เพชรรัตน์)

แนวความคิดในการจัดรูปแบบสวนสาธารณะที่อำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุ ผู้พิการและคนทุพพลภาพใน ชุมชน ที่จัดสร้างขึ้นดังแสดงในรูปที่ 1 โดยจัดองค์ประกอบทางกายภาพของสวนสาธารณะที่ทำให้รู้สึกถึงการ ต้อนรับและความสะดวกสบาย เช่น การจัดให้มีม้านั่ง การจัดสวนที่สวยงามร่มรื่น มีระบบทางเท้าที่ดีมีการอำนวยความสะดวกต่อผู้พิการ และผู้สูงอายุ มีพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ พื้นที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุและคน ทุพพลภาพมีพื้นผิวสัมผัสสำหรับผู้พิการ

ทางสายตา และมีซุ้มพักผ่อนที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสำหรับผู้ใช้ วลีเชอร์ จัดรูปแบบสวนสาธารณะใหม่ทางวิ่งโดยรอบ และแบ่งพื้นที่ภายในสวนสาธารณะเพื่อตอบสนองการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันทั้งหมด 4 คือ ส่วนที่ 1 โซนพักผ่อน ส่วนที่ 2 โซนกิจกรรมผู้สูงอายุ ส่วนที่ 3 โซนลาน กิจกรรมกลางแจ้ง และ ส่วนที่ 4 โซนเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง ดังที่แสดงในรูปที่ 2-7 ตามลำดับสำหรับ รูปแบบพื้นที่ย่อยทั้ง 4 ส่วน มีการจัดองค์ประกอบให้มีความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน นอกจากนี้ ในกรณีที่มีพื้นที่จำกัดยังสามารถเลือกจัดสวนสาธารณะแบบแยกส่วนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของชุมชนแต่ละแห่ง

ภาพที่ 2.1 แนวความคิดการออกแบบสวนสาธารณะที่มีการจัดพื้นที่เพื่อกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการและคนทุกวัย

สวนสาธารณะส่วนที่ 1 โซนพักผ่อน แสดงในรูปที่ 2 เป็นส่วนที่จัดพื้นที่ให้มีองค์ประกอบทางกายภาพ ทาให้ผู้รู้สึกถึงการต้อนรับและความสะดวกสบาย เช่น การจัดให้มีม้านั่ง การจัดสวนที่สวยงามร่มรื่น มีจัดระบบ ทางเท้าที่ดี มีการอำนวยความสะดวกต่อผู้พิการ และผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังจัดซุ้มพักผ่อนที่อำนวยความสะดวก ในการเข้าถึงสำหรับผู้ใช้วีลแชร์

ภาพที่ 2.2 ภาพขยายสวนสาธารณะโซนพักผ่อน

สวนสาธารณะส่วนที่ 2 โซนกิจกรรมผู้สูงอายุและคนทุกวัย (ในรูปที่ 3-5) เป็นส่วนที่จัดองค์ประกอบ เพื่อตอบสนองกิจกรรมนันทนาการแบบผ่อนคลาย และแบบกระฉับกระเฉง ซึ่งเน้นความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุ ผู้พิการ มีระบบทางเท้าที่ดี พื้นทางเดินเรียบ จัดทำทางลาดเมื่อมีพื้นต่างระดับ จัดซุ้ม พักผ่อนที่ผู้ใช้วีลแชร์สามารถเข้าถึงได้ และจัดพื้นที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ ทางเดินโดยรอบที่มีราวจับ เพื่อให้ผู้สูงอายุเดินออกกำลังกาย (รูปที่ 3) จัดให้มีเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้งที่ควรเน้นการออกกำลังกายเพื่อบริหารกล้ามเนื้อใหญ่ (วีไล คูปต์นิรติศัยกุล, มมป.) เช่น จักรยาน อุปกรณ์บริหารหัวไหล่และบริหารข้อ สะโพกแบบโยกเท้าเดินหน้าถอยหลังแบบไม่ยกเท้า (รูปที่ 4) และจัดให้มีอุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ (บรรลุ ศิริพานิช, 2551) เช่น การก้าวขึ้นลง การถีบขอนไม้ และการเดินวิ่งสลับพื้นปลา (รูปที่ 5) นอกจากนี้ยังจัดสวนให้มีความสวยงาม บรรยากาศร่มรื่น เหมาะแก่การพักผ่อนของผู้สูงอายุและคนทุกวัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.3 ภาพขยายสวนสาธารณะโซนผู้สูงอายุ

ภาพที่ 2.4 ตัวอย่างเครื่องออกกำลังกายที่เน้นการบริหารกล้ามเนื้อขนาดใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.5 ตัวอย่างอุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

สวนสาธารณะส่วนที่ 3 โซนลานกิจกรรมกลางแจ้ง (รูปที่ 6) เป็นส่วนที่จัดให้เป็นลานกิจกรรมกลางแจ้ง สำหรับออกกำลังกายร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น เดินแอโรบิก กายบริหารแบบซิงโครไนซ์ รำมวยจีน หรือทำกิจกรรมอื่นตามความเหมาะสม

สวนสาธารณะส่วนที่ 4 โซนเครื่องออกกำลังกาย เป็นส่วนที่จัดองค์ประกอบเพื่อตอบสนองกิจกรรม นันทนาการแบบกระชับกระเฉง โดยเตรียมเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง สำหรับกิจกรรมออกกำลังกาย ดังแสดง ตัวอย่างเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้งในรูปที่ 7

ภาพที่ 2.6 ภาพขยายสวนสาธารณะโซนลานกิจกรรมกลางแจ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.7 ภาพขยายสวนสาธารณะส่วนที่ 4 โชนเครื่องออกกำลังกาย

ที่มา : http://eng.swu.ac.th/km/Sudnirun_Park.pdf

2.5.2.2 กรณีตัวอย่างพื้นที่ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

สะพานข้ามแยกหนองหอย เป็นสะพานข้ามแยกบนถนนเส้นทางหลวงหมายเลข 1141 ถนนมหิดล ตัดกับถนนทางหลวงหมายเลข 106 เชียงใหม่-ลำพูน (ถนนสายคันยาง) มีการก่อสร้างสะพานข้ามแยกขึ้นในปี พ.ศ. 2544 เพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรบริเวณทางแยกแห่งนี้ เนื่องจากในช่วงเวลาเช้าและเย็นซึ่งเป็นเวลาเลิกเรียนและเลิกงาน จะมีการจราจรที่คับคั่งมาก การจราจรบริเวณทางแยกจึงติดขัดเป็นเวลานาน ในขณะนั้นนายช่างพรธรรม เข้มพลอย ดำรงตำแหน่งนายช่างแขวงกรทางเชียงใหม่ที่ 2 ได้เสนอให้มีการจัดทำสะพานข้ามแยกหนองหอยเป็นโครงสร้างสะพานคอนกรีตขนาดใหญ่ 6 ช่องจราจร เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาการจราจรที่ติดขัดสะสมในเวลาเช้าและเย็น ซึ่งต่อมาหลังจากได้ก่อสร้างสะพานแล้วเสร็จ นายช่างธีรพงษ์ ขจรเดชากุล ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายแผนงาน แขวงกรทางเชียงใหม่ที่ 2 ในขณะนั้น ได้เล็งเห็นว่าพื้นที่ได้สะพานข้ามแยกหนองหอยเป็นพื้นที่ที่ควรส่งเสริมให้มีเอกลักษณ์ จึงได้เสนอโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย โดยการจัดทำประติมากรรมหอยนานาชาติ และสระน้ำพุเพื่อความสวยงามในพื้นที่ รวมทั้งการทาสีโครงสร้างเสาสะพานเป็นสีแดงและเขียนลวดลายไทยตกแต่งด้วยสีทอง เพื่อให้เกิดความสะดุดตาแก่ผู้พบเห็น ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากท่านผู้ว่าสุวัฒน์ ดันดีพัฒน์ จึงได้อนุมัติงบประมาณในการก่อสร้างจากจังหวัดมาเป็นจำนวนเงินประมาณสองล้านบาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อดีของการจัดภูมิทัศน์แยกหนองหอย เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ชัดเจน แสดงถึง ความเป็นไทย มีความสวยงาม ได้รับความชื่นชมจากประชาชนทั่วไป

ข้อเสียของการจัดภูมิทัศน์แยกหนองหอย การจัดวางชิ้นงานประติมากรรมที่วาง ระดับสายตาอาจบังมุมมองของการจับจีจึงเกิดอุบัติเหตุบริเวณทางแยกบ่อยครั้ง และการมีน้ำเป็นองค์ประกอบของงานทำให้ต้องมีการดูแลรักษาที่ยากลำบาก

กรณีศึกษาตัวอย่างพื้นที่ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เห็นได้ว่าเป็นพื้นที่โล่งได้สะพานไม่ได้ใช้ประโยชน์แต่อย่างใด และนำมาพัฒนาเป็นประติมากรรมหอย นานาชนิด ซึ่งทำให้ได้เห็นเอกลักษณ์ในความเป็นไทย ทำให้เกิดทัศนียภาพการมองที่สวยงาม เป็นพื้นที่ที่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

ภาพที่ 2.8 การจัดภูมิทัศน์ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย (โดยผู้วิจัย ถ่ายเมื่อ 28 มกราคม 2556)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.9 การจัดภูมิทัศน์ใต้สะพานข้ามแยกหนองหอย (โดยผู้วิจัย ถ่ายเมื่อ 28 มกราคม 2556)

ภาพที่ 2.10 การจัดภูมิทัศน์ใต้สะพานข้ามแยกหนองหอย (โดยผู้วิจัย ถ่ายเมื่อ 28 มกราคม 2556)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.11 การจัดภูมิทัศน์ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย (โดยผู้วิจัย ถ่ายเมื่อ 28 มกราคม 2556)

ภาพที่ 2.12 การจัดภูมิทัศน์ได้สะพานข้ามแยกหนองหอย (โดยผู้วิจัย ถ่ายเมื่อ 28 มกราคม 2556)

กรณีศึกษาการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553: 3-4)

โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ในเขตทางพิเศษที่ทางคณะสถาปัตยกรรม - ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดทำเพื่อเสนอต่อ การทางพิเศษแห่งประเทศไทย ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางยกระดับของการทางพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำประโยชน์ไว้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1) Revenue Driven มุ่งเน้นประโยชน์ในเชิงการสร้างรายได้ให้กับองค์กร ทำให้เกิดการพัฒนารายได้ใช้ประโยชน์สินทรัพย์ให้เต็มศักยภาพ (Utilization) เพื่อสร้างผลประกอบการ ให้กับองค์กร ซึ่งการพัฒนาโครงการตามกลยุทธ์ในลักษณะนี้จะเน้นการสร้างรายได้ โดยเลือกรูปแบบในการลงทุนที่สามารถปฏิบัติ และบรรลุผลสำเร็จได้ในระยะเวลาอันสั้น เช่น การหา พันธมิตรที่มีความสามารถเข้ามา ดำเนินการแทน ซึ่งจะทำให้องค์กรได้รับผลประโยชน์ตอบแทน โดยที่ไม่ต้องแบกรับความเสี่ยงจากการดำเนินธุรกิจด้วยตนเอง

2) Growth Driven มุ่งเน้นเป้าหมายในการพัฒนาธุรกิจใหม่ (New Business Portfolio) เพื่อขยายขอบเขต และการมุ่งสร้างคุณค่า (Value) ขององค์กรในระยะยาว จากการมีความหลากหลายของแหล่งที่มารายได้เพิ่มมากขึ้น การพัฒนาตามกลยุทธ์ดังกล่าวมุ่งเน้นประโยชน์ในระยะยาวสำหรับองค์กร เช่น ทำให้องค์กรมีความยืดหยุ่น และรองรับความเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น เป็นต้น เนื่องจากการมีธุรกิจที่สร้างรายได้ให้หลายลักษณะ และทำให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันดียิ่งขึ้นเนื่องจากสามารถนำธุรกิจต่าง ๆ ที่มีอยู่ในมือมาทำงานประสานระหว่างกัน (Synergy) ดังนั้นในระยะยาวกลยุทธ์ใน ลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้องค์กรสามารถเติบโตขึ้นจากเดิมได้เป็นอย่างมาก

3) CSR Driven มุ่งเน้นการสร้างประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ชุมชน และ สิ่งแวดล้อม (Corporate Social Responsibility) เป็นแนวทางการสร้างคุณค่าขององค์กรในระยะยาวจากการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรที่เกื้อกูลต่อสังคม โดยกลยุทธ์การพัฒนาในลักษณะนี้จะให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับประชาชนผู้ใช้บริการชุมชน และสังคมส่วนรวมมากกว่า ประโยชน์ทางตรงขององค์กร ซึ่งในระยะยาวจะทำให้การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) เป็นองค์กรที่มีภาพลักษณ์ ในเชิงบวกจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องข้างต้น

แนวความคิดการพัฒนารายได้ใช้ประโยชน์พื้นที่เขตในเมือง สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนา เช่น เพื่อสาธารณะประโยชน์ เบอร์เซ็นต์ 57 เพื่อหารายได้ เบอร์เซ็นต์ 57 ทั้งนี้เนื่องจากเขตในเมืองมีคนอยู่อาศัย และใช้สอยเป็นจำนวนมาก มีความหนาแน่นของประชากรสูงมูลค่าที่ดินราคาสูง ประชากรมีความต้องการพื้นที่เพื่อการพักผ่อน ออกกำลังกาย กิจกรรมการกีฬา และกิจกรรมทางสังคม เห็นได้ว่า พื้นที่เขตในเมืองยังมีความต้องการพื้นที่โล่ง พื้นที่สีเขียวปลูกต้นไม้ มีความต้องการส่วนบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่เขตในเมืองเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจึงเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของ กทพ. และสอดคล้องกับนโยบายในการเพิ่มพื้นที่โล่ง

ให้กับประชาชนของกรุงเทพมหานครด้วย ซึ่งการใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ดังกล่าว สามารถทำได้หลากหลายวิธี เช่น

- ส่งเสริมความน่าอยู่ของเมือง ด้วยการสร้างกิจกรรมทางสังคมของชุมชน การบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น จุดบริการประชาชน ห้องสมุดชุมชน ห้องอ่านหนังสือชุมชน ตลาดร้านค้า จุดจอดรถบริการ มอเตอร์ไซค์รับจ้าง เป็นต้น

- ส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้กับชุมชน เช่น ลานเอนกประสงค์ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะขนาดต่าง ๆ เป็นต้น

- ส่งเสริมการใช้ทางเท้า และทางจักรยานในเขตเมือง

- แก้ปัญหาบรรเทาการจราจร บริการจุดจอดรถ (Park and Ride) และจุดบริการเช่น คิวรถตู้ คิวรถ จุดจอดมอเตอร์ไซค์รับจ้าง เป็นต้น

- ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในเมืองให้ดีขึ้น คำนึงถึงคุณภาพอากาศ การเพิ่มพื้นที่ปลูกต้นไม้สร้างทัศนียภาพที่น่ามองให้กับเมือง เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสวยงามขึ้น

ในบางพื้นที่อาจสามารถเป็นส่วนในการช่วยเหลือแก้ปัญหาสังคมได้ เช่น การใช้เพื่อเป็นลานกีฬาด้านยาเสพติด ส่งเสริมการรวมกลุ่มคนในชุมชน เป็นต้นอย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่มุ่งเน้นเพื่อสาธารณะประโยชน์ในสัดส่วนที่มากกว่าเพื่อการหารายได้ตามแนวทางที่เสนอข้างต้นนั้น ยังถือเป็นแนวทางที่สร้างมูลค่าให้กับที่ดินเพื่อการหารายได้ในทางอ้อมด้วย เนื่องจากการที่ กทพ. จัดพื้นที่สำหรับเป็นส่วนสาธารณะประโยชน์อยู่ภายในเขตเมืองตามที่กล่าวข้างต้นนั้น ย่อมเป็น ตัวดึงดูดให้ผู้ให้บริการสนใจเข้ามายังพื้นที่ของโครงการได้เป็นอย่างดี ทำให้โครงการมีลักษณะโดดเด่น และมีความแตกต่างจากพื้นที่ของเอกชนทั่วไปที่มุ่งเน้นเรื่องการค้าพาณิชย์เป็นหลัก

นอกจากนี้ กทพ. ยังสามารถร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ของภาครัฐเพื่อร่วมกันพัฒนาพื้นที่ของโครงการให้ตอบสนองต่อเป้าหมายในด้านสาธารณะประโยชน์ได้ด้วย เช่น กรุงเทพมหานคร (กทม.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มิใช่โยบายในการหาพื้นที่หรือที่ดินที่ได้มีการใช้ทำประโยชน์มาใช้พัฒนา เป็นสวนสาธารณะสำหรับคนกรุงเทพฯ เป็นต้น โดยแนวทางดังกล่าวนี้นอกจาก กทพ. จะได้ประโยชน์ในเชิงภาพลักษณ์การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว กทพ.ยังได้ประโยชน์จากการประหยัดเงินลงทุนเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่ดิน กทพ. ต้องพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวขึ้นมาเองด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.2.3 แนวความคิดการพัฒนาพื้นที่นันทนาการจากต่างประเทศ

สาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นประเทศที่มีพื้นที่จำกัดเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร และการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นแบบเมือง มีพื้นที่เป็นเกาะประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ จำนวนมากกว่า 50 เกาะ รวมเนื้อที่ประมาณ 670 ตารางกิโลเมตร และครึ่งหนึ่งของพื้นที่ได้มีการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ เพื่อรองรับจำนวนประชากรประมาณ 3 ล้านคน นับตั้งแต่มี การค้นพบเกาะแห่งนี้และกลายเป็น อาณานิคม ทางการค้าของประเทศอังกฤษ ตั้งแต่ปี 2363 สิงคโปร์ก็ได้ เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว เปลี่ยนแปลงจากพื้นฐานของชนบทเกษตรกรรม มาเป็นชุมชนที่เป็นสภาพแวดล้อมแบบ ทันสมัย ประชากรที่อพยพเข้ามาในระยะหลังมีความเป็นอยู่แบบเมือง และขบวนการทางอุตสาหกรรม เป็น แรงผลักดันให้เกิดการแผ้วถางป่า และพืชพรรณธรรมชาติและชีวิตสัตว์ป่า ผลที่ตามมาคือความเป็น เมืองสูง แสดงให้เห็นอาคารสำนักงานและโครงการที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นการจัดหาที่อยู่อาศัยประชากร มากกว่าร้อยละ 85 ของประชากรทั้งหมด

เนื่องจากทรัพยากรด้านที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดแต่จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความต้องการที่ดินเพื่อ การพัฒนาเมือง เพื่อการอุตสาหกรรม และที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นตามมา จึง จำเป็นต้องควบคุม การเจริญเติบโตของ เมืองอย่างระมัดระวัง ในขณะที่สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้มี เชื้อเสียงเรื่องความสะอาดของเมืองและพื้นที่สีเขียวหรือ มีฉายาว่า “Garden City” จากการใช้รัฐบาล ได้มีความพยายามอย่างไม่หยุดยั้งที่จะกระตุ้นสภาพแวดล้อมของเมือง และปรับปรุงคุณภาพชีวิต ของชาวสิงคโปร์ไม่เพียงแต่การทำให้พื้นที่ทั้งเกาะมีสีเขียวแต่จะเป็นการเพิ่มพื้นที่ นันทนาการเพื่อ การพักผ่อนหย่อนใจด้วย

สาธารณรัฐสิงคโปร์มีการควบคุมการพัฒนาเมืองโดยใช้แผนพัฒนาเมืองแบ่งเป็น 2 แผนหลัก ได้แก่ แผนแนวคิด (Concept) และ แผนแม่บท (Master Plans) ซึ่งแผนที่ใช้อยู่ใน ปัจจุบัน คือ ผังแนวคิด 2001 (The concept Plas 2001) และผังแม่บท 2003 (The Master Plans 2003) มีรายละเอียดดังนี้

- แผนแนวคิด 2001 เป็นการเสนอวิสัยทัศน์เมืองของการใช้ที่ดินและยุทธศาสตร์ การพัฒนาในอีก 40-50 ปีข้างหน้า ซึ่งคาดการณ์จากจำนวนประชากร 5.5 ล้านคน บนเนื้อที่ 670 ตารางกิโลเมตร ในปัจจุบัน ความท้าทายคือ การขาดแคลนทรัพยากรที่ดิน ความต้องการที่ดิน เพิ่มขึ้น เศรษฐกิจเติบโต ประชากรเพิ่ม มากขึ้น นอกจากการใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัย อุตสาหกรรม และนันทนาการแล้ว ต้องให้มั่นใจว่าเมืองจะมีที่ดินเพียงพอกับความต้องการทางด้าน สาธารณูปโภค พื้นที่กักเก็บน้ำ และพื้นที่ทางการทหาร ซึ่งเป้าหมายของ แผนแนวคิด 2001 ได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. New homes in familiar place, 2. High rise city living – a room with a view , 3. More choices for recreation , 4. Greater flexibility for businesses , 5. A global business center, 6. An extensive rail network 7. Focus on identity ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย นันทนาการ ธุรกิจ สาธารณูปโภค และเอกลักษณ์

- แผนแม่บท 2003 เป็นการแปลเจตนารมณ์ของแผนแนวคิดสู่รายละเอียดของแผนการใช้ที่ดินของแต่ละพื้นที่ เพื่อความสะดวก ชัดเจนสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาทางกายภาพ โดยการควบคุมการพัฒนา มีแผนแนวทางการพัฒนา (Development Guide Plan – DGP) จำนวน 55 แผน เป็นแผนการใช้ที่ดินที่มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาในอนาคตของเมืองในระยะ 10-15 ปี จะมีการปรับปรุงทุก 5 ปี และจะสอดคล้องกับแผนแนวคิด เป็นการแปลแผนแนวคิดซึ่งเป็นภาพรวมและวิสัยทัศน์ของเมืองกว้างๆ คู่แผนรายละเอียดเพื่อการปฏิบัติแผนแม่บท ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน (land use) และความหนาแน่น (density) ที่อนุญาตในพื้นที่ทุกแปลงของเมือง โดยแผนแม่บท 2003 มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการประกอบธุรกิจโดยให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น อนุรักษ์และส่งเสริมเอกลักษณ์

สำหรับเครื่องมือที่สำคัญที่สาธารณรัฐสิงคโปร์นำมาใช้ในการสร้างพื้นที่นันทนาการ คือ The Parks and Waterbodies Plan และ The Identity Plan เป็นแนวทางในการวางแผนพื้นที่สีเขียวและเอกลักษณ์ของแผนแม่บท 2003 ซึ่งทั้งสองแผนนี้เสนอแนวคิดที่ต้องการส่งเสริมพื้นที่สีเขียวและเอกลักษณ์ของเมืองควบคู่กับการปรับปรุงสภาพแวดล้อม โดยตัวกำหนดโครงสร้างสำหรับการปรับปรุงพื้นที่โล่ง (Open Space) และทางน้ำ (Waterways) จุดมุ่งหมายคือสร้างสรรค์ความสมดุลระหว่างการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและการแข่งขันด้านความต้องการที่ดิน ทางสีเขียว และทางสีน้ำเงิน จึงพบเห็นตามแนวเส้นทางจราจรพิเศษที่ต้องการให้ผ่านเข้าสู่เมืองอย่างสงบรวมรื่น โดยได้กำหนดลักษณะของพื้นที่เปิดโล่งไว้ 6 รูปแบบดังนี้

- ที่โล่งแบบธรรมชาติ (Natural open spaces) เป็นต้นว่า พื้นที่ป่าไม้ บึงรับน้ำ ป่า โกงกาง และการสงวนรักษาธรรมชาติ

-สวนสาธารณะขนาดใหญ่และสวนทั่วไป (Major park and gardens) เป็นต้นว่า สวนระดับภูมิภาค และสวนระดับย่าน

- สนามกีฬาและที่พักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วยสเตเดียม. สนามกอล์ฟ สวนประเภท การผจญภัยและการพักผ่อน ฯลฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- แนวกำหนดขอบเขต เป็นลักษณะการเชื่อมโยงพื้นที่สวนสาธารณะด้วยพื้นที่สีเขียว (Green Linkages) และพื้นที่สีเขียวกันชน (Green Belts) ซึ่งกันระหว่างพื้นที่เมืองแต่ละย่าน

- ทางสีเขียวภายในและส่วนเชื่อมโยงซึ่งเป็นส่วนของหมู่บ้านและชุมชนที่มีขนาดประชาชน 200,000 - 300,000 คน ทางสีเขียวนี้อาจเป็นภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและส่วนเชื่อมโยงได้แก่ ทางเดินเท้าที่เชื่อมต่อกันระหว่างหมู่บ้านและศูนย์กลางของเมืองภายในเขตเมืองใหม่

- พื้นที่โล่งอื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ทหาร และบริเวณเกษตรกรรม

ทางน้ำ (Waterways) เช่นแม่น้ำสิงคโปร์และแม่น้ำอื่น ๆ รวมทั้งคลองสายหลักสามารถนำมาปรับปรุง

ให้ใช้ประโยชน์ด้านการพักผ่อนหย่อนใจและเป็นการดึงดูดประชากรเข้าใกล้น้ำ

พื้นที่นันทนาการได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องซึ่งดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น สถานที่ท่องเที่ยว กลางแจ้ง สวนสาธารณะริมน้ำ หรือชายฝั่งทะเล ส่วนที่ปรับปรุงจากเหมืองแร่เก่าเป็นต้น ในบริเวณศูนย์กลาง เมืองการจัดให้มีสวนหย่อมขนาดเล็กจะช่วยให้เกิดพื้นที่นันทนาการในกลุ่มอาคารสูงหนาแน่น พื้นที่นันทนาการ ในเกาะต้องมีระบบที่เชื่อมโยงกันซึ่งจะทำให้ประชากรสามารถไปใช้บริการติดต่อกันได้หลายบริเวณ และพื้นที่โล่ง แนวยาวตามถนนและลำคลองสามารถ ใช้ประโยชน์เพื่อวิ่งออกกำลังกายและเป็นทางจักรยานได้ ซึ่งมักแยกเป็นอิสระจากทางรถยนต์ที่พลุกพล่าน

ที่ดินริมถนนจะกำหนดระยะถอยร่นอาคาร โดยเฉพาะจุดที่เป็นทางเข้าสู่ศูนย์กลางเมือง เพื่อให้เกิด พื้นที่นันทนาการสองข้างทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างถนนขนาดใหญ่ ซึ่งมีการปลูกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งมีความสวยงามตามฤดูกาล จะช่วยสร้างจุดสนใจของเมือง

แนวคิดในภาพรวมคือพื้นที่นันทนาการที่จัดไว้ในแต่ละอาณาบริเวณส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม และความรู้สึกทางชุมชน พื้นที่นันทนาการ ทุกแห่งต่างมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายพื้นที่นันทนาการ ทั้งหมด

2.5.2.4 กรณีตัวอย่าง Koog aan de Zaan ,The Neterlands

Koog aan de Zaan เป็นหมู่บ้านเล็กๆ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ Zaan ใกล้เมืองอัมสเตอร์ดัม ในต้นศตวรรษที่ 17 ได้มีการสร้างถนนยกระดับขึ้นบนเสาสูง 7 เมตร เพื่อใช้ข้ามแม่น้ำ Zaan แต่ในขณะเดียวกัน ถนนแห่งนี้ ก็ได้สร้างผลกระทบให้กับเมืองนี้เช่นกัน (พื้นที่ใต้ทางยกระดับนี้ แลดูเหมือนอนุสรณ์อันแปลกประหลาดประหนึ่งโบสถ์ที่ยืดยาวออก) โครงการนี้ มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จุดมุ่งหมาย เพื่อเชื่อมทั้งสองฝั่งของเมือง และทำให้พื้นที่ใต้ทางยกระดับกลับกลายเป็นสถานที่ที่มีชีวิตชีวาและพื้นที่ที่น่าจดจำหลังจาก มีสภาพเหมือนเป็นจุดบอดของเมืองมากกว่า 30 ปี

แบบร่างถูกจัดทำขึ้น โดยรวบรวมความต้องการและความคิดเห็นจากคนในชุมชนทั้งชาวบ้าน และผู้ประกอบการ โดยรวบรวมความคิดจากคนทุกเพศทุกวัยรวมทั้งเด็กและคนแก่ และจะถูกใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการปรับปรุงในครั้งนี้ ซึ่งโดยหลักๆแล้ว พื้นที่จะประกอบไปด้วย ร้านดอกไม้ ร้านขายปลา ลานจอดรถขนาด 120 คัน ส่วนเชื่อมเมืองกับแม่น้ำที่สร้างขึ้นสวนสาธารณะ และพื้นที่ที่เรียกว่ากราฟฟิตี้แกลเลอรี่ ซึ่งแผนงานนี้ถูกจัดทำโดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นและชาวบ้าน

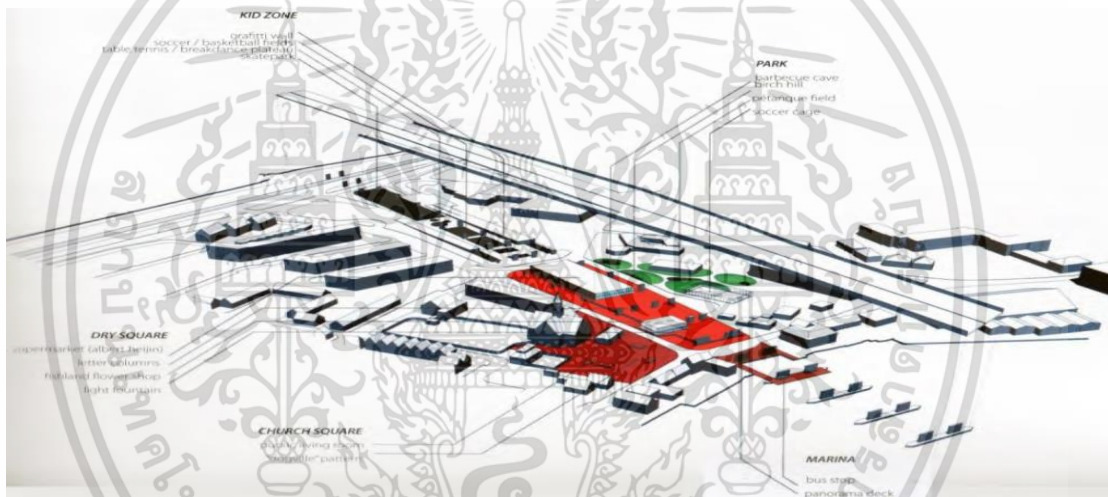
พื้นที่ใต้ทางยกระดับ ไล่จากตะวันออกสู่ตะวันตกจะประกอบไปด้วย ม้านั่งแห่งความรัก ลานสเก็ต สนามเด็กเล่น เวทีเบรกแดนซ์ สนามฟุตบอล สนามบาสเกตบอล ลานจอดรถ ทางข้าม ซุปเปอร์มาร์เกตในร่ม หอจดหมายเหตุ ร้านดอกไม้ ร้านขายปลา น้ำพุแสงไฟ ทางข้ามถนนอีกแห่ง ป้ายรถประจำทางแคะสลัก ท่าเรือเล็ก ๆ คาเฟ่ชาเขียว และแม่น้ำ ถัดจากทางยกระดับเป็นสวนสาธารณะเล็กๆที่มีเนินน้อยใหญ่ซึ่งจะช่วยเพิ่มความรู้สึกเขียวชอุ่มให้กับพื้นที่ นอกจากนี้ยังมี ลานบาร์บีคิวและสนามฟุตบอล ในส่วนของลานสเก็ต จะเป็นการขุดพื้นที่ใต้ทางยกระดับลงไปเป็นแอ่ง พื้นที่ลาดเอียงสร้างจากบล็อกโพลีโอสไตรีน จากนั้นตัดด้วยระบบคอมพิวเตอร์แล้วพันทับด้วยคอนกรีต ด้วยเทคโนโลยีใหม่นี้ ทำให้ง่ายต่อการก่อสร้างสำหรับทุก ๆงานดีไซน์

พื้นที่สีเขียวที่มากขึ้นไปในส่วนของจัตุรัสหน้าโบสถ์ ถูกปรับให้เป็นลานสำหรับตลาดหรืองานออกร้าน ทำให้พื้นที่ดึงดูดความสนใจได้มากกว่าเดิม ในจัตุรัสส่วนที่เป็นฝั่งเมืองดั้งเดิมจะเป็นอิฐสีอ่อน ในส่วนที่เป็นไม้ บ่งบอกถึงการเป็นสถานที่อยู่ดั้งเดิม

อาคารบ้านเรือนที่แออัดริมฝั่งแม่น้ำเป็นอุปสรรคในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สาธารณะของเมืองกับแม่น้ำ จึงมีการขุดคลองและสร้างท่าเทียบเรือเล็ก ๆ เป็นการเชื่อมต่อไปยังถนนสายหลัก เน้นให้เห็นแสงสะท้อนของพื้นน้ำ ไปยังเพดานทางยกระดับ ท่าเรือจะยื่นไปจนถึงเสาที่สองในแม่น้ำ คาเฟ่ชาเขียวเผยให้เห็นทิวทัศน์อันน่ามหัศจรรย์ของแม่น้ำ ทางยกระดับนี้ช่วยเพิ่มโอกาสในการเชื่อมโยงหมู่บ้านกับทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างไม่น่าเชื่อ

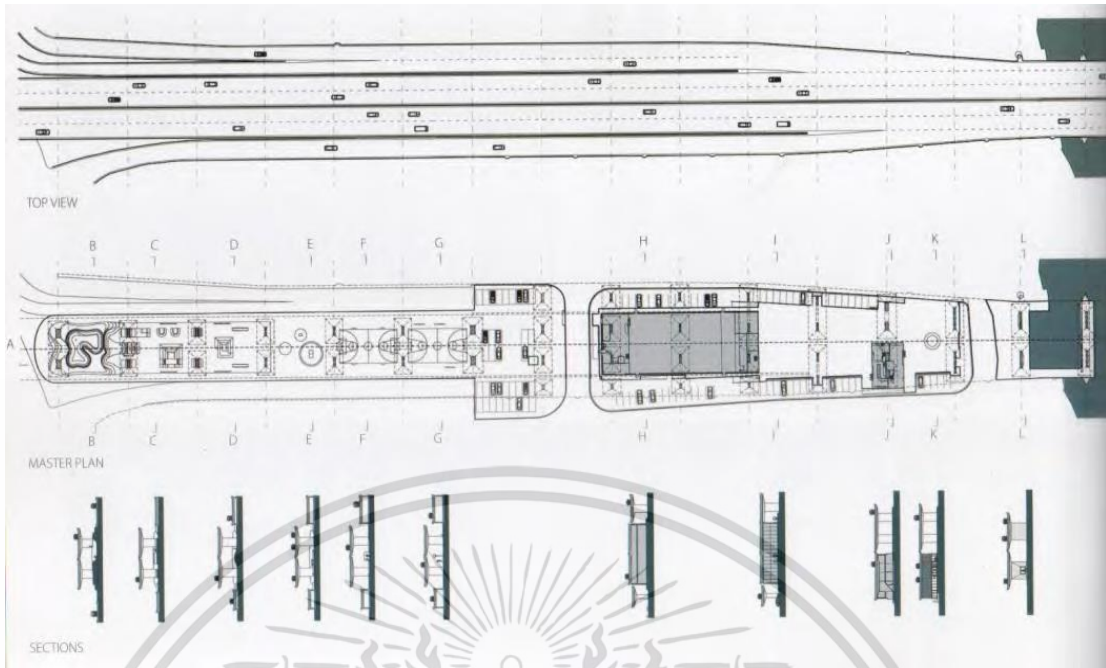

ภาพที่ 2.13 บริเวณพื้นที่ท่าเรือ ที่มา: public space, A8erna, accessed December 10,2012, available from <http://www.publicspace.org/en/projects/d046-a8erna/prize:2006>

ภาพที่ 2.14 แผนผังการใช้ประโยชน์พื้นที่โครงการ Koog aan de Zaan
ที่มา: public space, A8erna, accessed December 10,2012, available from
<http://www.publicspace.org/en/projects/d046-a8erna/prize:2006>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.15 ผังพื้น, ผังบริเวณ, รูปตัด พื้นที่โครงการ Koog aan de Zaan
ที่มา: public space, **A8erna**, accessed December 10,2012, available from
<http://www.publicspace.org/en/projects/d046-a8erna/prize:2006>

ภาพที่ 2.16 บริเวณพื้นที่ ลานสเก็ต ที่มา: public space, **A8erna**, accessed December 10,2012,
available from <http://www.publicspace.org/en/projects/d046-a8erna/prize:2006>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

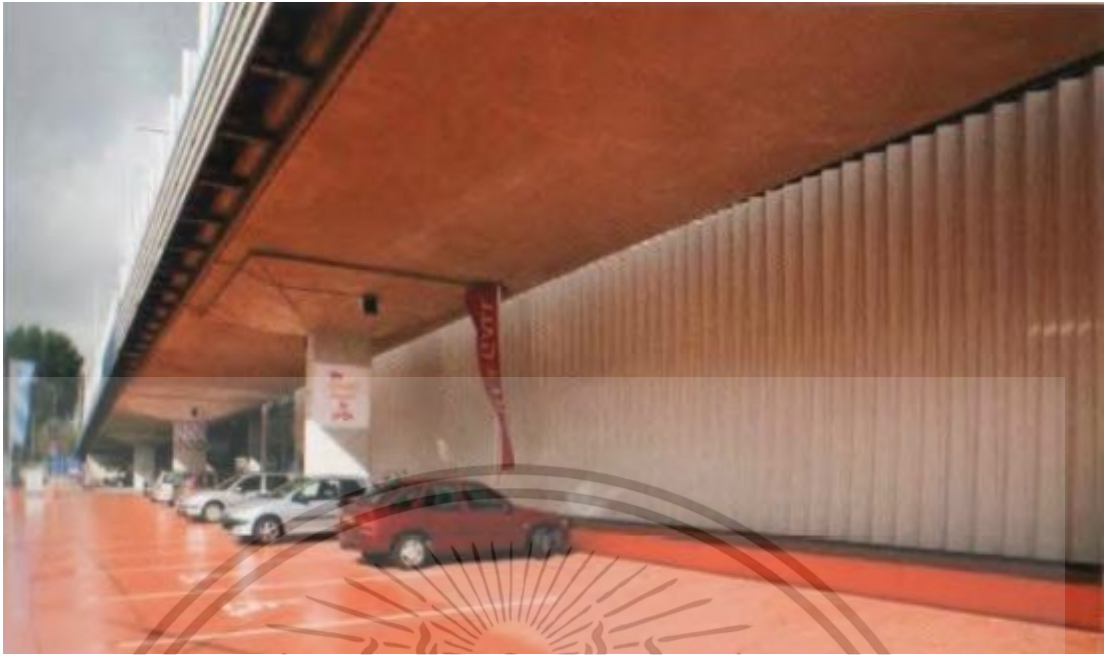

ภาพที่ 2.19 บริเวณลานหน้าซูปเปอร์มาร์เก็ตจัดทำเป็นลานจอดจักรยาน ที่มา: public space, A8erna, accessed December 10, 2012, available from <http://www.publicspace.org/en/projects/d046-a8erna/prize:2006>

ภาพที่ 2.20 บริเวณลานด้านข้างซูปเปอร์มาร์เก็ตจัดทำเป็นลานจอดรถยนต์ ที่มา: public space, A8erna, accessed December 10, 2012, available from <http://www.publicspace.org/en/projects/d046-a8erna/prize:2006>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.21 ลานจอดรถข้างซูเปอร์มาร์เก็ต ที่มา: public space, A8ernA, accessed December 10,2012, available from <http://www.publicspace.org/en/projects/d046-a8erna/prize:2006>

ภาพที่ 2.22 ลานจอดรถหน้าซูเปอร์มาร์เก็ต ที่มา: public space, A8ernA, accessed December 10,2012, available from <http://www.publicspace.org/en/projects/d046-a8erna/prize:2006>

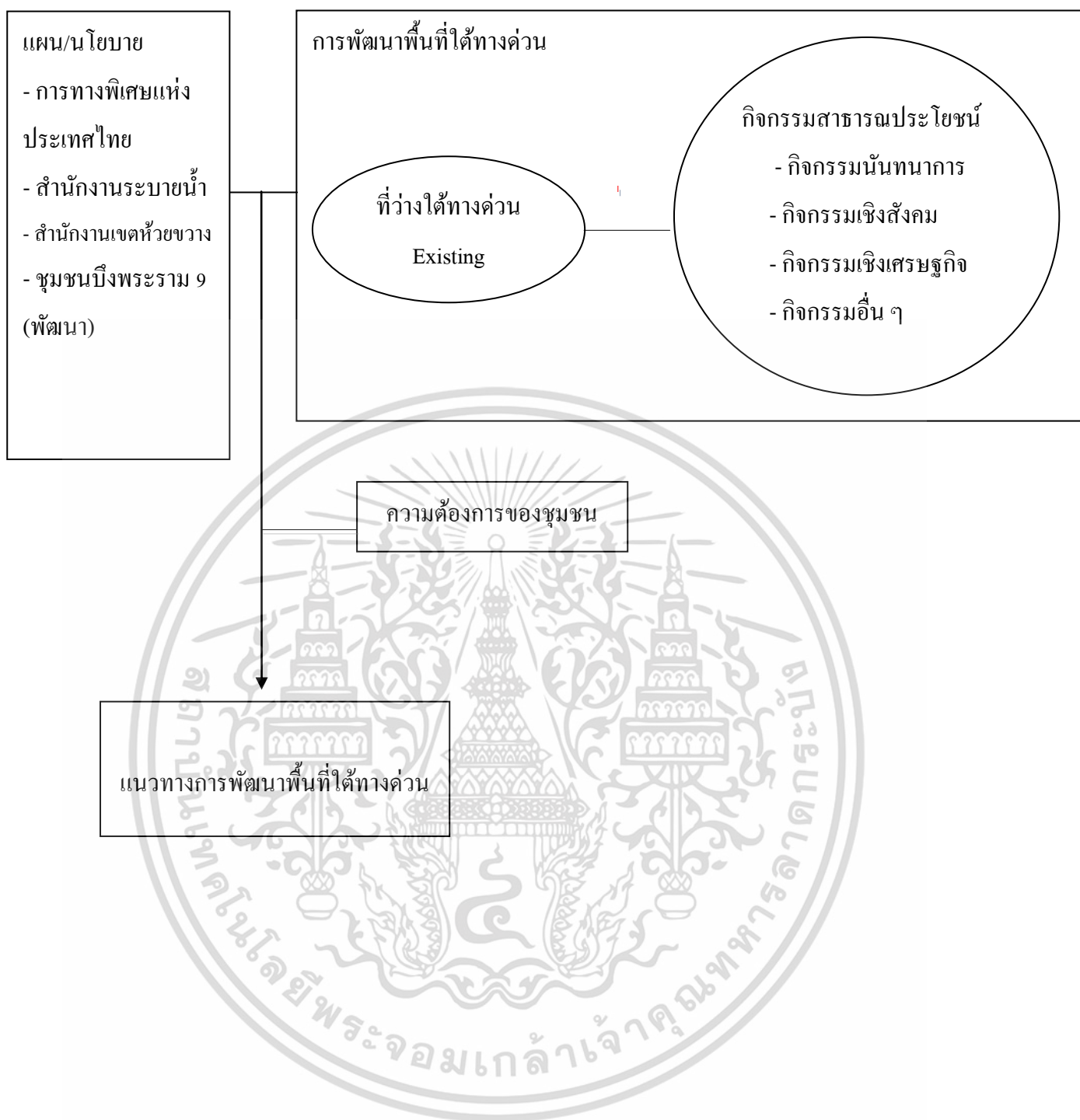
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.6 กรอบความคิดในการศึกษา

พื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนเมื่อวิเคราะห์ตามประเภทของพื้นที่ว่าง กล่าวได้ว่า พื้นที่ใต้ทางด่วนจัดเป็นพื้นที่ว่างประเภทหนึ่ง (urban space) เนื่องจากมีประโยชน์ใช้สอย และเป็นที่เว้นว่างสำหรับการสัญจร (corridor open space) บางส่วนก็เป็นพื้นที่ที่ถูกกละเลย หรือยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ (underutilized space) แต่มีศักยภาพในการปรับปรุงหรือพัฒนาขึ้นมาใหม่ และมีพื้นที่ชุมชน (community space) และควรมีพื้นที่สาธารณะ (Public Space) เพื่อรองรับกิจกรรมที่เป็นพื้นที่ชุมชน รวมทั้งกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจที่ไม่ต้องออกแรง (passive recreation) และกิจกรรมที่ต้องออกแรง (active recreation) ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามความเหมาะสมของพื้นที่เมืองและชุมชนโดยรอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

เนื้อหาในบทนี้จะอธิบายถึงวิธีที่ใช้ในงานวิจัย เพื่อศึกษารูปแบบความต้องการของคนในพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนบริเวณใต้ทางพิเศษฉลองรัช (ช่วงบึงพระราม 9) เพื่อเป็นกิจกรรมพื้นที่ชุมชน

3.1 รูปแบบวิธีวิจัย

เนื้อหาการศึกษาในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของค่าตัวแปรต่าง ๆ จากการสำรวจรูปแบบความต้องการเพื่อหากิจกรรมที่เหมาะสมต่อพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนต่อไป

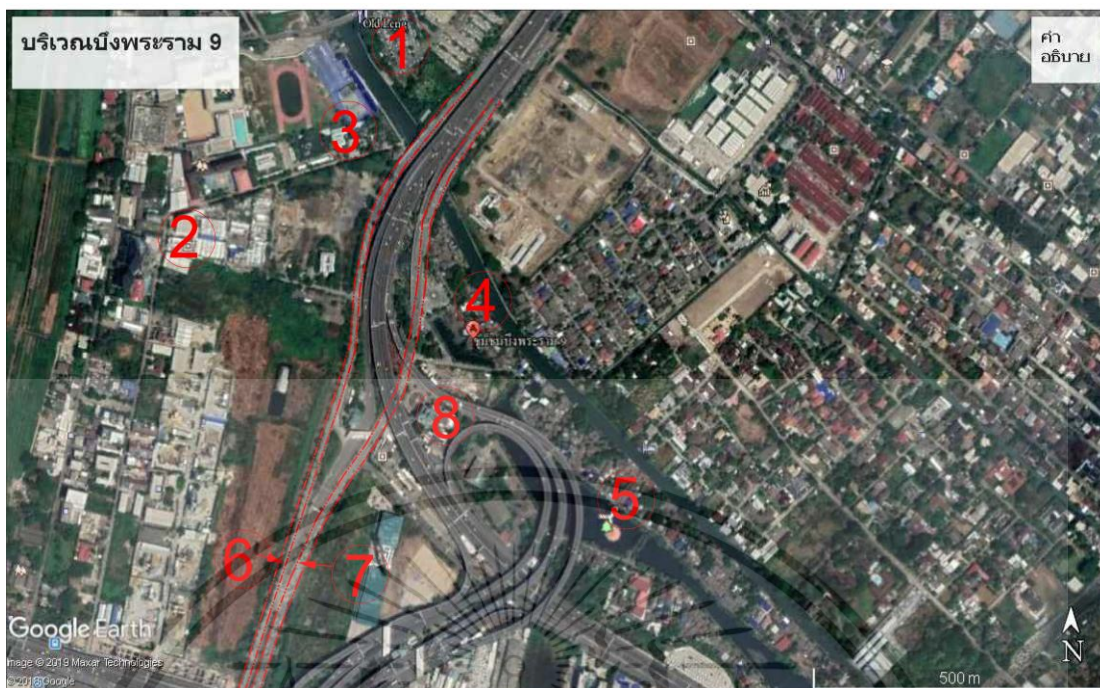
3.2 การกำหนดพื้นที่ศึกษา

การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) เป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงคมนาคม มีหน้าที่รับผิดชอบในการก่อสร้างหรือจัดให้มีทางพิเศษและแก้ไขปัญหาจราจร โดยทางพิเศษที่ดำเนินการส่วนใหญ่เป็นทางยกระดับเหนือพื้นดินเกือบทั้งหมด ทำให้มีพื้นที่ว่างใต้โครงสร้างเป็นจำนวนมากตลอดแนวสาย โดยปัจจุบันการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ได้ก่อสร้างและเปิดให้ใช้บริการแล้ว 8 สายทาง รวมระยะทาง 224.59 กม. เนื่องจากผู้วิจัยมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณและระยะเวลาศึกษา ผู้วิจัยจึงเลือก ทางพิเศษฉลองรัช ช่วงใต้ทางด่วนบริเวณบึงพระราม 9 โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนที่จะใช้เป็นพื้นที่ศึกษาดังนี้

1. เป็นพื้นที่ว่างและไม่มีการใช้ประโยชน์แต่อย่างใด
2. ในพื้นที่ใต้ทางด่วนมีชุมชนบึงพระราม 9 (พัฒนา) และมีชุมชนโดยรอบของพื้นที่ใต้ทางด่วนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมพื้นที่ชุมชนและใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา : ผู้วิจัยจึงเลือก ทางพิเศษฉลองรัช ช่วงใต้ทางด่วนบริเวณ บึงพระราม 9

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.1 แสดงแผนที่ภาพรวมบริเวณบึงพระราม 9

หมายเลข 1 บริเวณศูนย์แพทย์พัฒนา

หมายเลข 2 บริเวณวัดพระราม 9

หมายเลข 3 บริเวณชุมชนหลังสมาคมโรงเรียนไทย - ญี่ปุ่น

หมายเลข 4 บริเวณชุมชนบึงพระราม 9 (พัฒนา)

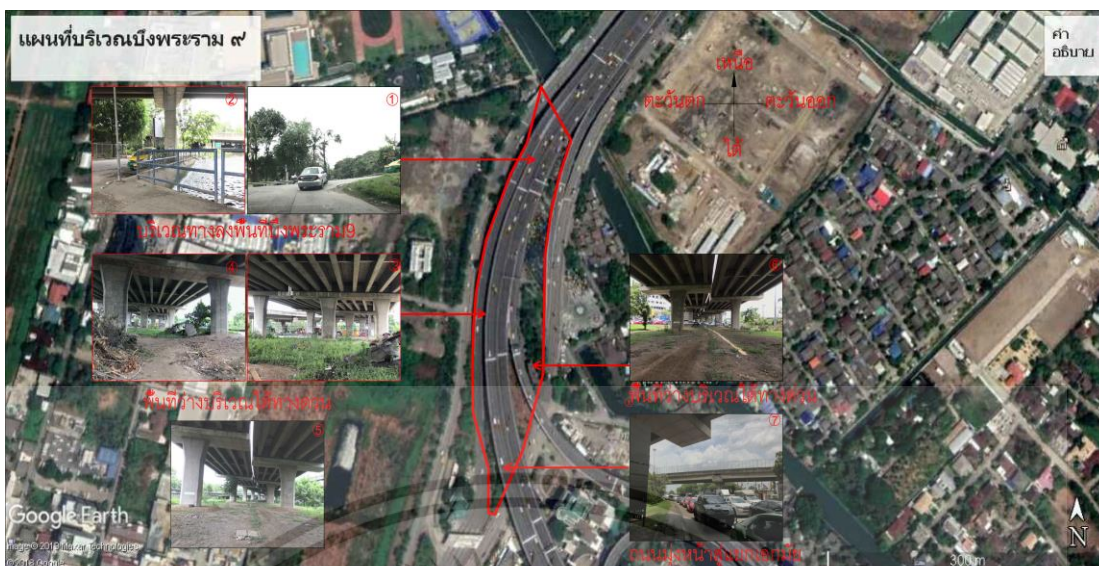
หมายเลข 5 บริเวณชุมชนบึงพระราม 9

หมายเลข 6 ถนนมุ่งหน้าสู่แยกเหม่งจ๋าย

หมายเลข 7 ถนนมุ่งหน้าสู่แยกเอกมัย

หมายเลข 8 สำนักงานระบายน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.2 หมายถึง แสดงแผนที่ขอบเขตใต้ทางด่วนบริเวณ

ภาพที่ 3.3 หมายถึง แสดงแผนที่ขอบเขตบริเวณชุมชนบึงพระราม 9 พัฒนาที่อยู่ติดกับบริเวณพื้นที่ที่จะศึกษาในระยะ 500 เมตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 ประชากร ในการวิจัยมีทั้งหมด 1 กลุ่ม ได้แก่

1. ชุมชนบึงพระราม 9 พัฒนา ซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่ศึกษาในระยะ 500 เมตร
ประชากรกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้คือ ประชากรที่อยู่ในบริเวณโดยรอบของพื้นที่ใต้ทางช่วง (ช่วงบึงพระราม 9) มีจำนวน 215 หลังคาเรือน (ข้อมูลสำนักงานเขตห้วยขวาง ปี 2561)

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.3.2.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

อาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน โดยแต่งตั้งตามระเบียบของชุมชน
- 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่การทางพิเศษแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน ตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายกรรมสิทธิ์ที่ดิน
- 3) สำนักงานระบายน้ำ จำนวน 1 คน ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานสำนักงานระบายน้ำ
- 4) สำนักงานเขตห้วยขวาง จำนวน 1 คน ตำแหน่งผู้อำนวยการเขตห้วยขวาง

3.3.2.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการตอบแบบสอบถาม

โดยการสุ่มเลือกตัวแทน 1 ตัวอย่างจากทุกหลังคาเรือน รวมมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 215 ตัวอย่าง

3.4 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ แบบสอบถาม และใช้การสัมภาษณ์แบบซึ่งหน้า (Face to Face Interview)

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลให้ได้ตามวัตถุประสงค์ โดยแบ่งข้อมูลในแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากร

ส่วนที่ 2 ความต้องการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

ส่วนที่ 3 ความต้องการกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

ส่วนที่ 4 ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผลงานวิจัย แผนนโยบาย และ ทบทวนแนวความคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

3.4.2 การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม (Field Research)

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยอาศัยการสำรวจ แปลงที่ดิน สภาพแวดล้อม สภาพพื้นที่ทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาพร้อมบันทึกภาพประกอบเกี่ยวกับสภาพทั่วไป โดยรอบ พื้นที่และทำการแปลงข้อมูลจากการสำรวจมาเป็นเอกสารหรือแปลนที่เพื่อประกอบการวิเคราะห์ต่อไป

3.4.3 การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire)

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยวิธีสุ่มตัวอย่างในเรื่องของคุณลักษณะ ประชากร ความต้องการกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน และความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก

3.4.4 แบบสัมภาษณ์เจาะจง

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

- การทางพิเศษแห่งประเทศไทยจะสัมภาษณ์ในประเด็นแผนนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน มาตรการป้องกันด้านต่าง ๆ และความเป็นไปได้ในการใช้พื้นที่
- สำนักงานระบายน้ำจะสัมภาษณ์ในประเด็นแผนนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน แนวโน้มในการพัฒนาและความเป็นไปได้ในการใช้พื้นที่
- สำนักงานเขตห้วยขวางจะสัมภาษณ์ในประเด็นแผนนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน แนวโน้มในการพัฒนาพื้นที่ และโอกาสในการปรับปรุงพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ผู้นำชุมชนจะสัมภาษณ์ในประเด็นความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ โอกาสในการปรับปรุงพื้นที่ และความเป็นไปได้ในการใช้พื้นที่

3.4.5 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้มาจากแบบสอบถาม

3.4.5.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

คุณลักษณะชาวชุมชนในพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วน (บึงพระราม9 พัฒนา)

3.4.5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชน
2. ความต้องการกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน
3. ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก

ตัวแปรที่กำหนดความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชน

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

คุณลักษณะประชากร

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) สถานภาพในครัวเรือน
- 4) สถานภาพสมรส
- 5) ระดับการศึกษา
- 6) อาชีพ
- 7) ระยะเวลาการอยู่อาศัย
- 8) สถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัย

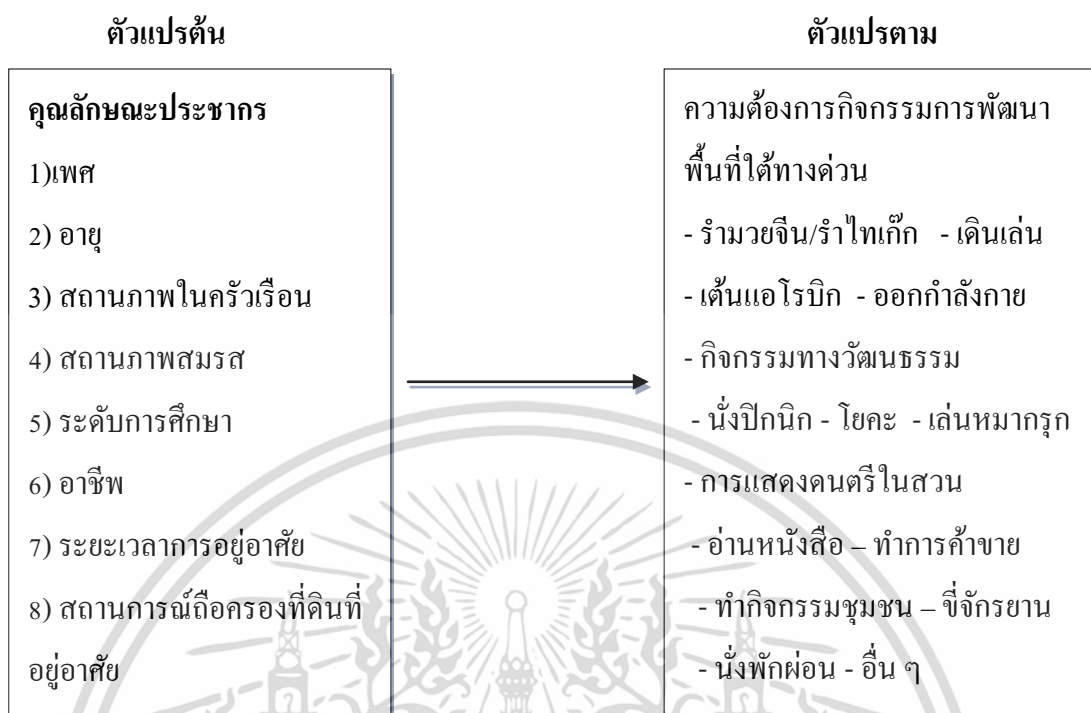
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่

รองรับกิจกรรมของชุมชน

- เห็นด้วย
- ไม่เห็นด้วย
- ไม่แน่ใจ

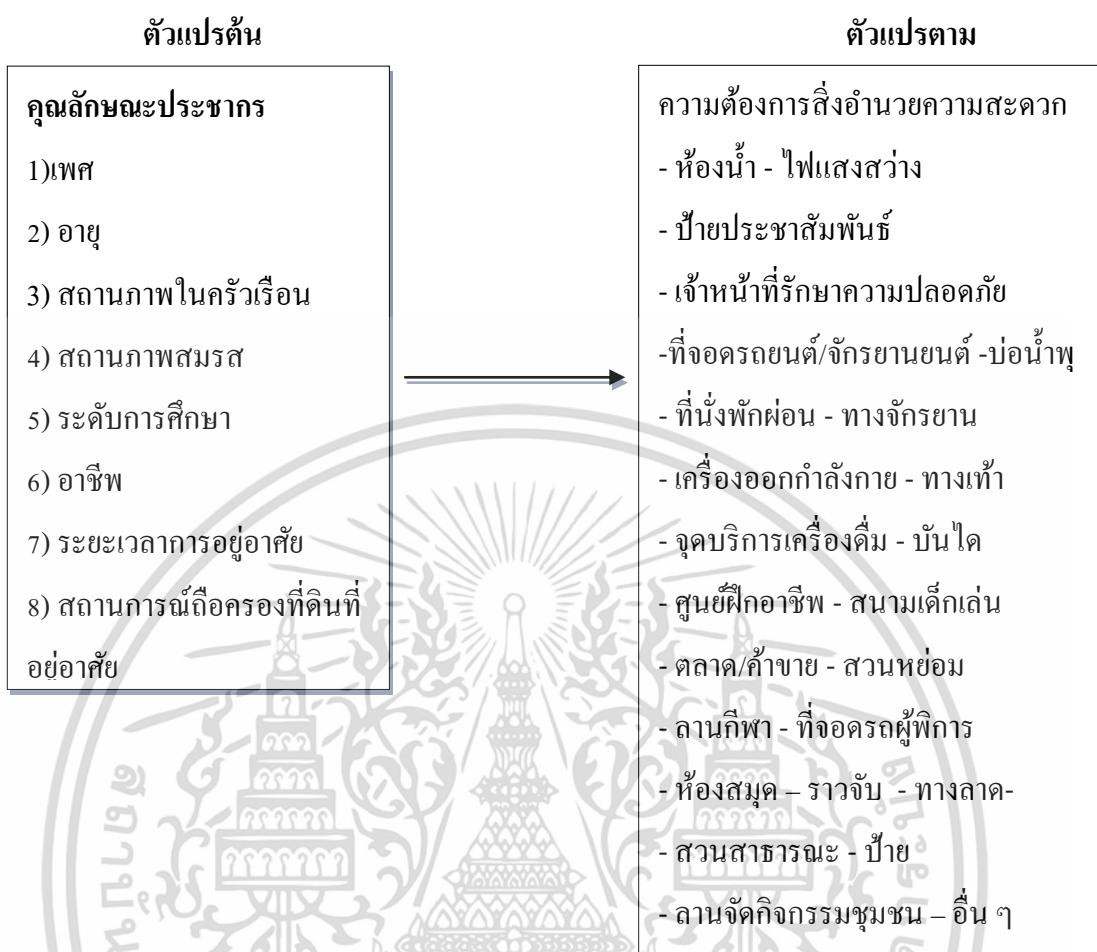
ภาพที่ 3.4 แสดงการเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม (1)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.5 แสดงการเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม (2)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.6 แสดงการเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม (3)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานี้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน คือ

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

การสรุปนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูล และทบทวนเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและการวิเคราะห์สภาพปัญหาของพื้นที่ปัจจุบัน

3.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของลักษณะประชากร

จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามของชุมชนบึงพระราม 9 (พัฒนา) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาตามสิ่งที่เกิดขึ้น โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package For The Social Science) ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

3.5.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม คุณลักษณะประชากร และความ ต้องการพื้นที่กิจกรรมชุมชนบริเวณใต้ทางด่วน สำหรับข้อมูลที่มีการวัดแบบกลุ่ม (Nominal) จะอธิบายด้วยค่าสถิติแบบร้อยละ (Percentage) ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว (Univariate Analysis) ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะประชากร ความต้องการพัฒนาพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนเพื่อเป็นกิจกรรมพื้นที่ชุมชน และข้อมูลต่าง ๆ มีการกระจายอย่างไร ทำให้เห็นภาพรวมของข้อมูลได้สะดวกขึ้น

3.5.3.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากร และความคิดเห็น เกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชน ใช้การวิเคราะห์แบบไคสแควร์ (Chi – Square)

3.5.3.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากร และความต้องการ กิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน ใช้การวิเคราะห์แบบแบบไคสแควร์ (Chi – Square)

3.5.3.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากร และความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก ใช้การวิเคราะห์แบบไคสแควร์ (Chi – Square)

3.5.4 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา Content analysis

ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์ โดยการสรุปความ และเนื้อหาสำคัญที่เกี่ยวข้อง

3.6 การนำเสนอข้อมูล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในการนำเสนอข้อมูลแบ่งออกเป็นส่วน โดยให้มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ได้แก่

3.6.1 ศึกษา นโยบายแผนงานของหน่วยงานการทางพิเศษแห่งประเทศไทย สำนักงานเขตห้วยขวางและสำนักงานระบายน้ำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ว่าง นำเสนอโดยวิธีการบรรยายสรุป

3.6.2 เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ว่างนำเสนอโดยวิธีการบรรยายสรุป

3.6.3 ศึกษา รูปแบบความต้องการของคนในพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษเพื่อหาประโยชน์ที่เหมาะสม นำเสนอ โดยวิธีการบรรยายสรุป

3.6.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย นำเสนอโดยวิธีการบรรยายสรุป

3.7 นิยามปฏิบัติการ

ในส่วนนี้มีนิยามปฏิบัติการ อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ระดับการวัด วิธีการที่ได้มาซึ่งข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงนิยามปฏิบัติการ

ชื่อตัวแปร	นิยามปฏิบัติการ	ระดับการวัด	วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล
ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากร			
เพศ	1. ชาย 2. หญิง	นามมาตรา (Nominal)	แบบสอบถาม
อายุ	1 – 25 ปี 26 – 60 ปี มากกว่า 60 ปี	นามมาตรา (Nominal)	แบบสอบถาม
สถานภาพในครัวเรือน	1. เจ้าบ้าน 2. ผู้อยู่อาศัย เช่า/เช่าช่วง	(Nominal)	แบบสอบถาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ชื่อตัวแปร	นิยามปฏิบัติการ	ระดับการวัด	วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล
จำนวนคนในครอบครัวของท่าน		อัตราส่วน (Ratio)	แบบสอบถาม
ระดับการศึกษา	วัดโดยการแบ่งกลุ่ม 1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษา 3. ปริญญาตรี 4. สูงกว่าปริญญาตรี 5. อื่น ๆ	(Nominal)	แบบสอบถาม
อาชีพ	วัดโดยการแบ่งกลุ่ม 1. นักเรียน/นักศึกษา 2. รับราชการ 3. รัฐวิสาหกิจ 4. ค้าขาย 5. ประกอบธุรกิจส่วนตัว 6. พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน 7. รับจ้างอิสระ 8. อื่น ๆ	นามมาตรา (Nominal)	แบบสอบถาม
ระยะเวลาการอยู่อาศัย	1. น้อยกว่า 1 ปี 2. 1-5 ปี 3. 5-10 ปี 4. มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป	(Nominal)	แบบสอบถาม
สถานการณ์ถือครองที่ดินที่อาศัย	1. เป็นเจ้าของที่ดิน 2. เช่าอยู่อาศัย	(Nominal)	แบบสอบถาม
ส่วนที่ 2 ระดับความต้องการพัฒนาพื้นที่สำหรับชุมชนเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์			
ภายในชุมชนของท่านมีพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมชุมชนหรือไม่	1. มี 2. ไม่มี	นามมาตรา (Nominal)	แบบสอบถาม
ปัจจุบันมีพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมของชุมชน ปัจจุบันมีความเพียงพอหรือไม่	1. เพียงพอ 2. ไม่เพียงพอ	นามมาตรา (Nominal)	แบบสอบถาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

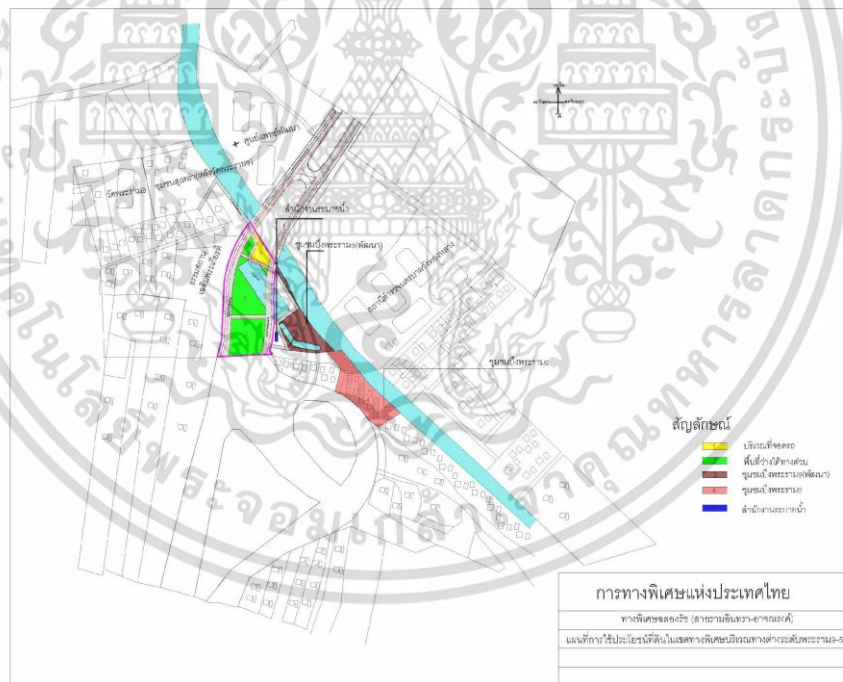
ชื่อตัวแปร	นิยามปฏิบัติการ	ระดับการวัด	วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล
ในกรณีที่จะต้องปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชนท่านเห็นด้วยหรือไม่	1. เห็นด้วย 2. ไม่เห็นด้วย 3. ไม่แน่ใจ	(Nominal)	แบบสอบถาม
ปัจจุบันท่านทำกิจกรรมอะไรบ้างในชุมชน	1. ออกกำลังกาย 2. ดูแลผู้สูงอายุ 3. ค้าขาย 4. เทศกาลประจำปี 5. งานประชุมของชุมชน 6. กิจกรรมประจำปี 7. งานเกี่ยวกับศาสนา 8. เดินแอโรบิก 9. ตลาดนัด	นามมาตรา (Nominal)	แบบสอบถาม
ส่วนที่ 3 ระดับความต้องการพื้นที่กิจกรรมชุมชน			
ถ้าพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนได้จริงท่านจะต้องการความต้องการกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน	1. รำมวยจีน/รำไทเก๊ก 2. เดินเล่น 3. เดินแอโรบิก 4. ออกกำลังกาย 5. กิจกรรมทางวัฒนธรรม 6. นั่งปิกนิก 7. โยคะ 8. เล่นหมากรุก 10. การแสดงดนตรีในสวน 11. อ่านหนังสือ 12. ทำการค้าขาย 13. ทำกิจกรรมชุมชน 14. ชี้อัจฉริยะ 15. นั่งพักผ่อน 16. อื่น ๆ	(Nominal)	แบบสอบถาม
สิ่งอำนวยความสะดวก	1. ห้องน้ำ 2. ไฟแสงสว่าง 3. ป้ายประชาสัมพันธ์ 4. เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย 5. ที่จอดรถ 6. บ่อน้ำพุ 7. อื่น ๆ	(Nominal)	แบบสอบถาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ในบทนี้จะนำเสนอถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทั่วไปบริเวณใต้ทางพิเศษคลองรัช (ช่วงบึงพระราม 9) ยังมีพื้นที่ว่างค่อนข้างมากที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ดังนั้นการศึกษาพื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อพัฒนาพื้นที่ว่างเพื่อรองรับกิจกรรมพื้นที่ชุมชน ถนนเส้นนี้มีลักษณะยาวเป็นเส้นตรงประมาณ 28.2 กิโลเมตร เป็นถนนสายใหญ่ที่มีการจราจรคับคั่งเป็นถนนที่เชื่อมระหว่างถนนเส้นใหญ่ 2 เส้น คือ โดยมีถนนประดิษฐ์มนูธรรมขนานบจากรามอินทรา พื้นที่ศึกษามีเนื้อที่ทั้งหมด 54 ไร่ 0 งาน 62 ตารางวา หรือ 86,648.81 ตารางเมตร ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา 27 ไร่ 1 งาน 83 ตารางวา หรือ 43,932.48 ตารางเมตร บริเวณใต้ทางด่วนสำนักงานระบายน้ำขอใช้พื้นที่ 14 ไร่ 3 งาน 70 ตารางวา

ภาพที่ 4.1 แผนที่แสดงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

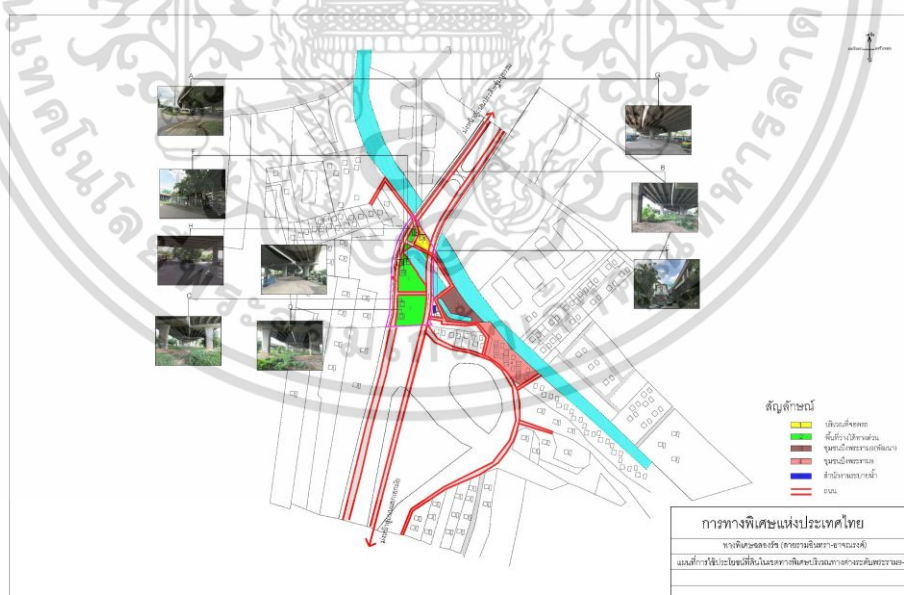
1. สภาพทั่วไปเชิงกายภาพของพื้นที่ศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งพื้นที่ค้าขายเดิม
3. สภาพทั่วไปเชิงสังคมและเศรษฐกิจ
4. ลักษณะเส้นทางถนนโดยรอบของพื้นที่ศึกษา

4.1 สภาพทั่วไปเชิงกายภาพของพื้นที่ศึกษา

บริเวณใต้ทางพิเศษฉลองรัช (ช่วงบึงพระราม 9) มีชุมชนบึงพระราม 9 (พัฒนา) ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่ในเขตชุมชน 1,846 คน เป็นชาย 911 คน หญิง 935 คน มีจำนวนทั้งหมด 215 ครั้วเรือน ซึ่งบริเวณโดยรอบยังมีชุมชนบึงพระราม 9 และชุมชนสุเหร่าไทย – ญี่ปุ่น จากการลงพื้นที่สำรวจบริเวณพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 และพื้นที่โดยรอบนั้น พบว่า เป็นพื้นที่ว่างทั้งบริเวณโดยรอบและบริเวณใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 ยังมีการปล่อยให้พื้นที่ว่างโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ของพื้นที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้งยังพบปัญหา คือ มีคนบุกรุกเข้ามาจอดรถโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งหากมีการจัดระเบียบและพัฒนาพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 ก็จะสามารถใช้พื้นที่เหล่านี้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนที่มีการเติบโตอยู่อย่างเสมอทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนทั้งในเรื่องของความปลอดภัย และอาจเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชนได้ด้วย

ภาพที่ 4.2 แผนที่แสดงพื้นที่บริเวณทางด่วน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.3 บริเวณทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

ภาพที่ 4.4 บริเวณพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.5 บริเวณพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

ภาพที่ 4.6 บริเวณพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.7 บริเวณพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

ภาพที่ 4.8 บริเวณรอบพื้นที่ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.9 บริเวณรอบพื้นที่ใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

4.1.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งพื้นที่ค้าขายเดิม

จากการลงพื้นที่สำรวจบริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 พบว่า มีรถยนต์และรถรับจ้างเข้ามาจอดบริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 เป็นจำนวนมาก ซึ่งรถยนต์และรถรับจ้างเหล่านี้ไม่ได้มีการขออนุญาตการใช้พื้นที่แต่อย่างใด อีกทั้งการใช้พื้นที่นั้นยังไม่มีความเป็นระเบียบและยังไม่มีหน่วยงานใดมาจัดการการใช้พื้นที่อย่างจริงจัง และมีประชาชนเข้ามาตกปลาในบ่อน้ำรวมทั้งมีร้านค้าเงินทั้งประจำและไม่ประจำมาใช้พื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 ทั้งนี้ยังไม่มีหน่วยงานใดมาดำเนินการจัดการระเบียบของการใช้พื้นที่และจัดการในเรื่องของความสะอาด จึงทำให้ร้านค้าเงินมีการจัดตั้งร้านค้าอย่างไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควร

ภาพที่ 4.10 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งพื้นที่ค้าขายเดิม

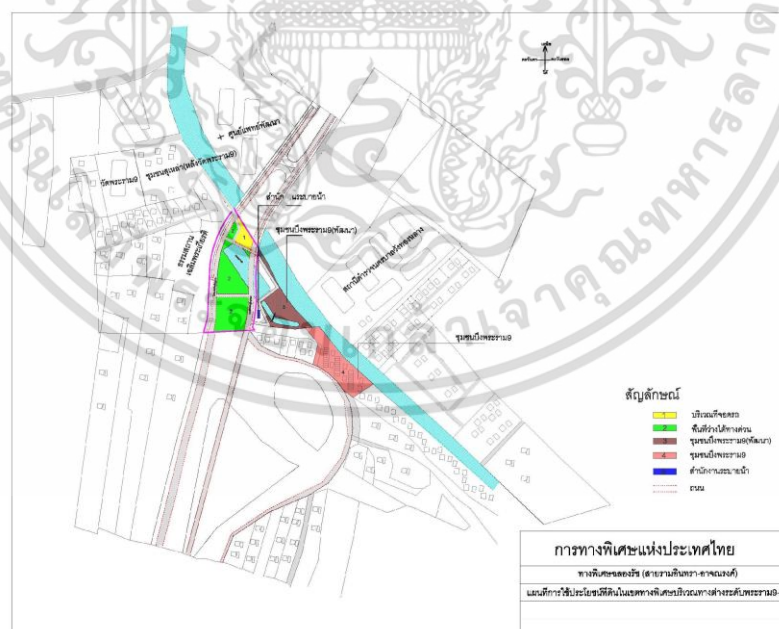
ภาพที่ 4.11 บริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.12 ร้านค้าริมทางบริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

4.1.2 ลักษณะเส้นทางถนนโดยรอบของพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 4.13 เส้นทางถนน โดยรอบของพื้นที่ศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.14 เส้นทางถนนโดยรอบของพื้นที่ศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.15 บริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

ภาพที่ 4.16 บริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.17 บริเวณถนนใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 (15 ธันวาคม 2561)

4.2 สภาพทั่วไปเชิงสังคมและเศรษฐกิจ

ชุมชนบึงพระราม 9 อยู่ติดกับพื้นที่ศึกษาในระยะ 500 เมตร โดยประชากรกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่อยู่ในบริเวณ โดยรอบของพื้นที่ใต้ทางด่วน (ช่วงบึงพระราม 9) มีจำนวน 215 หลังคาเรือน (ข้อมูลจากสำนักงานเขตห้วยขวาง ปี 2561) สภาพครัวเรือนเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น และบางหลังเป็นบ้านปูนและบ้านไม้ รวมทั้งบางพื้นที่มีลักษณะเป็นห้องแถว สภาพชุมชนเป็นพื้นที่แออัด เป็นครอบครัวที่อยู่มานานสมัยรุ่นสู่รุ่น ในพื้นที่ชุมชนมีร้านค้าขายของชำและมีตลาดนัดเล็ก ๆ ขายเป็นบางวัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

การวิเคราะห์ข้อมูล

ชุมชนบึงพระราม 9 อยู่ติดถนนประมาณ 500 เมตร มีผู้อยู่อาศัยประมาณ 215 หลังคาเรือน เป็นชุมชนบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม และการค้าขายบางส่วน มีการตั้งถิ่นฐานมายาวนาน สภาพแวดล้อมเป็นอาคาร 1 – 2 ชั้น ลักษณะอาคารส่วนใหญ่เป็นครึ่งไม้ครึ่งปูน

การศึกษาเรื่อง ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 215 ชุด ด้วยโปรแกรม SPSS (Statistical Package for Social Science) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

การแบ่งสัดส่วนของจำนวนแบบสอบถามที่ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะกลุ่มตัวอย่าง
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพัฒนาพื้นที่สำหรับชุมชนเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพื้นที่กิจกรรมชุมชน
4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม
5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	93	43.25
หญิง	122	56.75
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 122 คน (ร้อยละ 56.75) และเป็นเพศชาย จำนวน 93 คน (ร้อยละ 43.25)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.2 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 25 ปี	47	21.86
26 – 60 ปี	141	65.58
มากกว่า 60 ปี	27	12.56
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 26 – 60 ปี จำนวน 141 คน (ร้อยละ 65.58) รองลงมา คือช่วงอายุ 1 – 25 ปี จำนวน 47 คน (ร้อยละ 21.86) และน้อยที่สุดเป็นกลุ่มคนอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 27 คน (ร้อยละ 12.56)

ตารางที่ 5.3 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพในครัวเรือน

สถานภาพในครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เจ้าบ้าน	53	24.65
ผู้อยู่อาศัย	162	75.35
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพในครัวเรือนเป็นผู้อยู่อาศัย จำนวน 162 คน (ร้อยละ 75.35) รองลงมา คือ มีสถานภาพในครัวเรือนเป็นเจ้าบ้าน จำนวน 53 คน (ร้อยละ 24.65)

ตารางที่ 5.4 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนคนในครอบครัว

จำนวนคนในครอบครัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 4 คน	132	61.40
5 – 8 คน	75	34.90
มากกว่า 8 คน	8	3.70
รวม	215	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 5.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนคนในครอบครัว 1 – 4 คน จำนวน 132 คน (ร้อยละ 61.40) รองลงมา คือ มีจำนวนคนในครอบครัว 5 – 8 คน จำนวน 75 คน (ร้อยละ 34.90) และน้อยที่สุดมีจำนวนคนในครอบครัวมากกว่า 8 คน จำนวน 8 คน (ร้อยละ 3.70)

ตารางที่ 5.5 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	87	40.46
สมรส	89	41.40
หย่าร้าง	9	4.19
หม้าย	30	13.95
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 89 คน (ร้อยละ 41.40) รองลงมา คือ มีสถานภาพโสด จำนวน 87 คน (ร้อยละ 40.46) และน้อยที่สุดมีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 9 คน (ร้อยละ 4.19)

ตารางที่ 5.6 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	46	21.40
มัธยมศึกษา	106	49.30
ปริญญาตรี	42	19.53
สูงกว่าปริญญาตรี	5	2.33
อื่นๆ	16	7.44
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 106 คน (ร้อยละ 49.30) รองลงมาคือระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 46 คน (ร้อยละ 21.40) และน้อยที่สุดคือระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 5 คน (ร้อยละ 2.33)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.7 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นักเรียน /นักศึกษา	37	17.21
รับราชการ	10	4.65
รัฐวิสาหกิจ	9	4.19
ค้าขาย	51	23.72
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	8	3.72
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	52	24.19
รับจ้างอิสระ	28	13.02
อื่น ๆ	20	9.30
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน จำนวน 52 คน (ร้อยละ 24.19) รองลงมาคืออาชีพค้าขาย จำนวน 51 คน (ร้อยละ 23.72) และน้อยที่สุดคืออาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 8 คน (ร้อยละ 3.72)

ตารางที่ 5.8 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาการอยู่อาศัย

ระยะเวลาการอยู่อาศัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	3	1.40
1 – 5 ปี	7	3.25
5 – 10 ปี	32	14.88
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	173	80.47
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยมากกว่า 10 ปี จำนวน 173 คน (ร้อยละ 80.47) รองลงมาคือมีระยะเวลาการอยู่อาศัย 5 – 10 ปี จำนวน 32 คน (ร้อยละ 14.88) และน้อยที่สุดคือระยะเวลาการอยู่อาศัยน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.40)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.9 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัย

สถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป็นเจ้าของที่ดิน	0	0.00
เช่าอยู่อาศัย	215	100.00
อื่น ๆ	0	0.00
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัยเป็นเช่าอยู่อาศัย จำนวน 215 คน (ร้อยละ 100)

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพัฒนาพื้นที่สำหรับชุมชนเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

ตารางที่ 5.10 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการการมีพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมชุมชน

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	194	90.23
ไม่มี	21	9.77
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.10 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมชุมชน จำนวน 194 คน (ร้อยละ 90.23) และไม่รับรู้ว่ามีพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมชุมชน จำนวน 21 คน (ร้อยละ 9.77)

ตารางที่ 5.11 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเพียงพอของพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมของชุมชน

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพียงพอ	93	43.26
ไม่เพียงพอ	122	56.74
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่มีอยู่ไม่เพียงพอ จำนวน 122 คน (ร้อยละ 56.74) และมีความเห็นว่าพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่มีอยู่เพียงพอ จำนวน 93 คน (ร้อยละ 43.26)

ตารางที่ 5.12 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชน

	จำนวนความถี่ (คน)	ร้อยละ
เห็นด้วย	204	94.88
ไม่เห็นด้วย	3	1.40
ไม่แน่ใจ	8	3.72
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.12 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะมีการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชน จำนวน 204 คน (ร้อยละ 94.88) รองลงมาคือไม่แน่ใจ จำนวน 8 คน (ร้อยละ 3.72) และน้อยที่สุดคือไม่เห็นด้วย จำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.40)

ตารางที่ 5.13 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชนที่มีการร่วมกันทำในปัจจุบัน

กิจกรรม	จำนวนความถี่	ร้อยละ
ออกกำลังกาย	112	18
เดินแอโรบิก	31	5
ค้าขาย	34	5.5
งานประชุมของชุมชน	97	15
งานเกี่ยวกับศาสนา	68	11
ตลาดนัด	32	5.2
ดูแลผู้สูงอายุ	25	4
เทศกาลประจำปี	122	19
กิจกรรมประจำปี	91	14
อื่นๆ	-	-
	612	96.7

จากตารางที่ 5.13 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชนที่มีการร่วมกันทำในปัจจุบันคือเทศกาลประจำปี ร้อยละ 19 รองลงมาคือออกกำลังกาย ร้อยละ 18 และน้อยที่สุดคือดูแลผู้สูงอายุ ร้อยละ 4

5.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพื้นที่กิจกรรมชุมชน

ตารางที่ 5.14 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ต้องการในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

กิจกรรม	จำนวนความถี่	ร้อยละ
ร่ำรวยเงิน/ร่ำไท่เก๊ก	18	2
เดินเล่น	99	15
เดินแอโรบิก	42	6
ออกกำลังกาย	126	19

ตารางที่ 5.14 (ต่อ)

กิจกรรม	จำนวนความถี่	ร้อยละ
ทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม	20	3
ที่นั่งปีกนิก	30	4
โยคะ	19	2.9
เล่นหมากรุก	14	2
การแสดงดนตรีในสวน	4	1
อ่านหนังสือ	24	3.7
ทำการค้าขาย	60	9
ทำกิจกรรมชุมชน	57	8
จีจรรย์าน	32	5
นั่งพักผ่อน	92	14
อื่นๆ	637	94.6

จากตารางที่ 5.14 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่ากิจกรรมที่ต้องการในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนคือออกกำลังกาย ร้อยละ 19 รองลงมาคือเดินเล่น ร้อยละ 15 และน้อยที่สุดคือการแสดงดนตรีในสวน ร้อยละ 1

ตารางที่ 5.15 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการ

	จำนวนความถี่	ร้อยละ
ห้องน้ำ	18	1.7
ไฟแสงสว่าง	135	12
ป้ายประชาสัมพันธ์	28	2.6
เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	78	7.4
ที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์	35	3.3
บ่อน้ำพุ	60	5.7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.15 (ต่อ)

	จำนวนความถี่	ร้อยละ
ที่นั่งพักผ่อน	78	7.4
ทางจักรยาน	37	3.5
ที่จอดรถจักรยาน	23	2.1
เครื่องออกกำลังกาย	20	1.9
ทางเท้า	31	2.9
จุดบริการเครื่องดื่ม	34	3.2
บันได	5	0.4
ศูนย์ฝึกอาชีพ	50	4.7
สนามเด็กเล่น	39	3.7
ตลาด/ค้าขาย	63	6
สวนหย่อม	88	8.3
ลานกีฬา	70	6.6
ที่จอดรถผู้พิการ	15	1.4
ห้องสมุด	32	3
ราวจับ	11	1
ทางลาด	3	0.2
สวนสาธารณะ	53	5
ป้าย	5	0.4
ลานจัดกิจกรรมชุมชน	37	3.5
อื่น ๆ	-	-
	1,048	98

จากตารางที่ 5.15 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกที่
ต้องการคือไฟแสงสว่าง ร้อยละ 12 รองลงมาคือสวนหย่อม ร้อยละ 8.3 และน้อยที่สุดคือทางลาด
ร้อยละ 0.2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.16 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ลงทุนในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เอกชน	1	0.47
หน่วยงานภาครัฐ	36	16.74
หน่วยงานภาครัฐร่วมกับเอกชน	98	45.58
หน่วยงานภาครัฐร่วมกับเอกชนและชุมชน	80	37.21
อื่น ๆ	-	
รวม	215	100.00

จากตารางที่ 5.16 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าผู้ลงทุนในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนควรเป็นหน่วยงานภาครัฐร่วมกับเอกชน จำนวน 98 คน (ร้อยละ 45.58) รองลงมาคือหน่วยงานภาครัฐร่วมกับเอกชนและชุมชน จำนวน 80 คน (ร้อยละ 37.21) และน้อยที่สุดคือเอกชนจำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.47)

ตารางที่ 5.17 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลพื้นที่หากมีการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	จำนวนความถี่	ร้อยละ
ดูแลพื้นที่	119	40
กำจัดขยะ	33	11
ดูแลเครื่องออกกำลังกาย	22	7.5
ดูแลความสงบเรียบร้อย	50	17
ดูแลความสะอาด	62	21
อื่น ๆ	5	1.7
	291	98.2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 5.17 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าหากมีการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนชุมชนควรมีส่วนร่วมด้านการดูแลพื้นที่ ร้อยละ 40 รองลงมาคือ ดูแลความสะอาด ร้อยละ 21 และน้อยที่สุดคืออื่น ๆ ร้อยละ 1.7

5.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ส่วนที่ 1 การศึกษาตัวแปรคุณลักษณะประชากรต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชน พบว่า

ตารางที่ 5.18 แสดงการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยคุณลักษณะประชากรกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชน

ปัจจัยคุณลักษณะประชากร	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ระดับการศึกษา	18.996	0.015	Sig
สถานการณืถือครองที่ดินที่อยู่อาศัย	70.997	0.000	Sig

จากตาราง 5.18 พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะประชากรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$) กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชน ดังนี้ ระดับการศึกษา (Chi-Square = 18.996, P-Value = 0.015) และสถานการณืถือครองที่ดินที่อยู่อาศัย (Chi-Square = 70.997, P-Value = 0.000) กล่าวได้ว่า ระดับการศึกษา และสถานการณืถือครองที่ดินที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชนที่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 2 การศึกษาตัวแปรคุณลักษณะประชากรต่อความต้องการพื้นที่กิจกรรมชุมชนในพื้นที่ว่างในเขตทางพิเศษ (ทางด่วนฉลองรัช บริเวณบึงพระราม 9) ด้านความต้องการกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน พบว่า

ตารางที่ 5.19 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านเพศ ต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
เดินแอโรบิก	14.053	0.000	Sig
ออกกำลังกาย	11.177	0.001	Sig
ทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม	6.581	0.011	Sig
โยคะ	18.716	0.000	Sig
เล่นหมากรุก	54.862	0.000	Sig
การแสดงดนตรีในสวน	13.385	0.000	Sig
อ่านหนังสือ	4.461	0.036	Sig
ทำกิจกรรมชุมชน	25.814	0.000	Sig
ขี่จักรยาน	10.426	0.001	Sig
นั่งพักผ่อน	12.895	0.000	Sig
อื่นๆ	-	-	-

จากตารางที่ 5.19 พบว่าเพศมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$) กับความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน ดังนี้ เดินแอโรบิก (Chi-Square = 14.053, P-Value = 0.000) ออกกำลังกาย (Chi-Square = 11.177, P-Value = 0.001) ทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม (Chi-Square = 6.581, P-Value = 0.011) โยคะ (Chi-Square = 18.716, P-Value = 0.000) เล่นหมากรุก (Chi-Square = 54.862, P-Value = 0.000) การแสดงดนตรีในสวน (Chi-Square = 13.385, P-Value = 0.000) อ่านหนังสือ (Chi-Square = 4.461, P-Value = 0.036) ทำกิจกรรมชุมชน (Chi-Square = 25.814, P-Value = 0.000) ขี่จักรยาน (Chi-Square = 10.426, P-Value = 0.001) นั่งพักผ่อน (Chi-Square = 12.895, P-Value = 0.000) กล่าวได้ว่า เพศที่แตกต่างกันมีความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5.20 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านอายุ ต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
รวมวัยเงิน/ไร้ไทเก็ก	12.426	0.002	Sig
ออกกำลังกาย	8.487	0.014	Sig
การแสดงดนตรีในสวน	6.800	0.033	Sig
อ่านหนังสือ	13.193	0.001	Sig
ขี่จักรยาน	7.751	0.021	Sig
อื่น ๆ	-	-	-

จากตารางที่ 5.20 พบว่าอายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$) กับความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน ดังนี้ รวมวัยเงิน/ไร้ไทเก็ก (Chi-Square = 12.426, P-Value = 0.002) ออกกำลังกาย (Chi-Square = 8.487, P-Value = 0.014) การแสดงดนตรีในสวน (Chi-Square = 6.800, P-Value = 0.033) อ่านหนังสือ (Chi-Square = 13.193, P-Value = 0.001) ขี่จักรยาน (Chi-Square = 7.751, P-Value = 0.021) กล่าวได้ว่า ช่วงอายุที่แตกต่างกันมีความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5.21 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านสถานภาพในครัวเรือนต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ทำการค้าขาย	10.556	0.001	Sig
อื่น ๆ	-	-	-

จากตารางที่ 5.21 พบว่าสถานภาพครัวเรือนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$) กับความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน ดังนี้ ทำการค้าขาย (Chi-

Square = 10.556, P-Value = 0.001) กล่าวได้ว่า สถานภาพครัวเรือนที่แตกต่างกันมีความต้องการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5.22 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านจำนวนคนในครอบครัวต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
เต็นแอโรบิก	10.072	0.006	Sig
ออกกำลังกาย	7.224	0.027	Sig
โยคะ	8.849	0.012	Sig
การแสดงดนตรีในสวน	6.106	0.047	Sig
อ่านหนังสือ	13.702	0.001	Sig
จีจรรย์าน	8.848	0.012	Sig
อื่นๆ	-	-	-

จากตารางที่ 5.22 พบว่าจำนวนคนในครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$) กับความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน ดังนี้ เต็นแอโรบิก (Chi-Square = 10.072, P-Value = 0.006) ออกกำลังกาย (Chi-Square = 7.224, P-Value = 0.027) โยคะ (Chi-Square = 8.849, P-Value = 0.012) การแสดงดนตรีในสวน (Chi-Square = 6.106, P-Value = 0.047) อ่านหนังสือ (Chi-Square = 13.702, P-Value = 0.001) จีจรรย์าน (Chi-Square = 8.848, P-Value = 0.012) กล่าวได้ว่า จำนวนคนในครอบครัวที่แตกต่างกันมีความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5.23 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านสถานภาพสมรส ต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ออกกำลังกาย	10.379	0.016	Sig
ทำกิจกรรมชุมชน	8.897	0.031	Sig
อื่น ๆ	-	-	-

จากตารางที่ 5.23 พบว่าสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$) กับความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน ดังนี้ ออกกำลังกาย (Chi-Square = 10.379, P-Value = 0.016) และทำกิจกรรมชุมชน (Chi-Square = 8.897, P-Value = 0.031) กล่าวได้ว่า สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5.24 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านระดับการศึกษาต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ออกกำลังกาย	9.690	0.046	Sig
ที่นั่งปิกนิก	16.926	0.002	Sig
การแสดงดนตรีในสวน	12.350	0.015	Sig
ทำการค้าขาย	11.142	0.025	Sig
อื่น ๆ	-	-	-

จากตารางที่ 5.24 พบว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$) กับความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน ดังนี้ ออกกำลังกาย (Chi-Square = 9.690, P-Value = 0.046) ที่นั่งปิกนิก (Chi-Square = 16.926, P-Value = 0.002) การแสดงดนตรีใน

สวน (Chi-Square = 12.350, P-Value = 0.015) ทำการค้าขาย (Chi-Square = 11.142, P-Value = 0.025) กล่าวได้ว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5.25 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านอาชีพต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ออกกำลังกาย	25.461	0.001	Sig
เล่นหมากรุก	16.665	0.020	Sig
อ่านหนังสือ	16.220	0.023	Sig
ทำการค้าขาย	23.133	0.002	Sig
ขี่จักรยาน	16.293	0.023	Sig
อื่นๆ	-	-	-

จากตารางที่ 5.25 พบว่าอาชีพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$) กับความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน ดังนี้ ออกกำลังกาย (Chi-Square = 25.461, P-Value = 0.001) เล่นหมากรุก (Chi-Square = 16.665, P-Value = 0.020) อ่านหนังสือ (Chi-Square = 16.220, P-Value = 0.023) ทำการค้าขาย (Chi-Square = 23.133, P-Value = 0.002) ขี่จักรยาน (Chi-Square = 16.293, P-Value = 0.023) กล่าวได้ว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5.26 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านระยะเวลาการอยู่อาศัยต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ทำกิจกรรมชุมชน	10.732	0.013	Sig
อื่น ๆ	-	-	-

จากตารางที่ 5.26 พบว่าระยะเวลาการอยู่อาศัยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$) กับความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน คือ ทำกิจกรรมชุมชน (Chi-Square = 10.732, P-Value = 0.013) กล่าวได้ว่า ระยะเวลาการอยู่อาศัยที่แตกต่างกันมีความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5.27 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านสถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัยต่อความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ที่นั้งปิกนิก	6.195	0.013	Sig
อื่น ๆ	-	-	-

จากตารางที่ 5.27 พบว่าสถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$) กับความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน คือ ที่นั้งปิกนิก (Chi-Square = 6.195, P-Value = 0.013) กล่าวได้ว่า สถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันมีความต้องการการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 3 การศึกษาตัวแปรคุณลักษณะประชากรที่กำหนดความต้องการพื้นที่กิจกรรมชุมชนในพื้นที่ว่างในเขตทางพิเศษ (ทางด่วนฉลองรัช บริเวณบึงพระราม 9) ด้านความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

ตารางที่ 5.28 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านเพศต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ห้องน้ำ	12.087	0.001	Sig
ตลาด/ค้าขาย	7.701	0.006	Sig
ลานกีฬา	21.180	0.000	Sig
ไฟแสงสว่าง	5.308	0.022	Sig
เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	4.691	0.031	Sig
สวนหย่อม	5.019	0.026	Sig
ราวจับ	12.807	0.000	Sig
ลานจัดกิจกรรมชุมชน	30.994	0.000	Sig

จากตาราง 5.28 พบว่า ปัจจัยด้านเพศ มีความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ห้องน้ำ ตลาด/ค้าขาย ลานกีฬา ไฟแสงสว่าง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย สวนหย่อม ราวจับ และลานกิจกรรมชุมชน แต่ไม่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายประชาสัมพันธ์ ที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์ ที่นั่งพักผ่อน ที่จอดรถจักรยาน ทางเท้า ศูนย์ฝึกอาชีพ ห้องสมุด ทางลาด ป้าย สวนสาธารณะ บ่อน้ำพุ ทางจักรยาน เครื่องออกกำลังกาย จุดบริการเครื่องดื่ม สนามเด็กเล่น ที่จอดรถผู้พิการ และบันได

ตารางที่ 5.29 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านอายุต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ศูนย์ฝึกอาชีพ	7.366	0.025	Sig
ไฟแสงสว่าง	7.458	0.024	Sig
ทางจักรยาน	20.081	0.000	Sig
สนามเด็กเล่น	21.575	0.000	Sig

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.29 (ต่อ)

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ที่จอดรถผู้พิการ	7.540	0.023	Sig
ราวจับ	18.941	0.000	Sig

จากตาราง 5.29 พบว่า ปัจจัยด้านอายุสัมพันธ์กับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ศูนย์ฝึกอาชีพ ไฟแสงสว่าง ทางจักรยาน สนามเด็กเล่น ที่จอดรถผู้พิการ และราวจับ แต่ไม่สัมพันธ์กับห้องน้ำ ป้ายประชาสัมพันธ์ ที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์ ที่นั่งพักผ่อน ที่จอดรถจักรยาน ทางเท้า ตลาด/ค้าขาย ลานกีฬา ห้องสมุด ทางลาด ป้าย สวนสาธารณะ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บ่อน้ำพุ เครื่องออกกำลังกาย จุดบริการเครื่องดื่ม ที่สวนหย่อม บันได และลานกิจกรรมชุมชน

ตารางที่ 5.30 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านสถานภาพครัวเรือนต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ศูนย์ฝึกอาชีพ	10.557	0.001	Sig
ตลาด/ค้าขาย	18.796	0.000	Sig
ไฟแสงสว่าง	6.389	0,011	Sig
ทางจักรยาน	4.609	0.032	Sig

จากตารางที่ 5.30 พบว่า ปัจจัยด้านสถานภาพครัวเรือนสัมพันธ์กับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ศูนย์ฝึกอาชีพ ตลาด/ค้าขาย ไฟแสงสว่าง และทางจักรยาน แต่ไม่สัมพันธ์กับห้องน้ำ ป้ายประชาสัมพันธ์ ที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์ ที่นั่งพักผ่อน ที่จอดรถจักรยาน ทางเท้า ลานกีฬา ห้องสมุด ทางลาด ป้าย สวนสาธารณะ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บ่อน้ำพุ เครื่องออกกำลังกาย จุดบริการเครื่องดื่ม สนามเด็กเล่น สวนหย่อม ที่จอดรถผู้พิการ ราวจับ บันได และลานกิจกรรมชุมชน

ตารางที่ 5.31 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านจำนวนคน
ในครอบครัวต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ป้ายประชาสัมพันธ์	18.039	0.000	Sig
ที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์	33.561	0.000	Sig
ที่จอดรถจักรยาน	14.212	0.001	Sig
ทางเท้า	9.837	0.007	Sig
ห้องสมุด	24.037	0.000	Sig
ทางจักรยาน	19.485	0.000	Sig
เครื่องออกกำลังกาย	24.360	0.000	Sig
จุดบริการเครื่องดื่ม	7.297	0.026	Sig
สนามเด็กเล่น	11.026	0.004	Sig
ที่จอดรถผู้พิการ	24.969	0.000	Sig
ราวจับ	17.954	0.000	Sig
บันได	45.742	0.000	Sig
ลานจัดกิจกรรมชุมชน	6.214	0.045	Sig

จากตารางที่ 5.31 พบว่า ปัจจัยด้านจำนวนคนในครอบครัวสัมพันธ์กับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ป้ายประชาสัมพันธ์ ที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์ ที่จอดรถจักรยาน ทางเท้า ห้องสมุด ทางจักรยาน เครื่องออกกำลังกาย จุดบริการเครื่องดื่ม สนามเด็กเล่น ที่จอดรถผู้พิการ ราวจับ บันได และลานจัดกิจกรรมชุมชน แต่ไม่มีความต้องการ ห้องน้ำ ที่นั่งพักผ่อน ศูนย์ฝึกอาชีพ ตลาด/ลำขาย ลานกีฬา ทางลาด ป้าย สวนสาธารณะ ไฟแสงสว่าง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บ่อน้ำพุ และสวนหย่อม

ตารางที่ 5.32 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านสถานภาพ
สมรสต่อความต้องการการลี้ภัยความระแวง

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ศูนย์ฝึกอาชีพ	8.449	0.038	Sig
ลานกีฬา	8.157	0.043	Sig
ทางจักรยาน	26.963	0.000	Sig
สนามเด็กเล่น	9.295	0.026	Sig

จากตารางที่ 5.32 พบว่า ปัจจัยด้านสถานภาพสมรสสัมพันธ์กับความต้องกรลี้ภัยความระแวง โดยมึนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ศูนย์ฝึกอาชีพ ลานกีฬา ทางจักรยาน และสนามเด็กเล่น แต่ไม่สัมพันธ์กับห้องน้ำ ป้ายประชาสัมพันธ์ ที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์ ที่นั่งพักผ่อน ที่จอดรถจักรยาน ทางเท้า ตลาด/ค้าขาย ห้องสมุด ทางลาด ป้าย สวนสาธารณะ ไฟแสงสว่าง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บ่อน้ำพุ เครื่องออกกำลังกาย จุดบริการเครื่องดื่ม สวนหย่อม ที่จอดรถผู้พิการ ราวจับ บันได และลานกิจกรรมชุมชน

ตารางที่ 5.33 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านระดับ
การศึกษาต่อความต้องการการลี้ภัยความระแวง

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ป้ายประชาสัมพันธ์	12.974	0.011	Sig
ตลาด/ค้าขาย	9.637	0.047	Sig
ไฟแสงสว่าง	12.791	0.012	Sig
ลานจัดกิจกรรมชุมชน	13.116	0.011	Sig

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 5.33 พบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษาสัมพันธ์กับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ป้ายประชาสัมพันธ์ ตลาด/ค้าขาย ไฟแสงสว่าง และลานจัดกิจกรรมชุมชน แต่ไม่มีความต้องการกับห้องน้ำ ที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์ ที่นั่งพักผ่อน ที่จอดรถจักรยาน ทางเท้า ศูนย์ฝึกอาชีพ ลานกีฬา ห้องสมุด ทางลาด ป้าย สวนสาธารณะ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บ่อน้ำพุ ทางจักรยาน เครื่องออกกำลังกาย จุดบริการเครื่องดื่ม สนามเด็กเล่น สวนหย่อม ที่จอดรถผู้พิการ ราวจับ และบันได

ตารางที่ 5.34 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านอาชีพต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ป้ายประชาสัมพันธ์	23.068	0.002	Sig
ที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์	20.267	0.005	Sig
ทางเท้า	16.235	0.023	Sig
ศูนย์ฝึกอาชีพ	20.443	0.005	Sig
ตลาด/ค้าขาย	16.762	0.019	Sig
ลานกีฬา	15.840	0.027	Sig
ห้องสมุด	15.266	0.033	Sig
ป้าย	37.322	0.000	Sig
ไฟแสงสว่าง	15.030	0.036	Sig
ทางจักรยาน	19.108	0.008	Sig
สนามเด็กเล่น	19.887	0.006	Sig
ราวจับ	14.812	0.038	Sig
ลานจัดกิจกรรมชุมชน	11.379	0.123	Sig

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.34 (ต่อ)

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ทางลาด	38.34	0.000	Sig

จากตารางที่ 5.34 พบว่า ปัจจัยด้านอาชีพสัมพันธ์กับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ป้ายประชาสัมพันธ์ ที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์ ทางเท้า ศูนย์ฝึกอาชีพ ตลาด/ค้าขาย ลานกีฬา ห้องสมุด ทางลาด ป้าย ไฟแสงสว่าง ทางจักรยาน สนามเด็กเล่น ราวจับ และลานจัดกิจกรรมชุมชน แต่ไม่มีความต้องการกับห้องน้ำ ที่นั่งพักผ่อน ที่จอดรถจักรยาน สวนสาธารณะ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บ่อน้ำพุ เครื่องออกกำลังกาย จุดบริการเครื่องดื่ม สวนหย่อม ที่จอดรถผู้พิการ และบันได

ตารางที่ 5.35 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรด้านระยะเวลาการอยู่อาศัยต่อความต้องการการสิ่งอำนวยความสะดวก

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ห้องน้ำ	10.455	0.015	Sig
ป้ายประชาสัมพันธ์	14.075	0.003	Sig
ตลาด/ค้าขาย	13.550	0.004	Sig
ทางลาด	22.865	0.000	Sig
ป้าย	55.870	0.000	Sig
สวนสาธารณะ	13.423	0.004	Sig
ไฟแสงสว่าง	8.189	0.042	Sig
ทางจักรยาน	9.008	0.029	Sig
จุดบริการเครื่องดื่ม	8.256	0.041	Sig

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.35 (ต่อ)

	Pearson Chi-Square	P-Value	ผลการทดสอบ
ที่จอดรถผู้พิการ	17.453	0.001	Sig
บันได	55.870	0.000	Sig
ลานจัดกิจกรรมชุมชน	16.148	0.001	Sig

จากตารางที่ 5.35 พบว่า ปัจจัยด้านระยะเวลาการอยู่อาศัยสัมพันธ์กับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ห้องน้ำ ป้ายประชาสัมพันธ์ ตลาด/ค้าขาย ทางลาด ป้าย สวนสาธารณะ ไฟแสงสว่าง ทางจักรยาน จุดบริการเครื่องดื่ม ที่จอดรถผู้พิการ บันได และลานจัดกิจกรรมชุมชน แต่ไม่มีความต้องการที่จอดรถยนต์/จักรยานยนต์ ที่นั่งพักผ่อน ที่จอดรถจักรยาน ทางเท้า ศูนย์ฝึกอาชีพ ลานกีฬา ห้องสมุด เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บ่อน้ำพุ เครื่องออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น สวนหย่อม และราวจับ

5.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

5.5.1 การสัมภาษณ์ทางพิเศษแห่งประเทศไทย

ประเด็นแผนนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน มาตรการป้องกันด้านต่าง ๆ และความเป็นไปได้ในการใช้พื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนคลองรัช ซึ่งตามนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนได้ให้ชุมชนสามารถดำเนินการสามารถทำกิจกรรมใต้ทางด่วนได้ แต่ทางสำนักงานช่วยวางแผนและจัดตั้งงบประมาณในการจัดการพื้นที่ ซึ่งทางการทางพิเศษแห่งประเทศไทยได้ให้ความสนับสนุนเต็มที่ในการพัฒนาพื้นที่ว่างเพื่อให้ให้ชุมชนบึงพระราม 9 ได้ใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ และสามารถใช้พื้นที่ได้สร้างรายได้ให้กับเศรษฐกิจแก่ชุมชนอีกด้วย

5.5.2 การสัมภาษณ์สำนักงานระบายน้ำ

ประเด็นแผนนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน แนวโน้มในการพัฒนาและความเป็นไปได้ในการใช้พื้นที่ ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นว่าถ้าพัฒนาพื้นที่ใต้จริงจะทำให้การจัดการระบายน้ำจะเป็นการบูรณาการในการนำรถเข้ามาจอด และมีประชาชนบางกลุ่มเข้ามาตกปลาเพื่อหารายได้

ให้กับตนเองนั้น ซึ่งได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือถ้าในแต่ละหน่วยงานเข้าร่วมประชุม หรือ และหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วน และสามารถช่วยให้พื้นที่เกิดการพัฒนาได้ เต็มศักยภาพและสามารถสร้างกิจกรรมให้กับประชาชนในพื้นที่ให้มีสภาพที่แข็งแรงและรวมถึง การสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมกันและกันอีกด้วย

5.5.3 การสัมภาษณ์สำนักงานเขตห้วยขวาง

ประเด็นแผนนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน แนวโน้มในการพัฒนาพื้นที่ และ โอกาสในการปรับปรุงพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนบริเวณชุมชนบึงพระราม 9 เป็นพื้นที่ ว่างและเป็นชุมชนที่เช่าที่ทรัพย์สินพระมหากษัตริย์เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งทางหัวหน้า ชุมชนได้ประชุม และเขียนแผนในการขอใช้พื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนเป็นตลาดค้าขาย ซึ่งทาง สำนักงานเขตห้วยขวางเล็งถึงในการหาจัดตั้งงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้ชุมชนเกิด การสร้างรายได้และสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5.5.4 การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนบึงพระราม 9

ประเด็นความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ โอกาสในการปรับปรุงพื้นที่ และความ เป็นไปได้ในการใช้พื้นที่ ได้หรือกับการทางพิเศษแห่งประเทศไทยเรื่องขอใช้พื้นที่ทำการตลาด เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน จึงมองว่าอยากให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาพัฒนาพื้นที่เพื่อให้ชุมชนได้ มีพื้นที่ส่วนในการออกกำลังกายอีกด้วยไม่ว่าจะเป็นการมีลานกิจกรรมจัดเทศกาลประจำปีต่าง ๆ ทั้งนี้ทางชุมชนพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการดูแลพื้นที่ ถ้าเกิดการพัฒนาพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วน ได้จริง

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนในปัจจุบันเป็นนโยบายที่การทางพิเศษแห่งประเทศไทย สนับสนุนให้ดำเนินการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและเป็นแนวทางการสร้างรายได้ให้กับองค์กร ด้วยแนวนโยบายดังกล่าวจึงมีส่วนช่วยในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะให้กับเมืองและใช้ประโยชน์จากที่รกร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถพัฒนาพื้นที่ให้มีศักยภาพในการให้บริการในระดับเมืองหรือการให้บริการในระดับชุมชนที่มีการเข้าถึงที่สะดวกจากระยะทางที่สามารถเดินเท้าจากชุมชนที่อยู่อาศัยได้ สำหรับพื้นที่ใต้ทางด่วนฉลองรัช บริเวณบึงพระราม 9 ในปัจจุบันเป็นพื้นที่โล่งที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะ โดยมีชุมชนพระราม 9 ที่มีความหนาแน่นและตั้งอยู่ในระยะที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ด้วยการเดินเท้า จากการสำรวจแบบสอบถามพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีความต้องการให้พัฒนาพื้นที่ทางด่วนให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่สามารถรองรับกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย เช่น ออกกำลังกาย เดินเล่น นั่งพักผ่อน เต้นแอโรบิก และจ็อกกิ้ง เป็นต้น และกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชน เช่น การค้าขาย และทำกิจกรรมชุมชน เป็นต้น พื้นที่ใต้ทางด่วนจึงเสมือนเป็นพื้นที่พักผ่อน ทำกิจกรรมร่วมกัน และสร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชน โดยมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านนันทนาการที่ตอบสนองการพักผ่อนที่หลากหลาย สิ่งอำนวยความสะดวกด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ก่อให้เกิดรายได้และกิจกรรมการร่วมมือกันของชุมชน และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ก่อให้เกิดความปลอดภัยและสะดวกสบาย

6.1 นโยบายแผนงานของหน่วยงานการทางพิเศษแห่งประเทศไทย สำนักงานระบายน้ำ และสำนักงานเขตห้วยขวาง

จากทฤษฎีพื้นที่ว่างในชุมชนเมือง คือ การใช้พื้นที่ว่างเพื่อประโยชน์ของการใช้สอยในชุมชนเมือง เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมาบริเวณพื้นที่ใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 ยังไม่มีหน่วยงานมาดำเนินการจัดระเบียบอย่างจริงจังทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การลुक้าเข้ามาใช้พื้นที่โดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้ตามแผนนโยบายของหน่วยงานการทางพิเศษแห่งประเทศไทย สำนักงานระบายน้ำและสำนักงานเขตห้วยขวาง มีนโยบายในการพัฒนาพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือแต่ละหน่วยงาน รวมถึงงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วย จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

ตามนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนได้ให้ชุมชนสามารถดำเนินการทำกิจกรรมใต้ทางด่วน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ได้ แต่ทางสำนักงานห้วยขวางต้องทำแผนและจัดตั้งงบประมาณในการจัดการพื้นที่ ซึ่งทางการทางพิเศษแห่งประเทศไทยได้ให้ความสนับสนุนเต็มที่ในการพัฒนาพื้นที่ว่างเพื่อให้ชุมชนบึงพระราม 9 ได้ใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์และสามารถใช้พื้นที่ได้สร้างรายได้ให้กับเศรษฐกิจแก่ชุมชนอีกด้วย

6.2 สภาพพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ว่าง

เส้นทางโดยรอบของพื้นที่ศึกษาเป็นถนนเส้นตรงยาวประมาณ 28.2 กิโลเมตร เป็นถนนสายใหญ่ที่มีการจราจรคับคั่งเป็นถนนที่เชื่อมระหว่างถนนเส้นใหญ่ คือ ถนนประดิษฐ์มนูธรรมขนานจากถนนรามอินทรา ซึ่งพื้นที่ว่างทั้งบริเวณโดยรอบและบริเวณใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 ยังมีการปล่อยให้พื้นที่ว่างโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ของพื้นที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้งยังพบปัญหา คือ มีคนบุกรุกเข้ามาจอดรถโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งหากมีการจัดระเบียบและพัฒนาพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 ก็จะสามารถใช้พื้นที่เหล่านี้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนที่มีการเติบโตอยู่อย่างเสมอทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนทั้งในเรื่องของความปลอดภัย และอาจเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชนได้ด้วย

นอกจากนี้ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งพื้นที่ค้าขายเดิมบริเวณใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 ในปัจจุบัน พบว่า มีร้านค้ารถเข็นทั้งประจำและไม่ประจำมาใช้พื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนบึงพระราม 9 ซึ่งจากการที่ยังไม่มีหน่วยงานใดมาดำเนินการจัดการระเบียบของการใช้พื้นที่และจัดการในเรื่องของความสะอาดจึงทำให้ร้านค้ารถเข็นมีการจัดตั้งร้านค้าอย่างไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควร

6.3 รูปแบบความต้องการของคนในพื้นที่เพื่อหาประโยชน์ที่เหมาะสม

คนในพื้นที่มีความต้องการพัฒนาพื้นที่สำหรับชุมชนเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับรู้ว่าพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมชุมชน มีความเห็นว่าพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่มีอยู่ไม่เพียงพอ และเห็นด้วยที่จะมีการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชน

จากการศึกษาข้อมูลความต้องการพื้นที่กิจกรรมชุมชนพบว่า คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ควรมีการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนเป็นพื้นที่ส่วนกลางสำหรับชุมชน กิจกรรมที่ต้องการในการพัฒนา

พื้นที่ใต้ทางด่วน คือ ออกกำลังกาย สิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการ คือ ไฟแสงสว่าง เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมอีกด้วย มีความคิดเห็นว่าผู้ลงทุนในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนควรเป็นหน่วยงานภาครัฐร่วมกับเอกชนในการร่วมมือกันในการพัฒนาพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วนทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย หากมีการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนชุมชนควรมีส่วนร่วมด้านการดูแลพื้นที่ต่อไป

6.4 แนวทางการปรับปรุงพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย

แนวทางการปรับปรุงพื้นที่บริเวณใต้ทางพิเศษต้องอาศัยความร่วมมือในการจัดทำแผนนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งความต้องการกิจกรรมในการพัฒนาพื้นที่ว่างบริเวณใต้ทางด่วน ซึ่งบริเวณพื้นที่ใต้ทางด่วนนั้นประชาชนเห็นด้วยในการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วน พร้อมทั้งอยากให้เป็นที่การออกกำลังกาย การทำกิจกรรมร่วมกันในเชิงสังคม รวมทั้งเป็นตลาดนัดในการค้าขายเพื่อสร้างรายได้ และช่วยให้ชุมชนมีความน่าอยู่เป็นระเบียบ รวมทั้งไม่ก่อให้เกิดการรुकล้ำในพื้นที่ รวมทั้งความปลอดภัยในพื้นที่อีกด้วย

6.5 สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 26 – 60 ปี สถานภาพในครัวเรือนเป็นผู้อยู่อาศัย จำนวนคนในครอบครัว 1 – 4 คน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีพพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน ระยะเวลาการอยู่อาศัยมากกว่า 10 ปี สถานการณ์ถือครองที่ดินที่อยู่อาศัยเป็นลักษณะเช่าอยู่อาศัย มีความเห็นว่าพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่มีอยู่ไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชนที่มีการร่วมกันทำในปัจจุบันคือเทศกาลประจำปี ส่วนกิจกรรมที่ต้องการในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน คือ ออกกำลังกาย สิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการมากที่สุด คือ ไฟแสงสว่าง และคิดว่าผู้ลงทุนในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนควรเป็นหน่วยงานภาครัฐร่วมกับเอกชน

6.6 ข้อเสนอแนะในการศึกษา

6.6.1 ข้อเสนอแนะเชิงกิจกรรม

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาทิการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินการหรือกันอย่างจริงจังในการบริหารจัดการการใช้สอยพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนให้เป็นระเบียบ ถูกต้องตามกฎหมาย และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนชุมชนโดยรอบ เนื่องจากจำนวนประชากรในชุมชนบริเวณรอบข้างหรือใกล้เคียงมีจำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ นำไปสู่ความต้องการพื้นที่ใช้สอยเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาพื้นที่ว่างใต้ทางด่วนนอกจากจะตอบสนองในเรื่องของการใช้ประโยชน์พื้นที่แล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของการลดการเกิดอาชญากรรมได้ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และหัวหน้าชุมชนควรประสานหารือแบ่งปันความเห็นซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนาพื้นที่และพัฒนาชุมชนต่อไป

6.6.2 ข้อเสนอแนะเชิงสิ่งอำนวยความสะดวก

คนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด คือ ไฟแสงสว่างและทางจักรยาน รองลงมาคือลานกิจกรรมชุมชน นั้นแสดงว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนควรให้ความสำคัญพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องไฟแสงสว่าง และทางจักรยานเป็นลำดับต้น ๆ สาเหตุที่คนในพื้นที่ต้องการมากที่สุดอาจเป็นเพราะสิ่งอำนวยความสะดวกไฟแสงสว่าง และทางจักรยานนั้นส่งผลต่อการดำรงชีวิตในเรื่องของความปลอดภัยจึงทำให้คนในชุมชนให้ความสำคัญมากกว่าสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น

6.6.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สำนักงานเขต หน่วยงานท้องถิ่น และหัวหน้าชุมชน ควร มีนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ตอบสนองการพัฒนาพื้นที่ ความต้องการกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความหลากหลาย รองรับประชากรได้ทุกระดับเพื่อดำเนินการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความจำเป็นรองรับกิจกรรมที่ประชากรส่วนใหญ่ต้องการ

6.6.4 ข้อเสนอแนะเชิงการมีส่วนร่วม

ควรสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในพื้นที่โดยอาจดำเนินการจัดตั้งคณะทีมงานหรือกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะได้ทั่วถ้วน เพื่อเป็นการสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน และให้ชุมชนได้รับรู้ถึงการมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของ เพื่อให้ดูแลรักษาพื้นที่ให้คงสภาพและรองรับการให้บริการสาธารณะได้อย่างยั่งยืน

6.6.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยความพึงพอใจหลังจากมีการปรับปรุงพื้นที่ได้ทางถ้วนเพื่อกิจกรรมพื้นที่ชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมโยธาธิการและผังเมือง. 2547. “การศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ สำหรับชุมชนเมืองขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” กรณีศึกษาเมืองนครราชสีมา เมืองขอนแก่น และเมืองอุดรธานี. สำนักพัฒนามาตรฐาน.
- กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. 2559.
- ไขศรี ภักดิ์สุขเจริญ. 2551. “มิติการใช้พื้นที่สาธารณะและบทบาทความเป็นชุมชนดั้งเดิมในเมือง เชียงใหม่” วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- คณิต เขียววิชัย. 2534. “หลักการนันทนาการ.” นครปฐม โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต พระราชวัง
- จันทร์ ผ่องศรี. 2527. “การวางแผนพัฒนาพื้นที่นันทนาการในแขวงดินแดงและแขวงห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
- จรินทร์ ธานีรัตน์. 2519. “นันทนาการชุมชน.” กรุงเทพมหานครสำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- เดชา บุญค้ำ. 2549. “แนวทางการออกแบบสวนสาธารณะระดับเมือง.” กรณีศึกษา สวนเฉลิมพระ เกียรติ.9 เทศบาลนครภูเก็ต
- ธัญชนก แก่นการ. 2560. “ศูนย์เรียนรู้ชุมชนใต้ทางด่วน” วิทยานิพนธ์ทางสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- บรรลุ ศิริพานิช. (2551), “การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ครั้งที่ 8” หมอชาวบ้าน กรุงเทพฯ
- ปาจริย์ ประเสริฐ. 2546. “แนวทางการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการวางผังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดาณิรันดร์ เพชรรัตน์. “การออกแบบสวนสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกต่อ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนทุกวัย” ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
- ร้อยตำรวจโทณัฐพงศ์ พรหมไทร. 2549. “การวางแผนพัฒนาพื้นที่นันทนาการในแขวงดินแดง และแขวงห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิล คุปต์นิรัตศิษกุล. (มมป.). 2555. “การออกกำลังกายในผู้สูงอายุ (Exercise for the Elderly)”

บรรณานุกรม (ต่อ)

ศิวพงศ์ ทองเจือ.

ลีนินาด สุกรัตน์เมธี. 2558. “มิติการใช้พื้นที่สาธารณะและบทบาทความเป็นชุมชนดั้งเดิมในเมือง
เชียงใหม่” วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สุธาริน คุณผล. 2541. “พื้นที่สาธารณะ” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

สุริรัตน์จำปาเงิน.2559. “แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมเมือง
ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อริยา อรุณินท์. 2545. จากทฤษฎีสู่ปฏิบัติสำหรับนักการเมือง.กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<http://www.compassblueprint.org/node/47>

<https://enghgroup.com/blog/how-to-build-a-community-space>

<https://m.mgronline.com/greeninnovation/detail/9610000046774>

Kevin Lynch. 1977. The image of the city. U.S.A.:The M.I.T.Press

Trancik. 1986. Trancik, R.Finding. Lost Space. New York: Van Nostrand Reinhold.

William White. 1980. The Social Life of Small Urban Spaces .Project for public spaces
ingram.New york

ภาคผนวก

ตัวอย่างแบบสอบถามงานวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวจิรัฐฎ์ ปรัชญาแก้วไสล
วัน-เดือน-ปี เกิด	30 มิถุนายน พ.ศ.2529
ที่อยู่	130/1 หมู่ที่ 9 ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12130
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2542-2544 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม พ.ศ.2545-2547 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนบางกะปิ พ.ศ.2548-2552 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ พ.ศ.2556-2558 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้